

זוהר לעם

וישב
שמיני

קבלה לעם
www.kab.co.il

תוכן העניינים

וישב

3	וישב יעקב .....
5	אלה תולדות יעקב .....
6	כי פֶּעַל אדם ישלם לו .....
8	אך אל הפרוכת לא יבוא .....
9	הנה ישכיל עבדי .....
13	וישראל אהב את יוסף .....
15	ויחלום יוסף חלום .....
16	וילכו אחיו לרעות .....
16	ירושלים הבנויה .....
17	וימצאהו איש .....
17	את אחי אנכי מבקש .....
18	יש כעס ויש כעס [אית רוגזא ואית רוגזא] .....
20	והבור ריק אין בו מים .....
22	ציון וירושלים .....
23	ויקרא את שמו ער .....
24	בא אל אשת אחיך ויבם אותה .....
26	וירע בעיני ה' .....
27	ותסר בגדי אלמנותה .....
28	ויוסף הורד מצרימה .....
28	ויהי ה' את יוסף .....
29	ותשא אשת אדניו את עיניה .....
30	ויהי כדברה אליו יום יום .....
30	ויהי כַּנְפֶּרֶה אל יוסף .....
32	חטאו מִשְׁקָה מלך מצרים והאופה .....
33	ויהי נא פי שנים ברוחך אלי .....
36	לב טהור בְּרָא לי אלקים .....

שמני

39	בתורה נברא האדם [באורייתא אתברי בר נש] .....
40	ציון וירושלים .....
40	וכמה שליחים יש לו לקב"ה [וכמה שליחין אית ליה לקב"ה] .....
42	ויהי ביום השמיני .....
46	ויקח אהרן את אלישבע .....
46	יין ושכר אל תשת .....
48	ויברא אלקים את התנינים .....
48	אשישות ותפוחים .....
49	יין המשומר [יין דמנטרא] .....
50	ואיש תרומות .....
50	שמן ויין .....
51	תורה שבכתב ותורה שבעל פה .....
51	יִכּוֹן בחסד כסאו .....
52	זאת החיה .....
53	ונטמתם בם .....
54	דגים ותגבים אין צריכים שחיטה .....

וישב

וישב יעקב

וכשהוא מקבל מצב ב' של הנוקבא, שהוא הארת החסדים, אומר מטטרון, נער הייתי. וכן נקרא ילד, כי הארת החסדים הם ו"ק, המכונה נער או ילד. וכן נקרא מסכן, מפני שבמצב הזה מתמעטת הנוקבא עד לנקודה, ואין לה מעצמה כלום.

וכשהוא מקבל ממצב הא' של הנוקבא, שהוא זמן שליטתה עצמה, והיא גדולה כמו ז"א, שהוא מצב הארת החכמה שבה, אז אומר מטטרון, גם זקנתי, כי זקן, הוא מי שקנה חכמה. וגם נקרא חכם.

ושואל, למה נקרא המלאך מטטרון תמיד בשם נער ולא זקן. הרי הוא אמר, גם זקנתי. היה לו להקרא זקן? ומשיב, משום שיש לו התחדשות הלבנה, הנוקבא, שזה זווה עם ז"א, מצב הבי, שהיא מצב הארת החסדים שבה, הנבחן לו"ק ונקרא נער. ומצב ההתחדשות נוהג בה תמיד, בקביעות. וע"כ נקרא נער ולא זקן, כי הַקְנָה שמקבל ממצב הא', שהוא מצב שליטתה עצמה, אין זה בו תמיד.

(ז) מלך זקן, זהו היצר הרע, הנמשך מן הלעומת של מטטרון, הנקרא אדם בליעל, שלא יצא מטומאתו לעולם. והוא כסיל, שכל דרכיו הם לדרך הרע, והולך ומדיח בני אדם, ואינו יודע להזהר. והוא בא בעלילה עם בני אדם, כדי להדיח אותם מדרך הטוב אל דרך הרע.

(ח) על כן הקדים עצמו היצר הרע להתחבר עם האדם מיום שנולד בו, כדי שיאמין לו. וכשיבוא אח"כ היצר הטוב, אין האדם יכול להאמינו, ודבריו דומים עליו למשא. רשע ערום, הוא מי שמקדים עצמו לטעון דבריו לפני הדיין, מטרם שיבא חברו בעל הדין.

(ט) רשע ערום זה היצר הרע, כמ"ש, והנחש היה ערום. גם הוא מקדים ושורה באדם מטרם שיבא יצר הטוב לשרות בו. ומשום שהקדים וכבר טען טענותיו לפניו, כשיבא אח"כ יצר הטוב, רע לאדם להיות

(א) וישב יעקב בארץ מגורי אביו. כמה מקטרגים יש לו לאדם מיום שנתן לו הקב"ה נשמה בעולם הזה. מכיון שיצא האדם לאויר העולם, מיד נודמן יצר הרע להשתתף עמו, כמ"ש, לפתח חטאת רובין, כי אז נשתתף עמו היצה"ר.

(ב) כי הבהמות, מיום שנולדו כולן שומרות את עצמן ובורחות מאש מכל מקומות הרעים. והאדם, כשנולד, מיד בא להשליך עצמו לתוך האש, משום שיצה"ר שורה בתוכו, ומיד מסיתו לדרך רע.

(ג) טוב ילד מסכן. זהו יצר הטוב, שהוא ילד מימים מועטים עם האדם, כי מ"ג שנים ואילך הוא עם האדם.

(ד) ממלך זקן וכסיל. זהו היצר הרע, שהוא נקרא מלך ושליט בעולם על בני אדם. זקן וכסיל, שמיום שהאדם נולד ויצא לאויר העולם, הוא נמצא עם האדם.

(ה) אשר לא ידע להזהר עוד. לא כתוב להזהיר אלא להזהר, משום שהוא כסיל, ועליו אמר שלמה, והכסיל בחשך הולך. כי מפסולת החשך הוא בא. ואין לו אור לעולם. אבל מי שאינו יודע להזהיר לאחרים. אינו נחשב עוד לכסיל מחמת זה.

(ו) טוב ילד מסכן וחכם. הוא יצר הטוב. אבל טוב ילד, כמ"ש, נער הייתי גם זקנתי. וזהו נער שהוא ילד מסכן. שאין לו מעצמו כלום. ונקרא נער, משום שיש לו חידוש הלבנה, שמתחדשת תמיד, והוא תמיד ילד מסכן. וחכם, משום שחכמה שורה בו.

ב' מצבים יש אל הנוקבא:

א. זמן שליטתה עצמה, שאז גדולה כמו ז"א. וזהו מצב הארת החכמה שבה, אלא שאינה מאירה מטעם חוסר אור החסדים. ב. זמן הארתה על ידי זווה עם ז"א, שאז מוכרחת להתמעט עד לנקודה, ואין לה אז מעצמה כלום, ומקבלת הכל מז"א. ומצב הזה היא מצב הארת החסדים שבה. והנוקבא מתלבשת ומאירה במלאך מטטרון מב' מצבים אלו.

כך, משום שאח"כ כתוב, ואזכור את בריתי, שכל הגאולה היה בשבילו, להיות השכינה נמצאת שם עמו, עם הברית, שהוא יוסף, וע"כ היתה המבוכה של יוסף, קשה עליו יותר מכל הצרות שבאו עליו.

טו) וישב יעקב בארץ מגוריו. הצדיק אבד ואין איש שם על לב. הצדיק אבד, בזמן שהקב"ה מסתכל בעולם, והעולם אינו כראוי להיות, והדין נודמן לשרות על העולם. אז לוקח את הצדיק, הנמצא ביניהם, כדי שהדין ישרה על כל האחרים, ולא יהיה מי שיגן עליהם.

טז) כי כל זמן שהצדיק שורה בעולם, אין הדין יכול לשלוט על העולם. מאין לנו זה? ממשה. כמ"ש, ויאמר להשמידם, לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו. ומשום זה הקב"ה לוקח את הצדיק מביניהם, ומעלה אותו מן העולם, ואז נפרע ומקבל את שלו. סוף הכתוב, כי מפני הרעה נאסף הצדיק, פירושו, מטרים שיבא הרע לשלוט בעולם, נאסף הצדיק. פירוש אחר, כי מפני הרעה, זה הוא היצר הרע. שהסית והדיח את העולם. **יז) יעקב** בחר שבאבות היה. והוא היה עומד להמצא בגלות. אבל מתוך שהוא צדיק, נעצר הדין, ולא שלט בעולם. כי כל ימיו של יעקב לא שרה הדין על העולם, והרעב נתבטל.

יח) וכמו כן בימיו של יוסף, שהוא צורתו של אביו, לא היתה נמצאת הגלות, משום שהוא הגן עליהם כל ימיו. כיון שהוא מת, מיד שרתה עליהם הגלות, כמ"ש, וימת יוסף. ונסמך לו הבה נתחכמה לו. וכתוב, וימררו את חייהם.

יט) כעין זה, בכל מקום שנמצא צדיק בעולם, הקב"ה מגן על העולם בשבילו. וכל זמן שהוא חי, אין הדין שורה על העולם.

כ) וישב יעקב בארץ מגוריו אביו. וישב יעקב, שנתקשר וישב במקום שהוא שנתאחד בחשך. מהו מגוריו אביו? כי כל ימיו היה מתיירא והיה בפחד. בארץ מגוריו אביו דווקא, שהמגור ופחד הזה הוא של אביו יצחק, שהוא קו שמאל. בארץ כנען, נקשר

עמו, ואינו יכול להרים ראשו, כאלו הטעין על כתפו כל המשאות שבעולם. משום שהרשע ערום הקדים עצמו. ועל זה אמר שלמה, וחכמת המסכן בזויה, ודבריו אינם נשמעים, משום שהקדימו האחר.

יא) וע"כ, כל דיין, המקבל דבריו של בעל דין, מטרים שיבא חברו, דומה כאלו מקבל עליו אל אחר להאמין בו. אלא, ובא רעהו וחקרו, כלומר אחר שיבא רעהו, אז ישמע טענותיו. וזהו דרכו של אדם צדיק. כי צדיק הוא מי שלא האמין לאותו רשע ערום, שהוא יצר הרע, משום שהקדים טענותיו, מטרים שיבא חברו, שהוא יצר הטוב. שמקיים ה', ובא רעהו וחקרו. ובדבר זה אנשים נכשלים מלזכות לעולם הבא. **יב) אבל צדיק,** שירא את רבוננו, כמה רעות הוא סובל בעולם הזה, כדי שלא יאמין ולא ישתתף עם היצר הרע. והקב"ה מצילו מכולם. זהו שכתוב, רבות רעות צדיק ומכולם יצילנו ה'. רבות רעות לצדיק, לא כתוב, אלא, רבות רעות צדיק. שהסובל רבות רעות הוא צדיק, משום שהקב"ה חפץ בו. כי הרעות שסובל, מרחיקות אותו מן יצר הרע. ומשום זה הקב"ה חפץ באדם ההוא, ומציל אותו מכולם. בעולם הזה ובעולם הבא. אשרי חלקו.

יג) כמה רעות עברו על יעקב, כדי שלא יתדבק ביצר הרע, ויתרחק מחלקו. ומשום זה סבל כמה עונשים, כמה רעות, ולא שקט. כמה רעות סובלים הצדיקים בעולם הזה, רעות על רעות מכאובים על מכאובים, כדי לזכותם לעולם הבא.

יד) יעקב, כמה סבל תמיד רעות על רעות, כמ"ש, לא שְׁלָוְתִי בבית לבן, ולא יכולתי להנצל ממנו. ולא שקטתי, מעשו, מאותו הצער שציער אותי הממונה שלו. ואח"כ, הפחד מעשו עצמו. ולא נחת, מן דינה ומן שכם.

יז) ויבא רוגזו. זה הוא הרוגז והמבוכה של יוסף, שהיא קשה מכולם, כי מתוך אהבתו של יעקב אל יוסף, הוא הברית, כנס יעקב למצרים. ועל כן אהב אותו כל

אמנם הנוקבא, הארתה בבחינת אור נקבה, המאירה רק ממטה למעלה, ואינו נמשך למטה. ע"כ אפילו מטרם שנכללה בימין, אין בה דין קשה, אלא דין רפה. וז"ש, בארץ מגורי אביו, שזה דין רפה. ובה נתישב יעקב. שהוא נתישב בארץ, שהוא הנוקבא, והיא רק דין רפה. ולא דין קשה, כמגורי אביו.

המקום במקומו. נוקבא נקראת ארץ. ובעת שנקשרת בקו שמאל, שהוא אביו של יעקב, היא נקראת ארץ כנען. מגורי אביו, זה דין קשה, קו שמאל דו"א. ארץ, היא דין קשה, קו שמאל. ובה נתישב יעקב ונתאחו בה. אור ז"א הוא מלמעלה למטה. ולפיכך, אם הקו שמאל מאיר בו, נמשך ממנו דין קשה מאד. כי הוא החטא של עץ הדעת.

אלה תולדות יעקב

אמצעי ומכריע בין שני הקוים שמחזה ולמטה, בין נצח והוד. הרי צורתם שוה, ששניהם צורת קו אמצעי ומכריע בין הקצוות.

כד בן שבע עשרה שנה. הקב"ה רמז לו, שבעת שנאבד יוסף, היה בן שבע עשרה שנה. וכל אלו הימים שנשארו, אחר שהיה בן שבע עשרה שנה, שלא ראה את יוסף, היה בוכה על אלו שבע עשרה שנה. וכמו שהיה בוכה עליהן, נתן לו הקב"ה שבע עשרה שנה אחרות, שחי בארץ מצרים, בשמחה, בכבוד, ובכל השלמות, בנו יוסף היה מלך, וכל בניו היו לפניו, אלו שבע עשרה שנה היו נחשבות לו חיים. וע"כ משמיענו הכתוב, כי בן שבע עשרה היה יוסף כאשר נאבד ממנו.

היסוד, שהוא יוסף, מכונה שבע עשרה שנה. מטעם שיש בו סוד לחם משנה, שפירושו אור החכמה ואור החסדים, שהוא תכלית השלמות. והנה אור החכמה שבו מרומז במספר שבע, להיותו מאיר רק ממטה למעלה באור הנוקבא, הנקראת שביעי, וחסרה ג"ר דג"ר. ואור החסדים שבו מרומז במספר עשרה, להיותו מאיר ממעלה למטה, וע"כ המספר שלם.

וזה שרמז לו, שיעור שלמות מדרגתו של יוסף, שהוא שבע עשרה שנה, הכולל כל השלמות, הן חכמה והן חסדים, על מדרגתו הגדולה של יוסף, שנאבדה ממנו. ואחר שמצא שוב את יוסף במצרים, כי אור החכמה נבחן לאור חיה. וכיון שסוד שבע

כא אלה תולדות יעקב יוסף. אחר שנתישב יוסף ביעקב, וז"א, השמש, נזדווג עם הלבנה, הנוקבא, או התחיל יוסף להוליד תולדות. כי אותו הנהר, שנמשך ויוצא מעדן, יסוד, יוסף, הוא העושה תולדות, משום שמימיו אינם נפסקים לעולם.

נשמות ישראל נולדות מזווג זו"ן. אבל אין ז"א מוליד נשמות מטרם שעולה ומלביש לאו"א, שזווגם לא נפסק לעולמים, שאז משיג יסוד דגדלות, המכונה יוסף. שאז מתחיל יוסף להוליד תולדות, ולא מקודם לכן. שאז מתישב יוסף, יסוד דגדלות, ביעקב, ז"א.

כב ז"א, השמש, אע"פ שנתחבר בלבנה לעשות פירות ולהוציא תולדות לעולם, הנוקבא, עושה פירות רק מדרגת צדיק, יסוד, יוסף, שהוא גם המדרגה של יעקב, ומשום זה כתוב, אלה תולדות יעקב יוסף. המדרגה האחרונה של ז"א, המכונה צדיק או יסוד, היא הנושאת את המסך, שעליו מכה אור העליון, וז"א עולה ומלבישו. שבדרך זה נאצלות כל הקומות והמדרגות.

כג אלה תולדות יעקב יוסף. כל מי שהיה מסתכל בצורת יוסף, היה אומר שזו היא צורתו של יעקב. בכל בני יעקב לא כתוב, אלה תולדות יעקב ראובן, או שמעון. רק ביוסף, שכתוב, אלה תולדות יעקב יוסף, משום שצורתו היתה דומה לצורת אביו. כמו שיעקב, שהוא ת"ת, קו אמצעי, המכריע בין ב' הקוים שמחזה ולמעלה, שהם חסד וגבורה, כן יוסף, שהוא יסוד, קו

עשרה שנים כולל גם חכמה, ע"כ יחשבו לו חיים. משא"כ בשעה שנאבד יוסף, שהיה לו אור חסדים בלי חכמה, לא נחשבו לו לחיים, וכן בטרם שנולד יוסף.

כי פעל אדם ישלם לו

באותו צדיק השבור מצרותיו, כיון שהוא חלש ונשבר במכאובים, איפה הוא השמחה. (ל) ועוד אנו רואים, כמה אהובים וצדיקים היו לפני הקב"ה. ולא נשברו במחלות ולא במכאובים ולא נחלש גופם לעולם. מה נשתנו אלו מאלו, שאלו נשברו, ואלו עומדים בגופם כראוי?

(לא) ואם תאמר, כי אלו הנמצאים בקיומם כראוי, הוא משום שהם צדיקים בני צדיקים. ואלו האחרים, שגופם נשבר, הם צדיקים ולא בני צדיקים. הרי אנו רואים, צדיקים בני צדיקים, ואשר אפילו אביו היה צדיק בן צדיק, והוא צדיק, ומ"מ גופו נשבר במכאובים. ולמה נשבר גופו במכאובים, וכל ימיו הוא בצער?

(לב) אלא כל מעשיו של הקב"ה הם באמת וצדק. כי יש זמנים שהלבנה, הנוקבא, היא בגרעון, ונמצאת בדין והשמש, ז"א, אינו נמצא אצלה. ובכל שעה יש לה להוציא נשמות לבני אדם, כמו שלקטה אותן מתחילה מן ז"א בכל זמן ובכל שעה. וע"כ היא מוציאה עתה הנשמות גם בשעת הגרעון, שנמצאת בדין. וכל מי שמקבל אותה בזמן ההוא, יהיה תמיד בגרעון. ועניות נמשכת לו, ונשבר תמיד בדין בכל ימיו של האדם, בין צדיק ובין רשע. מלבד התפלה, המבטלת לכל גזרות הדינים, ויכול להעבירם בתפלה. (לג) ובזמן שאותה המדרגה, הנוקבא, נמצאת בשלמות, ונהר נמשך ויוצא מעדן, יסוד, משתמש בה, אז, אותה הנשמה היוצאת מהנוקבא, ומתדבקת באדם, הנה האדם הוא נשלם בכל, בעושר, בבנים, בשלימות הגוף.

(לד) וכל זה בשביל מזל, שהוא יסוד, הנמשך ויוצא ומתחבר במדרגה, בהנוקבא, להשתלם בו, ולהתברך ממנו. ועל כן הכל תלוי במזל. ועל כן, בנים חיים ומזונות,

(כה) כאשר ברא הקב"ה את העולם עשה אותו על דין. וכל מעשי העולם מתקיימים על דין. מלבד שבכדי לקיים העולם שלא יאבד, הקב"ה פורש עליו רחמים. ורחמים האלו מעכבים את הדין, שלא יכלה את העולם. והעולם מתנהג ברחמים ומתקיים על ידו.

(כו) ואם תאמר, שהקב"ה עושה דין באדם בלי משפט? למדנו, כשהדין שורה על האדם, והוא צדיק, הוא משום אהבת הקב"ה אליו. כמו שלמדנו, כאשר הקב"ה מרחם על האדם באהבה, לקרבהו אליו, משבר הגוף בשביל להשליט את הנשמה, ואז מתקרב האדם אליו באהבה כראוי, והנשמה שולטת באדם, והגוף נחלש.

(כז) וצריך האדם לגוף חלש ולנפש חזקה, שתגבר בגבורה. ואז הוא אוהבו של הקב"ה. הקב"ה נותן צער אל הצדיק בעולם הזה, בשביל לזכותו לעולם הבא.

(כח) וכשהנשמה היא חלשה והגוף חזק, הוא שונאו של הקב"ה, שאינו הפיץ בו, ואינו נותן לו צער בעולם הזה, אלא דרכיו ישרים, והוא בכל השלמות. משום, שאם עושה צדקה או מעשים טובים, הקב"ה משלם שכרו בעולם הזה, ולא יהיה לו חלק לעולם הבא. ומשום זה, צדיק השבור תמיד, הוא אוהבו של הקב"ה. והדברים אמורים, רק באם בדין ולא מצא בידו שום חטא שיענש על ידו.

(כט) השכינה אינה שורה במקום עצבות, אלא במקום שיש בו שמחה. ואם אין בו שמחה, לא תשרה השכינה במקום ההוא. מאין לנו זה, מיעקב, שמשום שהיה מתאבל על יוסף, נסתלקה השכינה ממנו. כיון שבאה לו השמחה של בשורת יוסף, מיד, ותחי רוח יעקב אביהם. ולפי זה קשה, כאן

צדיק, שיש לו נפש מקו שמאל, הנה מכח הדינים והיסורים המגיעים לו מקו השמאל, הוא מזדכך ויוצא ממנו, ומתקשר בקו ימין, וזוכה לאהבת ה', הנמשכת מקו ימין, ולעולם הבא.

ובעת שליטת קו אמצעי, והיא בזווג עם ז"א, הוא מושלם מכל הבחינות, הן מימין והן משמאל. ומיושב היטב הקושיה למה יש צדיקים, שהם ביסורים, ויש שהם בשלימות. כי אלו שהם בשלמות, הוא משום שקבלו נשמתם מן הנוקבא, בעת שהיא בזווג עם היסוד. ואלו שהם ביסורים, הוא משום שקבלו נשמתם מן הנוקבא, בעת שהיא בשליטת קו שמאל. שצריכים יסורים, כדי להפרישם משמאל, ולקרבתם לקו ימין, לזכות באהבת ה'.

הרי שפֶּעַל אדם ישלם לו וכאֲרָה איש ימציאנו. כי אע"פ שאין להם חטא, מכל מקום כיון שיש להם נפש רק משמאל, והם מחוסרי השלמות, ע"כ הקב"ה האוהב אותם, מוציאם משם ע"י היסורים, ומביאם לימין, ולסוד עוה"ב, שהיא הארת הבינה, וזוכים על ידיהם לכל השלמות.

ובזה מיושב למה הקב"ה שולח עליהם יסורים. כיון שצדיקים המה, וראויים להשראת השכינה, ואין השכינה שורה אם אינם בשמחה. ועתה מובן היטב שהיסורים מוכרחים להם, כדי להפרישם משמאל. וכל זמן שלא נפרשו משמאל, מוכרחים להיות בעצבות. והשכינה אינה שורה עליהם.

לו כל מה שעושה הקב"ה הוא בדין. ואם מביא יסורים על איש צדיק, הוא כדי לטהר את נפש ההיא, להביאה לעולם הבא, כי כל מעשיו של הקב"ה הם בדין ובאמת. ובכדי להעביר ממנו אותה הוזהמה שקבלה בעולם הזה, על כן נשבר אותו הגוף והנפש מטהרת. ועל כן עושה הקב"ה לאותו צדיק, שיסבול יסורים ומכאובים בעולם הזה, ויהיה נקי מכל, ויזכה לחיי העולם הבא.

אין הדבר תלוי בזכות, אלא במזל. כי אין הוא בזכות, אלא עד שהנוקבא מתמלאה ומאירה מן המזל, שהוא יסוד.

לה ומשום זה, כל אלו שנשברו בעולם הזה, והם צדיקי אמת, כולם נשברו בעולם הזה, ונידונים בדין, מטעם שנפש ההיא, שקבלו מהנוקבא בהיותה בגרעון, גרמה להם. וע"כ חס עליהם הקב"ה לעולם הבא. אנו רואים, שדינים שורים גם על אדם צדיק, אע"פ שלא חטא כלום, שהיסורים מקרבים אותו לאהבת ה'. ועל זה מקשה ב' קושיות:

א. אם גופו של הצדיק הוא ביסורים, א"כ הוא בעצבות, ואין השכינה שורה אלא רק כשאדם הוא בשמחה.

ב. הרי אנו רואים צדיקים, שזכו לאהבת ה', אף על פי שלא היו להם יסורים כלל. ומה נשתנו אלו מאלו. ואין לתרץ, שאלו שזכו לאהבת ה' בלי יסורים, הוא מחמת היותם צדיקים בני צדיקים. כי אנו מוצאים אפילו בנו של צדיק בן צדיק, שהיה כל ימיו ביסורים, ומשיב, למה נמצאים צדיקים, שהם ביסורים וצדיקים שהם בכל השלמות. ומובן דבר אחר, שבו מתישב גם מה שהקשה, שאין השכינה שורה על האדם מתוך עצבות.

בזמן שהנוקבא דבוקה בקו שמאל, שאז שורים בה דינים, שמוציאה נשמות לבני אדם מכל קו שבג' הקוים ימין שמאל ואמצע, הכוללים כל הזמנים ועתים שבעולם, שהם כ"ח עתים, כמו שלקטה את הנשמות מתחילה מג' קוים, כן היא מְשַׁפֶּעֶת אותן לבני אדם מקו שמאל. שהיא עומדת אז בדין ובגרעון. וכל מי שמקבל נשמה בזמן ההוא, בזמן שליטת קו שמאל בנוקבא, הוא נמצא בהכרח בגרעון. ודינים הנמשכים מקו שמאל, בין אם האדם המקבלה הוא רשע בין אם הוא צדיק.

אכן יש ביניהם הפרש גדול. כי אדם רשע, שיש לו נפש מקו שמאל, הוא מתדבק בו ואינו יוצא ממנו לעולם. אבל אדם

אך אל הפרוכת לא יבוא

נמשכות מבינה, שעליה לא היה שום צמצום. ועם כל זה גם הן נפגמו עם הנוקבא. כי הפגם הזה נוגע רק לנוקבא לבדה, ולא לנשמות הבאות אליה מן הבינה, עכ"ז להיותן בתוך הנוקבא, נפגמו הנשמות ביחד עם הנוקבא, ודומות כמו שהיו חלק מנוקבא. וע"כ כשהן באות אחר כך ומתלבשות בתוך גוף בן אדם, אע"פ שהאדם הוא צדיק, נפגם גופו מפאת אותה הנשמה שנתלבשה בו.

אמנם איך אפשר לומר שהנשמה פוגמת את הגוף. והענין הוא, שהוא תקון מיוחד בשביל הצדיק, שעל ידי תקון זה נעשה גופו של הצדיק מוכשר לקבל אורה הגדול של הנשמה. ותקון זה מתחיל מבינה, בסוד אמא השאילה את בגדיה לבתה. כי הבינה ראתה שאין הנוקבא ראויה לקבל המוחין, או העלתה אליה את הנוקבא, ונתמעטה בסבתה לו"ק חסר ראש, שנשארה במ"י, ואותיות אל"ה, הורידה אל הנוקבא. ומתוך שהנוקבא קבלה הקטנות של הבינה, הוכשרה אח"כ לקבל גם הגדלות שלה.

כמ"ש, ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. כי עדן הוא חכמה, ונהר הוא בינה, וגן הוא מלכות. ואומר, שע"כ יצא הנהר, שהיא בינה, מן העדן, שהוא חכמה, ונתמעט לו"ק חסר ראש, כדי להשקות את הגן, לתת מוחין לנוקבא. כי ע"י יציאה זו, השפיעה הבינה הקטנות אל הנוקבא. ואחר שקבלה הקטנות שלה, כבר ראויה לקבל גם הגדלות שלה.

ומכשיר לנוקבא לקבל הקטנות דאמא, שהוא עיבור. וע"ז יכולה לקבל גם הגדלות. ועל דרך זה, אחר שנשלמה הנוקבא, והיא רוצה להשפיע נשמות לבני אדם, אשר גופם נמשך מנוקבא מטרם תקונה, ואינם ראויים לקבל אור הנשמה, היא חוזרת ומתמעטת לבחינת ו"ק בלי ראש, שהוא הפגם של נחש הרע, שע"ז נפגמות גם הנשמות שבה, ומשפעת את נשמות הפגומות לבני אדם,

לז' באותה שעה שנהר ההוא, הנמשך ויוצא מעדן, שהוא יסוד, מוציא כל אלו הנשמות אל הנוקבא, והנוקבא מתעפרת מהן, נמצאות כולן בפנימיות שלה, בחדר שלפנים מחדר, שקירותיו מצופים בנייר או בשטיחים.

כל ספירה וספירה של הנוקבא כלולה מג' כלים: חיצון, תיכון, פנימי. כלי החיצוני הוא מבחינתה עצמה. כלי התיכון הוא בחינת ז"א שבה. כלי הפנימי הוא בחינת בינה שבה. וכל אור מקובל בכלי המיוחס לאור ההוא.

וכיון שהנשמות הן אורות מבינה, ע"כ הנוקבא מקבלתן בכלי הפנימי שבה, שהוא בחינת בינה. ומה שהזהר מכנה כלי התיכון לבוש משטיחים על קירות הבית, ואינו בית, כי השם בית, מיוחס רק לנוקבא, וע"כ כלי החיצון הנמשך מנוקבא עצמה, וכלי פנימי הנמשך מבינה, שהן שתיהן נקבות. אבל כלי התיכון, הנמשך מז"א, הוא לבוש ולא בית. **לח** וכשהלבנה נפגמת מאותה הבחינה של נחש הרע, אז כל אלו הנשמות שיוצאות בעת ההיא, אף על פי שכולן טהורות וכולן קדושות, כיון שיצאו בשעת הפגם, הרי בכל המקומות, הגופים, שהנשמות מגיעות אליהם, כולם נשברים ונפגמים בהרבה צער ובהרבה מכאובים. ואלו הם, שהקב"ה רוצה ואוהב אותם אחר שנשברים, ואף על פי שהנשמות הן בעצבות ולא בשמחה.

יש ב' מיני פגם בלבנה, בנוקבא:

א. בעת שהיא בשליטת השמאל, שהיא בחינת חושך דאמא.
ב. מבחינת הנחש הרע, שנגרם בחטא עץ הדעת, לא זכה הוא רע, שנגלה מדת הדין שבנוקבא מצ"א, שאינה ראויה לקבל האור. שהפגם מבחינת הנוקבא עצמה, מכח שנגלה, שאינה ראויה לקבל אור על ידי הנחש הרע בחטא דעצה"ד. ופגם הזה אינו נוגע לנשמות שבתוכה כלל. כי הנשמות הן

משא"כ הכלים מוחא עצמות גידים מקבלים רק חלק מאור הנה, כי הם מיוחדים בעיקר לג' אורות נר"נ.

מז ואלו הצדיקים הם בשותפות תמיד עם הלבנה, הנוקבא, ופגמים באותו פגם שלה, פגם מקטנות הבינה, שע"כ היא ראויה לאור גדלות הבינה, ומשום זה היא שורה תמיד בתוכם ואינה עוזבתם. וכתוב, קרוב ה' לנשכרי לב, לאלו שסבלו עם הלבנה אותו הפגם, מקטנות הבינה, הם קרובים אליה תמיד, כי זוכים מחמת זה לקבל גם מגדלות הבינה. וע"כ להחיות לב נדכאים, באלו החיים, הבאים אל הנוקבא להתחדש, אור החיה. כי אלו שסבלו עמה יתחדשו עמה. כי מחמת שקבלו הקטנות, מקבלים ג"כ הגדלות.

מא ואלו הפגמים, שהצדיקים סובלים מחמת קטנות הבינה, נקראים יסורים של אהבה, כי של אהבה הם ולא מחמת האדם עצמו. של אהבה, מחמת שנפגם האור של אהבה הקטנה, שהיא הנוקבא, בעת קבלתה מקטנות הבינה, שנדחתה מאהבה רבה, שהיא הבינה בגדלותה. משום זה, אלו הצדיקים הם חברים ושותפים עמה, בפגם שלה. אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא, כי הם זכו לזה, להיות חברים עמה. ועליהם כתוב, למען אחי ורעי.

כדי שגופם יקבל את הפגם והקטנות של הנשמות. ואז נעשו הגופים מוכשרים לקבל גם את אור גדלות הנשמות. הרי שענין הפגם הזה, אשר הנשמות פוגמות את הגופים, הוא לתקון הגוף להכשירו לקבל אור הגדלות. כי אחר שהגוף נשבר ע"י הפגם והקטנות של הנשמה, שנעשה בזה כלי לקבל גם את הגדלות של הנשמה, אז רוצה בהם הקב"ה. מה שאין כן בטרם שהגוף נשבר מחמת פגם הנשמה, אינו רוצה בהם הקב"ה, כי אינו ראוי לקבל אור הנשמה, להיותו נמשך מן הנוקבא מטרם תקונה, שע"א רוכב עליהם. **לט** כמו ששורים למעלה, בנוקבא, אשר בנוקבא הפגומה שורה הנשמה, כן כאן בגוף הפגום שורה הנשמה, שהגוף נפגם ובפנימיותו הנשמה. ומשום זה הם הצריכים להתחדש בהתחדשות הלבנה. כמ"ש, והיה מדי חדש... יבא כל בשר. כי אלו יתחדשו לגמרי וצריכים להתחדש בהתחדשות הלבנה. כי לאחר שגופם קבלו הפגם והקטנות של הנשמה, כבר הם ראויים לקבל אורות גדלות המושפעים בר"ח ושבת, שהוא אור החיה. ונודע שה' כלים יש בפרצוף, המכונים מוחא, עצמות, גידים, בשר, עור, שהם כח"ב תו"מ. ומטרם שיהיה בפרצוף כלי דבשר אינו ראוי לאור החיה, כי כלי דבשר כולה מיוחד להמשכת אור החיה. הנמשך בחדש ושבת.

הנה ישכיל עבדי

כדי ליחד יחודים, ולהאיר האורות בנוקבא. **מד** ולאחר שנחרב בית המקדש, נחשך האור, והלבנה, הנוקבא, אינה מאירה מן השמש, ז"א, והשמש נסתלק ממנה ואינו מאיר. ואין לך יום שאינו שולט בו קללות וצער ומכאובים.

מה כשיגיע זמן הלבנה, להאיר מכחה עצמה, בגמר התקון, נאמר, הנה ישכיל עבדי, על הלבנה, האמונה, הנוקבא. ישכיל, שנתעורר אז התעוררות של מעלה, בדומה למי שמריח ריח, ובא להעיר ולהסתכל. כי המלה, הנה, יורה על פתאומיות.

מב אשרי חלקם של הצדיקים, שהקב"ה גילה להם דרכי התורה ללכת בהם. כשברא הקב"ה את העולם, את זו"ן, עשה את הלבנה, שהאציל את הנוקבא בקומה שוה עם ז"א. ואח"כ מיעט אורותיה, באופן שאין לה מעצמה כלום, רק מה שמקבלת מז"א. ומשום שמיעטה את עצמה, היא מאירה מן השמש, שהוא ז"א, בכח אורות עליונים שבו.

מג ובזמן שבית המקדש היה קיים, היו ישראל משתדלים בקרבנות ועולות ועבודות, שהיו עובדים הכהנים הלויים והישראלים,

תחילה לתחיה, כמ"ש מתחילה, יחיו מתיך, שהם המתים שבארץ ישראל. ואח"כ כתוב, נבלתי יקומון, הם המתים שבחוץ לארץ. ועם זה רק הגופות של ישראל שנקברו בארץ ישראל, תקומנה, ולא הגופות של עמים האחרים, שהארץ נטמא מהן.

נב וע"כ, אשר לא תקח אשה לבני. שכל נשמות העולם היוצאות מאותו הנהר הנמשך ויוצא מעדן, שהוא יסוד, הן בנים אל הקב"ה. וע"כ, אשר לא תקח אשה, זהו הגוף. לבני, זוהי הנשמה. מבנות הכנעני, אלו הם גופות עמים עובדי ע"ז, שעתידי הקב"ה לנער אותן מארץ הקדושה, כמ"ש, וַיִּנְעֲרוּ רַשְׁעִים מִמֶּנּוּ.

נג כי אל ארצי ואל מולדתי תלך. ארצי, זה היא ארץ הקדושה, שהיא קודמת לכל ארצות אחרות. אל ארצי, שהיא ארץ הקדושה. ואל מולדתי, אלו הם ישראל.

נד ויקח העבד, שהוא מטטרון. עשרה גמלים, עשר מדרגות שהעבד ההוא שולט עליהן, שהן כמו מדרגות האצילות. מגמלי אדוניו, מדרגות הנוקבא דאצילות, שהיא אדונו. ואותו העבד שולט עליהן ומתתקן בהן.

נה וכל טוב אֲדַנְיוּ בידו. כל אותו הטוב וריחות העליונים, היוצאים מתוך אלו האורות והנרות העליונים.

וכל טוב אדניו. שמוש של השמש, ז"א, הנמשך בלבנה, הנוקבא. כלומר, שעל ידו נעשה זווג זו"ן.

נו ויקם וילך אל ארם נהרים. זה הוא מקום בארץ הקדושה, שבכתה שם רחל, כשנחרב בית המקדש.

ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל באר המים. כדי לחזק את כחותיה על ידי גבורותיה כראוי, מטרם שבא להקים ולהחיות הגופים. גמלים, הם מדרגותיו של העבד, שע"כ סידר אותם מחוץ לעיר, ששם מקום הדינים, כדי לתקן הקו שמאל של הנוקבא.

נז לעת ערב. זהו ערב שבת, יסוד, שהוא הזמן של אלף הששי. כי ששת ימי המעשה הם הששת אלפים שנה, ויום הששי,

משום שנשפע אז על הנוקבא התעוררות של מעלה, בלי הקדם של התעוררות מלמטה. וכיון שהריחה בזה, באה להעיר ולהסתכל ולהשכיל. וע"כ נאמר, הנה ישכיל.

מו ירום, פירוש, שהנוקבא תתמלא מאור העליון על כל האורות, כתר. ירום לרחמכם, הכונה לאור הכתר. ונשא, הוא מצד אברהם, חסד. וגבה, הוא מצד יצחק, גבורה. מאד, מצד יעקב, ת"ת. שהנוקבא תתמלא מכל המדרגות האלו.

מז ובעת ההיא יעורר הקב"ה התעוררות של מעלה להאיר אל הלבנה, הנוקבא, כראוי, כמ"ש, והיה אור הלבנה כאור החמה. ומשום זה יתוסף בה אור העליון. ועל כן יתעוררו אז לתחיה כל המתים, שהם נקברים תוך העפר.

מח אע"פ שהמדובר בנוקבא, אומר, עבדי, שמפתחות רבונו בידו, וע"כ מתגלה על ידו שלמות הנוקבא, והוא השליח שלה. כמ"ש, ויאמר אברהם אל עבדו, שזהו על הלבנה, הנוקבא. המתגלית על ידי מטטרון, שהוא עבד שליח של רבונו.

מט זקן. מטטרון, שנקרא זקן, כמ"ש, נער הייתי גם זקנתי, שר העולם שהוא מטטרון. המושל בכל אשר לו, שהם ירוק לבן ואדום, ג' גווני הקשת, שהם ג' מלאכים, מיכאל, גבריאל, רפאל, שאין השכינה נראית אלא עמהם. ומטטרון כולל אותם.

נ שים נא ירך תחת ירכי. זהו צדיק, יסוד, מפני שהוא קיומו וחיותו של העולם. כי אז, כשנאחו ביסוד, נעשה עבד הזה ממונה להחיות את שוכני עפר. ונעשה שלם ברוח העליון, להשיב רוחות ונשמות למקומם, אל אלו הגופים שנבלו ונרקבו תחת העפר.

נא ואשביעך בה' אלקי השמים. וְאֶשְׁבִּיעֶךָ, הוא מלשון שְׁבַעָה. שיתלבש בשבעה האורות העליונים, הג"ת נהי"מ, שהם שלימות העליון, אשר לא תקח אשה, זהו הגוף שמתחת העפר, בקבר, שיש לו עתה תחיה לקום מעפר, הוא מכונה אשה. שכל אלו שזכו להקבר בארץ ישראל, הם יתעוררו

למטה, מחסד עד מלכות. וכשמגיע למלכות ואינו יכול לתקן אותה מחמת חטא עץ הדעת, אז הוא מת. כי ב' נקודות במלכות: - אחת מעצמה, והיא גנוזה.

- אחת מבינה, שהיא מגולה.

כי מבחינת עצמה אינה ראויה לאור. וע"כ נקודתה עצמה צריכה להיות גנוזה. ואם נקודתה מתגלית, תכף מסתלקים ממנה האורות, שזה, זכה, הוא טוב. לא זכה, הוא רע. ולפיכך כשמגיע האדם לע' שנה, מתגלית אז נקודת המלכות עצמה, וע"כ אורות החיים מסתלקים מן האדם, והוא מת. ולפיכך לעתיד לבא, כשיהיה זוג הגדול מראש דעתיק, והמלכות תקבל גמר תיקונה, באופן שתהיה ראויה לקבל אור העליון גם מבחינתה עצמה, תקומנה אז כל הגופות לתחיה, כי לא מתו אלא מחמת פגם המלכות. ועתה, שהיא מתוקנת לקבל אור החיים, תקומנה לתחיה.

ויש כאן חילוק בין מתי ארץ ישראל למתי חוץ לארץ:

- אותם הצדיקים הדבוקים בקו אמצעי, נקראים ישראל, וארצם ארץ ישראל, והם יקומו לתחיה תכף ויקבלו נשמתם כראוי. - אבל אותם שאינם דבוקים בקו אמצעי, שהם מתי חוץ לארץ, אע"פ שהמלכות כבר נתקנה, צריכים עוד תקונים רבים, עד שיקומו לתחיה ויקבלו את נשמתם. שתקונים הללו נקראים, גלגול מחילות. וע"י תקונים הללו באים לארץ ישראל. ומקבלים את נשמתם.

וזהו שיעור הכתובים, ויאמר אברהם, שהוא חכמה, אל עבדו, הוא מטטרון. כי הארת החכמה הנמשכת מזווג ז"ן דאצילות לבי"ע, נכללת במלאך מטטרון. וע"כ נקרא מטטרון, שר הפְּנִיִּים. כי פְּנִיִּים הם חכמה כמ"ש, חכמת אדם תאיר פניו. וע"כ נקרא, יְקָן ביתו. כי מיהו יְקָן? מי שקנה חכמה. המושל בכל אשר לו. בחכמה וחסדים יחדיו, המתוקנים בג' קוים ימין ושמאל אמצע.

שים נא ידך תחת ירכי. שיכלול את עצמו

שהוא ערב שבת, הוא כנגד אלף הששי, שאז תהיה תחיית המתים. לעת ערב, הם הדינים המתגלים בערב, ביסוד, אשר העבד תקן אותם.

נח לעת צאת השואבות. השואבות מימי התורה. כי בזמן ההוא הם עתידים לקום לתחיה תחילה מכל שאר בני אדם, משום שעסקו לשאוב מימי התורה ונתחזקו בעץ החיים. והם יצאו תחילה לתחיית המתים, כי עץ החיים גרם להם שיקומו מתחילה. קו אמצעי מכונה תורה. וגם נקרא עץ החיים. ומימי התורה השפע שלו. ואלו הדבקים ומקבלים השפע מקו אמצעי, שנקראים שואבות, אלו יחיו לפני כל השאר, הנמשכים מב' הקוים האחרים.

נט ובנות אנשי העיר יוצאות. עתידה הארץ להפליט ממנה כל הגופות שבתוכה. שכתוב, יוצאות, שסובב על אלו הגופות שהארץ תפליט מתוכה בעת התחיה. לשאוב מים, לקחת נשמה, ולקבלה כראוי, שתהיה מתוקנת ממקומה כראוי.

ס והיה הנערה אשר. שכל נשמה מנשמות שבעולם, שנתקיימו בעולם הזה, והשתדלו לדעת את רבונם בחכמה העליונה, היא עולה ומתקיימת במדרגה עליונה למעלה מכל אלו הנשמות, שלא השיגו ולא ידעו. והן עומדים תחילה לתחיה. וזו השאלה, שאותו העבד עומד לשאול ולדעת, במה עסקה הנשמה ההיא בעולם הזה? כדי לברר, אם היא ראויה לתחיה תחלה.

סא ואמרה אלי גם אתה שתה. אתה צריך לשתות ולהיות נשקה מתחילה. ואחריו, וגם לגמליך אשקה, משום שכל אלו שאר המרכבות, אע"פ שנשקים ממדרגה זו, כולן נשקים בעיקר מעבודת הצדיקים, היודעים עבודת רבונם כראוי. כי הצדיקים יודעים לכלכל לכל מדרגה ומדרגה כראוי. ועל כן אם אמרה, וגם לגמליך אשקה, ודאי היא האשה, אשר הוכיח ה' לבן אדוני, ודאי שהוא הגוף המזומן לנשמה ההיא העליונה. חייו של אדם ע' שנה, הם כנגד ז' מדות חג"ת נהי"מ, שהולך ומתקנם ממעלה

חסדים, שיודעים לכלכל לכל מדרגה ומדרגה ולתקנה כראוי. ואז גם החסדים נעשו בחינת ג"ר.

סב בהשתוקקות הזכר אל הנוקבא, שנמשך עי"ז הארת החכמה מן הנוקבא, עושה נשמה. והשתוקקות הנוקבא אל הזכר, שנמשך עי"ז חסדים מן הזכר, עולה ומתערב עם הנשמה למעלה. ונכללת החכמה דנוקבא עם החסדים של הזכר, ועושה את הנשמה, כלומר, שגומר אותה. ומשום זה, נישח העבד, שאם היא תאמר, גם אתה שתה, המשכת החכמה, וגם גמליך אשקה, המשכת החסדים, היא האשה, זהו ודאי הגוף המוכן לרצונה של הנשמה, היוצאת מן הזכר, ז"א, הכלול מחכמה וחסדים יחד.

סג ואלו הגופים עתידיים להתעורר תחילה לתחיה. ואחר שיקומו אלו, יקומו כל האחרים שבחוץ לארץ. ויתקיימו בקיום שלם, ויתחדשו בהתחדשות הלבנה, שאז יהיה אור הלבנה כאור החכמה. ויתחדש העולם כבתחילה. וכתוב על העת ההיא, ישמח ה' במעשיו.

סד העבד מטטרון ישכיל להחזיר את הנשמות כל אחת ואחת למקומה, אל הגוף הראוי לה. ירום ונשא וגבה מאד, מצד כל אלו מדרגות העליונות.

סה כאשר שממו עליך. למדנו, כשנחרב בית המקדש, וגלתה השכינה בארצות זרות ביניהם, כתוב, הן אַרְאֵלִם צַעְקוּ חוֹצָה, מלאכי שלום מר יִבְכְּיוּן. כולם בכו על זה, וקשרו בכיה ואבלות. וכל זה על השכינה שגלתה ממקומה.

וכמו שהיא נשתנתה בגלות ממה שהיתה, כן בעלה, ז"א, אינו מאיר אורו, כי אין לו אז למי להאיר, ונשתנה ממה שהיה, שכתוב, חשך השמש בצאתו.

כן מִשְׁחַת מאיש מראהו, מאותו העבד, מטטרון, שבעת הגלות נשתנה צורתו וצבעו, שהם ירוק לבן ואדום, ממה שהיה.

סו מיום שנחרב בית המקדש לא עמדו שמים, ז"א, באור שלהם. הברכות אינן שורות, אלא במקום שנמצא זכר ונוקבא,

ביסוד, ויקבל הארת הזווג הגדול לגמר תיקונה של המלכות. ואז יהיה מוכשר להחיות המתים.

ואשביעך בה' אלקי השמים. שיקבל ז' האורות השלמים, המתקנים את הנוקבא, הנקראת שבעה, כמ"ש, והיה אור הלבנה כאור החמה.

אשר לא תקח אשה, היינו גוף. לַבְּנֵי, היינו נשמה. מבנות הכנעני, הדבקים בקו שמאל והם טמאים, שאינם ראויים להלביש נשמה קדושה. כי אל ארצי, ארץ ישראל. ומולדתי, ישראל, אותם שבחיהם היו דבקים בקו אמצעי נקראים ישראל, וארצם ארץ ישראל, שהם יעמדו תחילה לתחיית המתים. עשרה גמלים, הארת החסדים. וכל טוב אדוניו בידו, הארת החכמה.

וזהו נישושו של העבד, שאמר והיה הנערה... ואמרה, שתה וגם גמליך אשקה, אותה הוכחת לעבדך ליצחק. כי בדק אם הגוף בחייו בעולם הזה, היה דבוק בקו אמצעי, שאז הוא בבחינת ארץ ישראל וראוי לקום תחילה. כי שתה, היא הארת חכמה, שזהו בחינת העבד עצמו. וגם גמליך אשקה, בחינת חסדים. ואם בחייו היה ממשיך ב' האורות הללו, סימן הוא שהיה דבוק בקו אמצעי, הכולל ב' אורות הללו. וע"כ, אותה הוכחת לעבדך ליצחק, כי הוא ראוי לקום לתחיה ולקבל את נשמתו, שהוא יצחק. וזה אמרו, והיה הנערה, שהמשיכו הארת החכמה על ידי הדעת, שאז יש לו ב' האורות חכמה וחסדים, כי הדעת הוא חסדים. כי הם בבחינת מְתֵי א"י, שעומדים לתחיה תחילה. וזהו שאלתו, כי היה צריך לדעת, אם אותו הגוף ראוי לתחיית המתים תחילה.

וזהו, וגם לגמליך אשקה, שתחילה צריכים להמשיך הארת חכמה, ואח"כ הארת החסדים. כי מטרם שממשיך הארת חכמה, נבחנים החסדים לו"ק בלי ראש. וע"כ צריכים להמשיך תחילה הארת החכמה ואח"כ החסדים, ואז נבחנים החסדים לג"ר גמורים, אויר טהור. שהם יודעים להדבק בקו אמצעי, ולהמשיך מתחילה חכמה ואח"כ

הנוקבא נקראת בשם הזכר, חכם וחכמה, גבור וגבורה, מלך ומלכות. כן נקרא הזכר בשם הנוקבא, נער, כי הנוקבא נקראת נערה, היסוד על שמה בשם נער.

(ע) בכל י"ב השבטים ואפילו בבני השפחות, שהם אחוריים של השכינה, הוא נמצא לחדש אותם כראוי, ולשעשע אותם בשמחתו. שכל הענפים וכל העלים של השכינה, כולם מתברכים בשמחתו. כלומר, אפילו חלקי האחוריים של השכינה, הנקראים עלים, מתתקנים עמו.

(עא) אלה תולדות יעקב יוסף. כל צורתו של יעקב היה ביוסף, וכל מה שקרה ליעקב קרה ליוסף, ושניהם הולכים ביחד, וזהו אות ו"ו, אשר ו' ראשונה, יעקב, ת"ת, והמילוי ו' הנשמעת עמה במבטא, יוסף, יסוד, שהולכים שניהם ביחד, שנשמעות כאחד בבטוי ו', משום שהם נושא אחד וצורה אחת.

כמו שיעקב הוא קו אמצעי שמחזה ולמעלה, ת"ת, המכריע בין חסד וגבורה, כן יוסף הוא קו אמצעי שמחזה ולמטה, יסוד, המכריע בין נצח והוד. וע"כ הם דומים זה לזה, והם בצורה אחת.

(עב) וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דְּבַתָּם. שהיה אומר עליהם לאביו, שהיו אוכלים אבר מן החי בעוד שהוא חי. וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דְּבַתָּם רעה. ומקשה, והרי במנין י"ב השבטים היו אלו בני השפחות. וא"כ איך היו בני לאה מזולזלים בהם. ואיך היו אוכלים אבר מן החי, ועברו על מצות רבונם, שהרי עוד לבני נח צוה על מצוה זו, כמ"ש, אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו? ואיך אפשר שהם אכלו ועברו על מצות רבונם? ומשיב, אלא יוסף היה אומר כן מדעתו, וע"כ נענש.

כמש"א, זכר ונקבה בראם ויברך אותם. ובגלות, שאין זווג זו"ן, כתוב משום זה, מְשַׁחַת מַאִישׁ מְרֵאָהוּ.

כלומר, שהחסרון הוא, מטעם העדר הזווג שבזמן הגלות, ונמצא החסרון גם בז"א, שאין הברכה שורה אלא בזווג זו"ן. ועוד, שנחשך אורו של ז"א משום הנוקבא. שנחשכה בגלות, ואינה מקבלת ממנו. ונמצא שאין החסרון בו עצמו, אלא מטעם שאין לו למי להשפיע, וע"כ אינו מקבל אורות.

(סז) הצדיק אבד, אבד את הברכות, כי ברכות אינן שורות אלא במקום שנמצאים זכר ונוקבא יחד.

(סח) משום זה באותו זמן שאינו נמצא עמה זכר, אז כל הנשמות היוצאות ממנה, יש להם שינוי ממה שהיו בזמן שהשמש, ז"א, נתחבר עם הלבנה, הנוקבא. כי כמו שזו"ן נשתנו בזמן הגלות ממה שהיו, כן תולדותיהם, שהם הנשמות, משתנים אז ממה שהיו. ועל זה נאמר, אלה תולדות יעקב יוסף. ולמדנו (אות כ"א), אחר שנתישב יוסף ביעקב והשמש נזדווג בלבנה. וע"כ גילה אז מעלתם של הנשמות, ובגלות משתנות.

(סט) והוא נער. משום שזווגם אינו נפרד לעולם, צדיק, יסוד, וצדק, נוקבא, ביחד. כי י"ב השבטים הם, חלקי השכינה. שמונה מהם בני לאה ורחל, הפנים של השכינה, וארבעה מהם בני השפחות, האחורים של השכינה. יוסף היה דבוק ומתקן גם את האחורים של השכינה. כי הזווג של זו"ן היה אז מבחינת או"א, שזווגם אינו נפרד לעולם, וע"כ יסוד ומלכות המה ביחד בכל חלקי נוקבא, ואפילו באחורים שלה.

וישראל אהב את יוסף

(עד) ג' פעמים ביום הדין שורה בעולם, וכשמגיע זמן ההוא, צריך האדם להזהר ולהשמר, שלא יפגע בו אותו הדין. והם בזמנים ידועים.

(עד) וישראל אהב את יוסף. כמה אהב הקב"ה את ישראל, ובשביל האהבה שאהב אותם מכל העמים עובדי ע"ז, הוזהרים ורצה לשמרם בכל מה שעושים.

אמצעי, ע"י, המסך דחירק שבו, שהוא בחינת ו"ק. בזווג של בוקר נתבטל הדין של יצחק, שליטת קו שמאל, שהוא הסתימה שבנקודת השורק, בסבת הכרעתו של יעקב בכח המסך דחירק. ועתה שחזרה שליטתו של יצחק ואינו נכלל באברהם, חזר ג"כ הדין שבנקודת השורק למקומו, שחזרו ונסתמו בו האורות מחמת חוסר החסדים. דין של מטה, ו"ק חסר ראש, במסך דחירק, שבקו האמצעי, נתבטל עתה מפאת שנתקשר בדין של מעלה, שבנקודת השורק, וחזר הג"ר גם לקו אמצעי, מכת שליטת השמאל, וע"כ נתבטלה הכרעתו, והדין שולט בעולם מסתימת האורות. וע"כ צריכים להזהר אז.

עז ועוד, כשנתעורר הדין בעולם, והמות נמצא בעיר, אין אדם צריך ללכת יחידי בשוק. אלא צריך להסגיר עצמו שלא יצא לחוץ, כמו שבארנו בנת, שהסגיר את עצמו בתבה, שלא ימצא לפני המשחית.

ג' דינים הראשונים, שהם בג' קוים דו"א, צריכים רק להזהר שלא ימשיך הארת השמאל מלמעלה למטה. ואם הוא נוהר בזה, כבר הוא ניצל מהם. אבל בדין הזה הד', שיש מות בעיר, שהוא הדין של הנוקבא המתעורר כמ"ש, לא זכה הוא רע, שהם הדינים שבמסך דצ"א שממנו המות. הנה כאן אינו מועיל זהירות ושמירה. כי דין הזה אחר שנגלה, כבר שולט גם על בחינת מטה למעלה. ואין לו עצה, אלא להסגיר את עצמו, שלא יתראה לפני המשחית. שלא יגע בשום מוחין רק בבחינת ו"ק, שהוא אור החסדים, שאין לס"א שום אחיזה בהם, ונמצא שאינו נראה לפני המשחית, כי אין לו אחיזה בו. וזה נבחן, כמו מתחבא ומסגיר את עצמו בחדרו, שלא יראו אותו. גם נח הסתיר את עצמו בבחינת הו"ק שממטה למעלה, באור החסדים אשר שם. ואז ניצל. כי אין שום אחיזה לס"א באור החסדים.

עוד הסגר את עצמך בחדריך, וסגור דלתך בעדך, שלא יתראה בפני המשחית,

עו משום, כשהבוקר עולה, נתעורר אברהם בעולם, ונאחו בדין לקשר אותו עמו. ובתחילת שלש שעות הראשונות נוסע הדין ממקומו להתעורר ביעקב. עד שמגיע תפלת המנחה, שחוזר הדין למקומו. ונתעורר הדין של מטה להתקשר בדין של מעלה. כי אז נתקשר דין בדין וצריכים להזהר.

ז"א נקרא יום. ג' זמנים הם ג' קוים שבז"א, שבכל אחד מהם דין מיוחד. ואלו ג' בחינות דין שבג' קוים דו"א, נמשכות מג' זריעות, חולם שורק וחירק, שהן שורשיהם של ג' קוים דו"א:

א. שפֶּעַת עלית המלכות לבינה, נופלות ממנה אותיות אל"ה דאלקים, ונשארה במ"י דאלקים, ו"ק בחוסר ג"ר. והיא בחינת הדין שבנקודת החולם, שבקו ימין דו"א הנקרא אברהם,

ב. שפֶּעַת גדלות, שמלכות יוצאת מבינה, וג' אותיות אל"ה חוזרות לבינה, שאז חוזרת לראש א"א, ומשגת ג"ר מבחינת חכמה בלי חסדים, שאז אפילו החכמה אינה מאירה, והיא נסתמה. וזהו בחינת הדין שבנקודת השורק, ושבקו שמאל דו"א, הנקרא יצחק. ונקרא דין של מעלה,

ג. עלית זו"ן שמה ע"י המסך דחירק, המכריע בין ב' הקוים, הוא ו"ק, ששורשו בא מהמנעול, ואח"כ נתתקן במפתח, ונעשה כמסך שבנקודת החולם. והיא בחינת הדין שבנקודת החירק, ושבקו אמצעי דו"א הנקרא יעקב, ונקרא דין של מטה.

בעלות הבוקר שולט קו ימין דו"א, הנקרא אברהם. ונאחו בדין של נקודת החולם, שהוא מסך דו"ק חסר ראש, מסבת התכללות המלכות בבינה. כי בסבת גילוי הדין הזה של נקודת החולם, יוצאים כל המוחין דו"ן, שאז זמן הזווג. ויעקב, קו אמצעי, עולה ומכריע בין ב' הקוים אברהם ויעקב, ע"י מסך דחירק שבו.

אחר שנכלל ב' הקוים ימין ושמאל זה בזה, יורד הדין מנקודת החולם, אברהם, כי חזר והשיג הג"ר ע"י התכללותו בשמאל, והדין שהיה בו יורד ובא ביעקב, בקו

ישראל יותר מכל העמים עכו"ם. האהבה, שאהב יעקב את יוסף יותר מכל אחיו, גרמה לגילוי דין הד', המות, ששום זהירות ושמירה אינו מועיל בו.

פא אהבה היא שאהב אותו יותר מכל אחיו, גרמה ליוסף שיוגלה מאביו, ואביו הוגלה עמו, וגרם גלות אל השבטים, וגרמה אל השכינה שהוגלתה ביניהם. ואע"פ שנגזרה גזירה בברית בין הבתרים, מ"מ הסבה לזה היתה האהבה שאהבו מכל אחיו. שבשביל כתנת פסים שעשה לו יותר מלאחיו, נגרם כל הנ"ל, כמ"ש, ויראו אחיו... וישנאו אותו, ולא יכלו דַּבְּרוּ לשלום.

שלא ימשיך אלא אור ו"ק דחסדים, שאין למשחית אחיזה בו. כי אחר שעבר הדין, אין עוד רשות למשחית להזיקו.

פט שהקב"ה בשביל האהבה שאהב את ישראל, וקרבת אליו, גרמה שכל שאר העמים עכו"ם שונאים את ישראל, משום שהם מתרחקים מקב"ה, וישראל קרובים.

פז שבשביל האהבה שאהב יעקב את יוסף יותר מאחיו, אע"פ שהיו כולם אחים, כתוב, ויתנכלו אותו להמיתו. כל שכן העמים עובדי כו"מ לישראל, שגם הם שונאים את ישראל בשביל האהבה, שאהב הקב"ה את

ויחלום יוסף חלום

שולטת על הכל, שמכרעת אותו, אם לפי אמתיותו או לפי השקר שבו. ולפיכך צריך החלום לפתרון טוב.

משום שכל חלום הוא ממדרגה שלמטה, ממלאך גבריאל, ודבור, הנוקבא, שולטת עליו, על המלאך, על כן כל חלום הולך אחר הפתרון, שהוא דבור, הבא מהנוקבא, הנקראת דבור, השולטת על מלאך גבריאל.

פז כשאדם עולה למתנו, צריך להמליך על עצמו תחילה מלכות שמים, ואחר כך יאמר פסוק אחד של רחמים. משום כי כשאדם ישן על מטתו, הרי נשמתו יצאה ממנו, והולכת ומשוטטת למעלה. כך כל אחת ואחת, לפי דרכה, היא עולה.

פז כשבני אדם שוכבים על מטתם ומנמנמים, והנשמה יצאה ממנו, אז הקב"ה מודיע אל הנשמה, באותה המדרגה הממונה על החלום, גבריאל, את הדברים העתידיים לבא בעולם, או הדברים הבאים מהרהורי הלב, שהם אמת או שקר, או שניהם יחד. כדי שיקבל האדם דרך תוכחה מדברי העולם, ע"כ מגלים לו העתיד לבא בעולם.

פח כי אין מודיעים לאדם, בעוד שהוא עומד בכחו של הגוף. אלא המלאך מודיע אל הנשמה, והנשמה אל האדם, שהחלום בא אל הנשמות מלמעלה, כשהנשמות יוצאות

פב ויחלום יוסף חלום. כמה מדרגות עשה הקב"ה, וכולן עומדות מדרגה על מדרגה, וכולן יונקות אלו מאלו כראוי להם, אלו מימין ואלו משמאל, וכולן נתמנו אלו על אלו, הכל כראוי להיות.

פג כל נביאי העולם ינקו מבחינה אחת, מתוך ב' מדרגות ידועות, נצח והוד. ואלו המדרגות היו נראים בתוך מראה שאינה מאירה, הנוקבא. שכתוב, במראָה אליו אֶתְוַדַּע. מֵרָאָה, שכל הצבעים נראים בתוכה, ג' הצבעים לבן אדום ירוק, שהם ג' קוים דו"א.

בחלום אדבר בו. מדרגה הששית למטה ממדרגת הנבואה, מדרגת גבריאל, הממונה על החלום.

פד כל חלום שהוא כראוי בא ממדרגה ההיא, ממלאך גבריאל. ומשום שבא ממלאך, אין לך חלום שלא יתערב עמו דברי שקר. ומשום זה, יש מהם שהם אמת ויש מהם שהם שקר. ואין לך חלום שלא יש בו מצד זה ומצד זה.

פה ומשום שיש בחלום הן אמת והן שקר, לכן כל חלומות שבעולם הולכים אחר פתרון הפה. כמ"ש, ויהי כאשר פתר לנו כן היה. שמתקיים לפי הפתרון. משום שיש בחלום שקר ואמת. לכן המלה של הפתרון

שהוציאו אותו ממשמעות המלוכה והממשלה, ודחו אותו לדבר אחר. וגזרו גזירה, שלא ימלוך עליהם. ויוסיפו עוד שנה אותו, שגרמו לו קטרוגים.

צג חלום שלא נפתר דומה לאגרת שלא נקראה. פירושו שהחלום מתקיים והוא אינו יודע, או שאינו מתקיים כלל?

הפירוש, מתקיים ואינו יודע, כי בחלום תלוי כה ומוכרח שיתקיים, אלא שלא נודע לו ואינו יודע, אם נתקיים החלום או לא נתקיים. זהו הדמיון לאגרת שלא נקראה.

צד אין לך דבר בעולם, שאינו תלוי בחלום או בידי כרוז, עוד מטרם שבא לעולם. כי כל דבר מטרם שבא לעולם, מכריזים עליו ברקיע, ומשם מתפשט בעולם. והוא ניתן על ידי כרוז. והכל משום שכתוב, כי לא יעשה ה' אלקים דבר. בומן שהנביאים נמצאו בעולם. ואם לא, אע"פ שנבואה אינה שורה, הרי חכמים חשובים מנביאים. ואם אין חכמים, ניתן הדבר בחלום. ואם לא ניתן בחלום, נמצא הדבר בצפון השמים.

מגופות, וכל אחת עולה כפי מעלתה. **פט** וכמה מדרגות הן בהחלום, כולם הן בחכמה. חלום מדרגה אחת. מראה מדרגה אחת. נבואה מדרגה אחת. וכולם הן מדרגות למדרגות, אלו על אלו. כי מדרגת החלום מתחת מדרגת המראה, ומדרגת המראה מתחת מדרגת הנבואה.

צ ויחלום יוסף חלום ויגד. מכאן, שאין לאדם לומר חלומו, אלא רק לאדם שאוהב אותו. ואם לא אוהב אותו, הוא גורם לו רעה. שאם החלום מתהפך לדבר אחר, הוא שגרם להסתלק הוראת החלום האמיתית על ידי פתרונו.

צא יוסף אמר את החלום לאחיו, שלא אהבו אותו. ועל כן גרמו לו, שיסתלק חלומו ויתעכב עשרים ושנים שנה.

צב ויאמר אליהם. שבקש מהם שישמעו לו, והוא הודיע להם את החלום. ואלמלא הם, שהפכו את החלום לדבר אחר, היה החלום מתקיים. אבל הם השיבו ואמרו, המלוך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו. מיד אמרו לו בזה את פתרון החלום,

וילכו אחיו לרעות

שעשו את השבועה והחרם, שלא לגלות המעשה ממכירת יוסף. וע"כ עד שנתגלה הדבר של מכירת יוסף, לא שרתה השכינה על יעקב.

צז אם תאמר, שהשכינה לא היתה עמהם, עם השבטים, כתוב, ששם עלו שבטים. הרי שכולם היו צדיקים וחסידיים, וקיומם של כל בני העולם. שהעולם כולו היה מתקיים בזכותם, קיום של מעלה ומטה, של עולמות העליונים ועולם התחתון.

צה וילכו אחיו, לרעות את צאן אביהם. למה אומר, את? המלה, את, מנוקדת מלמעלה, לרבות עמהם השכינה, כי השכינה נקראת את, שהיתה שורה עמהם. משום שהיו עשרה, ובכל מקום שיש עשרה שורה בהם השכינה, כי יוסף לא היה עמהם, ובנימין הקטן הוא בבית, על כן מנוקד מלמעלה על המלה, את.

צו ומשום זה שמכרו את יוסף בשבתפו כולם עם השכינה, ושתפו אותה עמהם בעת

ירושלים הבנויה

רק אתה לא תבנה הבית. וכל ישראל היו יודעים את זה, והיו אומרים, מתי ימות

צח דוד היה עם לבבו לבנות הבית, כמ"ש, ויהי עם לבב דוד. ואחר כך כתוב,

פעלת ה'. הבנויה, שעתידי הקב"ה להוריד את ירושלים מלמעלה בנויה כראוי. שְׁחַבְרָה לה יחדיו. שחברו, היה צריך לכתוב, בלשון רבים. אלא שנתחברה אמא, בינה, בבתה, נוקבא, והיו כאחת. ע"כ כתוב, שְׁחַבְרָה, בלשון יחיד. **קא** ששם עלו שבטים. אלו הם קיומו של העולם והתקון של עולם התחתון. ולא תקון עולם התחתון בלבד, אלא אפילו של עולם העליון, כמ"ש, שבטי יה עדות לישראל. לישראל, משום שהם קיומו של העולם למטה, הם עדות למעלה, בעולם העליון. והכל הוא להודות לשם ה'.

דוד, ויקום שלמה בנו, ויבנה הבית, ואז, עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים, כי אז נעלה ונקריב קרבנות. **צט** ואע"פ שהיו אומרים, מתי ימות זקן הוזה, או שמחתי, וחדוה היתה לי, משום בני, שהיו אומרים, שבני יקום תחתי, לגמור המצוה ולבנות הבית, אז התחיל ושבח אותה, את השכינה. ואמר, ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדיו. **ק** עשה הקב"ה את ירושלים של מטה, הנוקבא, כעין ירושלים של מעלה, בינה. וזו מתתקנת לנגד זו. שהנוקבא מתתקנת בכל התקונים שבבינה, כמ"ש, מִכּוֹן לִשְׁבַתְךָ

וימצאהו איש

מלכם יוסף למכרו לעבד, מכל שכן ששלטו אז על המצרים עצמם. ובוה נחלש כחם של המצרים, ויכלו להשתחרר מהם. **קד** יוסף שהיה ברית עליון, יסוד דו"א, כל זמן שהברית, שהוא יוסף, היה קיים, השכינה נתקיימת בישראל בשלום כראוי. כיון שנסתלק יוסף, ברית העליון, מן העולם, כי נמכר לעבד, אז הברית והשכינה וישראל יצאו כולם בגלות. וכן שכתוב, ויקם מלך חדש על מצרים, אשר לא ידע את יוסף, שזה יורה שנתבטל מעלתו ויצא לגלות. והכל היה מן הקב"ה, כמו שהיה ראוי להיות. **קה** וימצאהו איש, זהו גבריאל. והנה תועה, בכל היה תועה, שבטח על אחיו, והיה מבקש האחוה מהם ולא מצא. גם בקש אותם עצמם ולא מצא. וע"כ, וישאלהו האיש לאמר, מה תבקש.

קב וימצאהו איש. וכי יעקב השלם, שאהב את יוסף מכל בניו, והיה יודע שכל אחיו שונאים אותו, למה שלח אותו אליהם? אלא הוא לא חשד אותם, שהיה יודע שכולם הם צדיקים. אלא הקב"ה סבב כל זה, כדי לקיים הגזירה, שגזר לאברהם אבינו בין הבתרים.

קג מצאתי בספרי הראשונים, שצריכים היו בני יעקב למשול על יוסף טרם שירד למצרים. שאלו ירד למצרים, והם לא היו שולטים עליו מתחילה, יכלו המצרים לשלוט לעולם על ישראל, ולא יכלו לצאת משם. ע"כ, נתקיים ביוסף, שנמכר להיות עבד על ידי אחיו, והם שלטו עליו למכרו לעבד. לכן, אע"פ שיוסף היה אחר כך מלך, שהמצרים המליכוהו, נמצאים ישראל שכבר שלטו על כולם. כי מאחר שכבר שלטו על

את אחי אנכי מבקש

זה אמרה כנסת ישראל לז"א, מי יתגן כאח לי, כמו יוסף לאחיו. **קז** מי יתגן כאח לי. זה אמר יוסף, יסוד, אל השכינה, שנתאחד עמה ונתדבק בה. יונק שדי אמי, כי אז, כשמקבלת מוחין

קו ויאמר את אחי... נסעו מזה. כנסת ישראל, הנוקבא, אמרה אותו אל המלך שהשלום שלו, ז"א. מי יתגן כאח לי, כמו יוסף על אחיו, שאמר, ועתה אל תיראו... שנתן להם מזונות וזן אותם בימי רעב. משום

דאמא, יש אחוה ושלמות ביניהם. אמצאך בחוץ, בתוך הגלות, בארץ אחרת. אשקך, כדי להתדבק רוח שלה ברוח שלו. גם לא יבוזו לי, אף על פי שאני בארץ אחרת.

קח יוסף, אע"פ שאחיו לא היו לו כאחים כשנפל בידיהם, הוא היה להם כאח כשנפלו בידו, שכתוב, וינחם אותם וידבר על לבם, עד שהאמינו לו.

יש כעס ויש כעס [אית רוגזא ואית רוגזא]

בלילה טעם מות, ורוח הטומאה שורה על גוף. משום שהנשמה הקדושה נסתלקה ויצאה מן האדם, שורה רוח הטומאה על גוף ההוא, והוא נטמא.

קטו וכשהנשמה חוזרת אל הגוף, מסתלקת הזוהמה. ולמדנו, שידינו של האדם, זוהמת הטומאה נשאת עליהם. וע"כ לא יעביר ידיו על עיניו, כי רוח הטומאה שורה עליהם. עד שרוחץ אותם. וכשנטל ידיו כראוי, אז נתקדש ונקרא קדוש.

קטז איך צריכים להתקדש בנטילת ידים? צריכים שיהיה כלי אחד מלמטה, וכלי אחד מלמעלה, כדי שיתקדש מהכלי שלמעלה. ובכלי שלמטה יושבת זוהמה שטומאה בו. וזהו כלי לקבל הטומאה, מי הרחיצה. וזהו שלמעלה, הוא כלי להתקדש ממנו, שממנו שופכים המים על הידים. זהו שלמעלה ברוך, וזהו שלמטה ארוך. ולא צריכים לשפוך אלו המים של הזוהמה בבית, כדי שלא יקרב אליהם אדם, כי בהם מתאספים הרוחות המזיקים, והאדם יכול לקבל נזק מאלו מים הטמאים.

קיז האדם, טרם שקדש ידיו בבוקר, נקרא טמא. כיון שקידש ידיו, נקרא טהור. ומשום זה, לא יטול ידיו אלא מן יד שנטהר מקודם. שכבר נטל ידיו, נקרא טהור. וזה שעוד לא נטל ידיו, נקרא טמא.

קיח משום זה כלי אחד למעלה וכלי אחד למטה, זה קדוש וזה טמא. ומאלו המים אסור לעשות בהם דבר, אלא צריכים לשפוך אותם במקום שבני אדם לא יעברו עליהם. ולא ילין אותם בבית. כי כיון שנשפכו על הארץ, רוח הטומאה נמצא שמה, ויכול להזיק, ואם חפר להם מורד למתחת הארץ שלא יתראו, טוב הוא.

קט ויאמרו איש אל אחיו, זהו שמעון ולוי, שהם היו אחים, משום שבאו מצד הדין הקשה. ומשום זה הכעס שלהם הוא כעס של רציחה בעולם.

קי יש כעס שמבורך מלמעלה ומלמטה, ונקרא ברוך, כמ"ש, ברוך אבךם לאל עליון קונה שמים וארץ. כי אע"פ שאברהם עשה מלחמה והרג אנשים, מכל מקום נאמר עליו במעשה זו, ברוך אברם, משום שקדש שם שמים בזה. ויש כעס שהוא מקולל למעלה ולמטה, כמו שלמדנו שנקרא ארוך, שכתוב, ארוך אתה מכל הבהמה.

קיא על זה יש ב' הרים, שכתוב, ונתת את הברכה על הר גריזים ואת הקללה על הר עיבל. שהם כנגד אלו ב' המדרגות, ברוך וארוך. ועל כן גם ב' ההרים זה נקרא ארוך וברוך. ושמעון ולוי הם מצד דין הקשה. ומן צד דין הקשה והחזק יוצא הכעס שנתקלל, הנקרא ארוך.

קיב מצד דין הקשה יוצא הכעס לשני צדדים, אחד שנתברך ואחד שנתקלל, אחד ברוך ואחד ארוך. כעין זה מצד יצחק יצאו שני בנים. אחד מבורך, ואחד שנתקלל למעלה ולמטה. זה נפרד לצד שלו, וזה נפרד לצד שלו. זה דירתו בארץ הקודש, וזה דירתו בהר שער, שכתוב, איש יודע ציד איש שדה. זה מקומו במקום מדבר וחורבן ושממה, וזה יושב אהלים.

קיג ומשום זה שתי מדרגות הן, ברוך וארוך. מזו יוצאות כל הברכות שבעולם שלמעלה ושלמטה, וכל טוב, וכל הארה, וכל גאולה, וכל הצלה. ומזו יוצאות כל הקללות, וכל חורבה, וכל דם, וכל שממה, וכל רע, וכל הטומאות שבעולם.

קיד אין לך אדם בעולם שלא יטעם

שלהם רציחה, הריגת אנשי שכם, כי מביאה מיתה.

יצחק, קן שמאל דו"א, ששליטתו בפני עצמו בלי ימין הוא דין קשה. וממנו יצאו שני בנים, שהם ב' בחינות דינים:

- בחינה א', יעקב, אבל מתוך שאינו בחינת בינה, כמו אברהם, אינו נקרא ברוך, אלא מבורך. כי הוא קן אמצעי דו"א.

- בחינה ב', עשו.

והנה בלילה, כשהאדם ישן, יש בו ג"כ הדין דבח"ב, רוגז הקללה. כי הלילה הוא שליטת קן שמאל. שע"כ מסתלקים אז האורות. וע"כ מסתלקת נשמתו של אדם.

אמנם הסתלקות האורות הללו אינם מיתה ממש, כמו בגילוי נקודת המלכות דצ"א, אלא נבחן לשינה. ועכ"ז יש בו בחי' התכללות ממיתה ג"כ. והוא מכח הקללה דעצה"ד, אשר שליטת השמאל תגלה אותה נקודה הממיתה לאדם. וע"כ יש בה ג"כ אחד מששים ממיתה.

ידיים של אדם כלים של הג"ר. הג"ת הנעשים בעת גדלות לחב"ד. ועם ביאת הנשמה בבקר, מקובלת רק בו"ק אל הגוף, ולא ג"ר. וע"כ נבחן שהידיים עוד לא נטהרו מזוהמתן שקבלו בלילה. וכשנוטל ידיו, שהמשיך הג"ר, התקדש ונקרא קדוש. כי מוחין דג"ר נמשכים מאו"א, הנקראים קדושים. וע"כ נקרא גם האדם קדוש, כמ"ש, שאו ידיכם קודש.

טהרה. שלמות הכלים, שמקודם כשהיה המלכות כלולה בבינה, היה כח הצמצום שבמלכות מעורב בכל הכלים של הבינה, ולא היתה ראויה משום זה לג"ר. ואח"כ, שע"י הארה עליונה שלמה, מורידה הבינה את כח הצמצום הזה למקומו, אל"ה חוזרים אליה, נבחן שהכלים שלה נטהרו מכח הצמצום וראוים לג"ר.

קדושה. המוחין שמקבלת מאו"א עלאין שנקראים קודש.

והורדת המלכות מן הבינה למקומה ע"י הארה עליונה מן ע"ב ס"ג דא"ק, שצ"ב לא נוהג שם, וע"כ הארתו בכל מקום שבאה,

קיט) ולא יתן אותם לנשים מכשפות, שיכולות להזיק עמהם בני אדם, משום שהם מים המאירים. והקב"ה רצה לטהר את ישראל, ושיהיו קדושים, כמ"ש, וזרקתי עליכם מים טהורים.

יש ב' בחינות דין:

א. הנעשה מכח עלית המלכות לבינה, שאו נופלים ממנה אותיות אל"ה דאלקים, ונשארת משום זה בו"ק בלי ראש.

ב. הדינים הנמשכים מקן שמאל, כל עוד שלא נכלל בקן ימין, שהם הדינים של נקודת השורק.

רוגז, דין. והם הדינים דבחינה א', הבאים מכח עלית המלכות לבינה. ודינים הללו הם מבורכים למעלה בבינה ולמטה בזו"ן, כי לולא הדינים הללו לא היו מוחין לזו"ן ולתחתונים. ונקרא ברוך, כי הוא מקור כל הברכות שבעולם, המוחין וכל מיני הארות, ובבינה עצמה. אבל כשהדינים ההם נמשכים לזו"ן, אינם נקראים ברוך, אלא מבורך. ברוך אברהם. כי ב' הקוים ימין ושמאל הם מבינה, ע"כ נק' ברוך אצל אברהם, שהוא קן ימין. שבדינים הללו הכה המלכים.

והדינים שבבחינה ב' נמשכים משליטת קן השמאל, שאינו נכלל בימין, והיא נתקללה במיתה, הנמשך מנחש הקדמוני, כמ"ש, לא זכה הוא רע. שאם אינו זוכה, שממשיך מקן שמאל ממעלה למטה, שזה היה החטא דעצה"ד, אז מתגלה נקודת המנעול, מלכות דצ"א במסך דבחי"ד, שאינה ראויה לקבל אורות החיים. וע"כ האדם מת עם התגלותה, כמ"ש, ביום אכולך ממנו, כשתמשיך הארת השמאל ממעלה למטה, מות תמות. כי תתגלה נקודת המלכות של מדת הדין שבצ"א, וכל אורות החיים יסתלקו, הרי שרוגז זה, שהוא הדינים של הארת השמאל, נתקללו בקללת נחש הקדמוני, שנאמר עליו, ארור אתה מכל הבהמה, שסופו מיתה.

ועל בחינה זו, שהיתה ג"כ בשמעון ולוי, נאמר, ארור אָפֶם כי עו. ע"כ יש ברוגז

הצמצום של המלכות שנתערב בהם, אל המלכות הבלתי נמתקת, שהיא כלי התחתון. ונמצא כל כח הצמצום והדינים יורדים לכלי התחתון והכלים דחג"ת של האדם, שהם הידים, מטהרים עתה מכל כח צמצום ודין וטומאה, ומקבלים מוחין שלמים דג"ר, הנקראים קדושה. והכלים דחג"ת נעשים לחב"ד. כי כח הורדת המלכות מבינה בא מכלי עליון, שעיי"ו מקבלים דחג"ת מוחין, הנקראים קדושה.

ומקום ירידת המלכות וכחות הצמצום והדין והטומאה היא כלי התחתון. וזרקותי עליכם מים טהורים, שפע השלם, הבא מכלים טהורים, שכח הצמצום כבר הורד מהם. שבכל מקום בואו, מוריד כח הצמצום מכלים דבינה אשר שם, והם נטהרים. וטהרתם מכל טומאותיכם.

מורידה משם כח המלכות והצמצום מן הבינה למלכות. כן אחר שנשלמו ונטהרו הכלים דבינה, הנה השפע שלה שלם. ובכל מקום שהשפע שלה באה, מורידה כח הצמצום מהכלים דבינה אשר שם, והם נעשים ג"ר. כלי העליון. בינה, אשר הכלים שלה כבר נטהרו מכל הצמצום של המלכות שנתערבה בה.

המים. השפע השלם שבבינה זו הטהורה. הידים. כלים דחג"ת, שצריכים להטהר מכל הצמצום וזוהמת הנחש, שקבלו בלילה בעת שינה.

וכלי התחתון, המלכות הבלתי נמתקת בבינה, השבויה בקליפות דבי"ע. ועל ידי המים מכלי העליון, שהם שפע מהכלים הטהורים של בינה, הנשפכים על הידים, שהם כלים דחג"ת, יורד משם כח

והבור ריק אין בו מים

אליו בעלי הדין. כשהגוף שוכב בקבר, היא משמרתו. כשהנשמה הולכת להסתלק ולשוב למקומה, היא הולכת לפני הנשמה, והרבה שערים סתומים נשברים מלפני התורה, עד שמביאה את הנשמה למקומה. והתורה עומדת על האדם בשעה שיתעורר לתחית המתים, בזמן שיקומו המתים של העולם. והיא מלמדת זכות עליו.

קכג בהתהלך תנחה אותך. שהתורה הולכת לפניו בעת הפטירה. בשכבך תשמור עליך, בשעה שהגוף שוכב בקבר. כי אז בזמן שהוא נדון הגוף בקבר, והתורה מגנת עליו. והקיצות היא תשי"חך, בזמן שיקיצו מתי העולם לתחיה מן העפר. היא תשי"חך, ללמד זכות עליך.

קכד היא תשי"חך. אע"פ שעתה קמו מעפר, התורה שלמדו מטרם שמתו, לא נשכחה מהם. כי ידעו אז כל התורה שהניחו בעת שנסתלקו מעולם הזה. תורה זו שמורה להם מאותו הזמן, ונכנסת במעיהם כמקודם לכן, והיא תדבר במעיהם. שלא תחזור להם לאט כטבע הבא במחשבה, אלא תבוא כולה

קכ תורת ה' תמימה משיבת נפש. כמה יש להם לבני אדם, להשתדל בתורה, כי כל מי שמשתדל בתורה יהיה לו חיים בעולם הזה ובעולם הבא, והוא זוכה בשני עולמות. ואפילו מי שמשתדל בתורה ואינו משתדל בה כראוי, הוא זוכה לשכר טוב בעולם הזה, ואין דנים אותו בעולם האמת.

קכא אורך ימים בימינה. ארך ימים הוא לאותו המשתדל בתורה לשמה, שיש לו אורך ימים באותו העולם שבו אריכות ימים, בעולם הנצחי. ואלו הימים שבו המה ימים בודאי. כלומר, שהמה טובים וכדאים לשמם. שם הוא בטחון הקדושה של מעלה, כלומר שכר המקווה. שהאדם בוטח בו בעולם הזה להשתדל בתורה, כדי להיות מאושר בעולם ההוא, הנצחי.

בשמאלה עושר וכבוד. שיש לו שכר טוב ושלוחה בעולם הזה.

קכב וכל מי שעוסק בתורה לשמה, בעת שנפטר מעולם הזה, התורה הולכת לפניו, ומכרזת לפניו, ומגנת עליו, שלא יקרבו

ראובן, מוטב להפילו לתוך הבור, שיש בו נחשים ועקרבים, ולא יהיה נמסר ביד שונאיו, שאינם מרחמים עליו. מכאן אמרו, יפיל אדם את עצמו לאש או לבור של נחשים ועקרבים, ולא ימסור את עצמו ביד שונאיו.

קלב מפני שבמקום נחשים ועקרבים, אם הוא צדיק, הקב"ה עושה לו נס. ולפעמים זכות אבותיו עומדת לאדם, וינצל מהם. אבל כיון שנמסר ביד שונאיו, מועטים הם היכולים להנצל.

קלג ומשום זה אמר, למען הציל אותו מידם. מידם, אלא אמר ראובן, ינצל מהם. ואם ימות, מוטב שימות בבור. ומשום זה כתוב, וישמע ראובן ויצילהו מידם, שהצילו שלא ימות תחת ידם, אלא אם ימות יהיה זה בבור.

קלד כמה חסידותו של ראובן. כי משום שידע ששמעון ולוי שותפותם, ועורמתם, והתחברותם, הוא קשה, כי כשנתחברו בשכם, הרגו כל זכר, ולא היה זה די להם. אלא שלקחו נשים וטף, וכסף וזהב, וכל בהמה, וכל כלי יקר, וכל מה שנמצא בעיר. ולא די להם כל זה, אלא שאפילו כל מה שבשדה לקחו. שכתוב, ואת אשר בעיר ואת אשר בשדה לקחו.

קלה ומה עיר גדולה כזו לא נצלה מהם, אם ילד הזה יפול בידיהם, לא ישאירו ממנו חתיכת בשר בעולם. ועל כן אמר טוב להצילו מהם, כי לא ישאירו ממנו שום שיור בעולם, ואבי לא יראה ממנו כלום בעולם.

קלו וכאן, בבור, אם ימות, לא יוכלו לו אחיו, וישאר כל גופו שלם, והשיבותי אותו שלם לאבי. וע"כ אוה"כ, למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו. אף על פי שימות שמה, אוכל להשיבו לאביו. ומשום זה אמר, הילד איננו. ולא אמר, איננו חי. אלא אמר, איננו, אפילו מת.

קלז בחכמה היה משתף עצמו עמהם. לא היה שם בעת שנמכר יוסף. כי כולם היו משמשים לאביהם, כל אחד ואחד מהם

בבת אחת בדרך התלבשות, כטבע הבא במעיים.

קכה וכל הדברים ברורים יותר ממה שהיה בתחילה, מטרם שמת. כי כל אלו הדברים שהוא לא יכול להשיג אותם כראוי, והשתדל בהם אז, ולא השיגם, כולם באים עתה במעיו ברורים, והתורה תדבר בו. וז"ש, והקיצות היא תשיחך. כל מי שהשתדל בתורה בעולם הזה, וזכה לעסוק בה לעולם הבא. **קכו** האדם שלא זכה לעסוק בתורה בעולם הזה, הולך בחשך. כשנפטר מעולם הזה, לוקחים אותו ומכניסים אותו לגיהנם. במקום תחתון, שלא יהיה מרחם עליו, שנקרא, בור שאון טיט הַיָּוֵן.

קכז ומשום זה אותו שאינו משתדל בתורה בעולם הזה, ונטנף בטנופי עולם הזה, כתוב עליו, ויקחהו וישליכו אותו הבורה. זהו גיהנם, המקום שדנים שם לאותם שאינם עוסקים בתורה. והבור ריק, משום שלא היה שם מים, תורה שנקראת מים.

קכח כמה העונש של ביטול תורה. כי לא גלו ישראל מארץ הקדושה, אלא משום שנסתלקו מתורה ונעזבו ממנה. וז"ש, מי האיש... על עזבם את תורת. מכאן, לכן גָּלָה עַמִּי מבלי דעת. בלי תורה.

קכט משום זה הכל עומד על קיום התורה. והעולם אינו עומד על קיומו, אלא בתורה, שהיא קיום העולמות למעלה ולמטה, שכתוב, אם לא בריתי.

קל ויקחהו וישליכו אותו הבורה. רמז שהשליכו אותו אח"כ למצרים, שלא נמצא בהם כלל האמונה. מים הם אמונה. וכשאומר, הבור ריק, אומר, שאין שם האמונה.

אם היה בבור נחשים ועקרבים. כתוב בראובן, למען הציל אותו מידם. וכי לא פחד ראובן לזה, אשר הנחשים והעקרבים יזיקו אותו. ואיך אמר, להשיבו אל אביו למען הציל אותו.

קלא אלא ראובן ראה, שהנזק הוא ודאי, כשהוא בידיהם של אחיו. כי ידע כמה הם שונאים אותו, ורצונם להרוג אותו. אמר

ועם כל זה, משום שהקריב שער, והחליש את אביו, כדין קשה שלו, משום שהוא הצד שלו, כי גם יצחק דין קשה, וע"כ נאחו בו הדין שבשעיר, ע"כ נענש יעקב בשעיר אחר שבניו הקריבו אליו הדם שלו.

קמב בייעקב כתוב, ואת עורות גדיי העזים. משום זה כתוב בבניו, ויטבלו את הכתונת בדם, הקריבו לו הכתונת להחליש אותו. והכל היה זה כנגד זה. הוא גרם שכתוב, ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד. משום זה גרמו לו בניו, שחרד חרדה, באותו הזמן שכתוב, הכר נא הכתנת בנך הוא אם לא.

קמג כתוב, האתה זה בני עשו אם לא. ואליו כתוב, שאמרו לו, הכתונת בנך הוא אם לא. והוא משום שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים בכל מה שהם עושים.

קמד כיון שראו כל השבטים אותו הצער של אביהם, התחרטו ודאי על מכירת יוסף, ונתנו נפשם על יוסף לפדותו, אם ימצאו אותו, כיון שראו שאינם יכולים לפדותו, חזרו אל יהודה, שנתן להם עצה למכרו, והעבירו אותו מעליהם. כי הוא היה מלך עליהם. וכיון שהעבירוהו מעליהם, כתוב, ויהי בעת ההוא וירד יהודה.

יום אחד. ואותו יום של ראובן היה וע"כ רצה, שביום השמוש שלו לא יאבד יוסף. וע"כ כתוב, וישב ראובן אל הבור... והנה אין יוסף, שאינו אפילו מת. מיד וישב אל אחיו.

קלח ואפילו ראובן, לא ידע ממכירה זו של יוסף. והשתתפה עמהם השכינה, בחרם שעשו שלא לגלות מכירת יוסף. ולא נתגלה לו, עד אותו זמן שנתגלה יוסף לאחיו. **קלט** מה נגרם לראובן, מזה שהשתדל להציל חיי יוסף? כתוב, יחי ראובן ואל ימות, אע"פ שידע שנטלה הבכורה ממנו ונתנה ליוסף, מכל מקום השתדל להציל את חייו. וע"כ התפלל משה, ואמר, יחי ראובן ואל ימות. ונתקיים בעולם הזה ובעולם הבא, משום שהציל חייו של יוסף, ומשום שעשה תשובה על אותו מעשה של תלול יצועי אביו. שכל מי שעושה תשובה, הקב"ה מחיה אותו בעולם הזה ובעולם הבא.

קמ ויקחו את כתונת יוסף. משום שדם שעיר דומה לדם אדם. אע"פ שאין בו עבירה, הקב"ה מדקדק עם הצדיקים, אפילו כחוט השערה.

קמא יעקב עשה מעשה כראוי, במה שהקריב לאביו שעיר, שהוא צד דין הקשה.

ציון וירושלים

מאותו מקום שהיא השכלול של אמונה השלמה כראוי. וציון היא חזקתו, הארת החכמה. ונקודתו, הארת החסדים, של כל העולם. ומאותו מקום נשתכלל ונעשה כל העולם, בחכמה שבה. ומתוכה כל העולם ניוון, בחסדים שבה.

קמז ציון הוא השכלול והיופי של העולם, והעולם ממנו ניוון. שיש בה ב' בחינות, חכמה וחסדים. משום ששתי מדרגות הן, והן אחד, שהן ציון וירושלים, זו דין וזו רחמים, ושתייהן הן אחת, מכאן דין ומכאן רחמים.

ציון וירושלים שתיהן הן בחינת יסוד הנוקבא. ציון פנימיות היסוד, מלכות דוד,

קמה כשברא הקב"ה את העולם, כשהאציל את הנוקבא, הנקראת עולם, התקין לו שבעה עמודים, שהאיר לה מו' ספירות הג"ת נהי"מ דו"א. וכל העמודים עומדים על עמוד אחד יחידי, יסוד דו"א, ואלו כולם עומדים על מדרגה אחת, שנקראת צדיק יסוד עולם, יסוד דו"א.

קמו והעולם נברא מאותו מקום, שהוא שכלול העולם ותקוניו, שהוא נקודה אחת של העולם אמצעית הכל. והיא ציון, יסוד הפנימי דנוקבא, שכתוב מזמור לאסף אל אלקים הוי"ה דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבואו. ומאיה מקום דבר, מציון, שכתוב, מציון מכלל יופי אלקים הופיע.

או, ברד וגחלי אש, שהם מים ואש. עם ביאת הקול, קו אמצעי, מבינה אל הנוקבא, מסתלקים הדינים ומתגלים המוחין על דרכי הדין ורחמים שבה. שדרכי הרחמים, שהם בציון, מכונים ברד. ושם מתגלה החכמה. ודרכי הדין, שהם בירושלים, מכונים גחלי אש. ששם מתגלים החסדים. **קמט**) בשעה שנולד יהודה, ותעמוד מלדת. משום שזה, הוא יסוד הרביעי מארבע יסודות, הנקראים חסד גבורה ת"ת מלכות, שהם מרכבה עליונה, אל הבינה, והוא רגל אחד מאלו ארבע רגלים של הכסא, שהוא המלכות. ועל כן כתוב בו, ותעמוד מלדת, להיותו ספירה אחרונה מלכות. מה כתוב בו, ויהי בעת ההוא וירד יהודה מאת אחיו. כי היה מלך עליהם, להיותו ספירת המלכות. ואחר מכירת יוסף ירד מגדולתו. משום שהורידו את יוסף למצרים.

כי יוסף הוא קו אמצעי, המאיר אל המלכות, יהודה. וכשהוא מאיר בה, מסתלקים הדינים מיסוד שלה, הנקרא ציון וירושלים, והמוחין מאירים על דרכי הדין ורחמים שלה. שבציון מאירה החכמה, ובירושלים החסדים. אבל כשנמכר יוסף למצרים, ואינו מאיר לה, אז חזרה המלכות לבחינת שמאל. והדינים שבציון, המכונים ברד, שולטים בה. וע"כ כתוב, וירד יהודה. כי ירד מגדולתו ונפל לבחינת הדינים של ברד.

שנמשכת ממנה החכמה, רחמים כלפי ירושלים. וירושלים חצוניות היסוד דנוקבא, ששם המסך, וע"כ הוא דין. ושניהם יסוד דנוקבא, מצד הדין, מירושלים, מצד הרחמים, מציון. ולפיכך, ציון הוא השכלול והיופי של העולם. רק אחר שהחכמה שבה מתלבשת בחסדים של ירושלים, והעולם ממנו ניזון, מירושלים שבה החסדים יוצאים על המסך.

קמה) למעלה, מבינה, יוצא קול הנשמע, עמוד האמצעי, המכריע בבינה. ואחר שקול ההוא יוצא ונשמע, שמכריע גם בנוקבא. והאורות דימין ושמאל נשמעים, שמאירים. יוצאים הדינים מן נוקבא, ודרכי דין ורחמים יוצאים ומפורשים משם. הדינים מסתלקים בסבת הכרעת קו אמצעי. והמוחין מאירים בדרכים של דין ורחמים שביסוד דנוקבא, שבדרכי הרחמים שבציון מאירה החכמה, ובדרכי הדין שבירושלים מאירים החסדים. וירעם בשמים ה'. זהו בית דין ברחמים, הדינים שבציון, שהם דינים דשמאל, שכלפי דינים שבירושלים הוא רחמים. ועליון, בינה, אע"פ שאינו נמצא ואינו נודע, מטרם ביאת קו אמצעי, מחמת הדינים שבשמאל, כיון שאותו הקול יוצא ומכריע בין ימין ושמאל, אז נמצא הכל בדין ורחמים. שמקיים הארת ב' הקוים ימין ושמאל. וזהו שכתוב, ועליון יתן קולו. כיון שהעליון, שהיא בינה, נותן קולו אל הנוקבא, ומכריע בב' קוים שלה,

ויקרא את שמו ער

קנב) וירד יהודה מאת אחיו. כי הלבנה, הנוקבא, נתכסתה וירדה ממדרגה הישרה לתוך מדרגה אחרת, שהנחש נתחבר בה. כמ"ש, ויש ער איש עדלמי ושמו חירה, שפירש עצמו מאחיו בית ישראל, שהם הקדושה, ונתחבר באיש נכרי, שלא מבית ישראל, שהנחש דבוק בו, שלא פסקה הזוהמה שלו מן הנכרים.

קנג) ותהר ותלד בן, ויקרא את שמו ער. והוא רע, אשר ער רע אותיותיהם שוות.

קנ) וירא שם יהודה בת איש כנעני. כנעני פירושו סוחר.

ותהר ותלד בן ויקרא. ג' בנים ליהודה, ונשאר מהם אחד, וזהו שלמה. שכתוב, וירד יהודה, כי הוליד בנים וקברם, שהוא ירידה גדולה ועונש.

קנא) כתוב בראשון מבניו של יהודה, ויקרא את שמו ער, בלשון זכר, ובשני בנים האחרים כתוב, ותקרא את שמו אונן, ותקרא את שמו שלמה, בלשון נקבה.

המקום לחזור לקדושה. עד שבא שלה, שהיה עיקר כולם. כמ"ש, ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה'. כתוב, רע, וכתוב, שם. כי יצר לב האדם רע מנעוריו. פירושו, השחתת זרע. אף כאן פירושו, ששפך דמים, ששפך זרע על הארץ. ומשום זה, וימיתו ה'. מה כתוב אחריו, ויאמר יהודה לאונן.

כי בא מצד היצר הרע. ומשום זה כתוב ויקרא את שמו, ולא כתוב ויקרא שמו. ביעקב כתוב ויקרא שמו, כי הקב"ה קרא אותו יעקב. וכאן כתוב את שמו, לרבות מדרגה אחרת של זוהמת הטומאה שגולד. **קנד** ואחר כך גם בבן השני לא נמתק

בא אל אשת אחיך ויבם אותה

קנט ממזרה שמש, זה הוא מקומו של אותו הנהר הנמשך ויוצא, ת"ת, שהוא מקומו של היסוד, שמשם יוצאת וגולדת הנשמה ומאירה. כי הנשמות באות מזווג ת"ת ומלכות.

ויבא סגנים. אלו הם צבאות העולם. הנוקבא נק' עולם. וצבאותיה הם המלאכים, הבאים עם התעוררות הנשמות. כלומר, הנולדים עמהם יחד.

כמו חומר, כמו שנתעורר האדם בגוף שלו, המכונה חומר.

קס כי משום זה, עושה הקב"ה זווגים ומטיל נשמות בעולם, והזווג נמצא למעלה ולמטה, ומקור הכל הוא ברוך. ועל כן עשה הקב"ה את האדם, כדי שישתדל בדרכיו, ולא יפסיק מקורו ומעיינו לעולם, אלא שיוליד בנים.

קסא וכל מי שפסק מקורו, שלא הוליד בנים, כשנפטר מעולם הזה, לא יכנס במחיצתו של הקב"ה, ואינו נוטל חלק באותו העולם.

כתוב, ויוסף אברהם, ויקח אשה, ושמה קטורה. שהנשמה באה תחילה בגוף, כדי להתתקן.

אברהם, הנשמה. אשה, גוף. ואמרו, ויוסף אברהם, ויקח אשה. שאחר שהנשמה יצאה מגוף, הוסיפה לבא בגוף. והוא כדי להתתקן, מה שלא נתקנה בהיותה בגוף הא'.

קסב גוף ההוא, מה כתוב בו, וה' חפץ דפאו, תחלי אם תשים. חפץ ה' כך, כדי שיטהר. אם תשים אָשם, אם הנשמה רוצה להתתקן כראוי, יראה זרע, משום שהנשמה

קנה ויאמר יהודה לאונן. כמה הם כסילים בני אדם, שאינם יודעים ואינם מסתכלים לדעת דרכיו של הקב"ה, כי כולם ישנים שלא תמוש שינה מחורי עיניהם.

קנו הקב"ה עשה את האדם כעין של מעלה, הכל בחכמה. כי אין לך אבר ואבר בבן אדם, שאינו עומד בחכמה העליונה, שכל אבר רומז על מדרגה מיוחדת. כי אחר שנתקן כל הגוף באבריו כראוי, הקב"ה משתתף עמו, ומכניס בו נשמה קדושה, כדי ללמד האדם ללכת בדרכי התורה, ולשמור מצותיו, כדי שיתקן האדם כראוי, ע"ד הכתוב, נשמת האדם תלמדנו.

קנו ומשום שיש בו נשמה קדושה, הוא ראוי להוליד בנים בצלמו ודמותו ית', וע"כ צריך האדם להרבות הדמות של מלך העליון בעולם. וזה סוד, כי להיות אותו הנהר הנמשך ויוצא, שהוא יסוד העליון, מימיו אינם נפסקים לעולם, ע"כ צריך גם האדם, שלא יפסיק הנהר והמקור שלו, בעולם הזה, אלא שיוליד בנים.

ותמיד בזמן שהאדם אינו מצליח בעולם הזה להוליד בנים, הקב"ה עוקר אותו מעולם הזה, ונוטע אותו שנית כבתחילה הרבה פעמים, שמת ומתגלגל שנית לבא בעולם הרבה פעמים, עד שמצליח להוליד בנים.

קנד העירותי מצפון ויאת. העירותי, זהו התעוררות הזווג של האדם בעולם הזה, שהוא התעוררות מצד צפון, משמאל. ויאת, זו היא נשמה הקדושה הבאה מלמעלה, שהקב"ה שולח אותה מלמעלה ובאה בעולם הזה, ונכנסת בבני אדם.

את נפשי מטובה. ואם תאמר, שהוא עמל, בכדי שיאכל וישתה ביותר, ויעשה משתה בכל יום תמיד, אינו כן, שהרי הנפש אינה נהנית מזה. אלא ודאי, שמחסר את נפשו מטובה של אור העולם הבא. משום שהיא נפש בעלת חסרון, שלא נשלמה כראוי. בוא וראה, כמה מרחם הקב"ה על מעשיו, שמביאו לגלגול להתתקן, משום שרוצה שיתתקן ולא יאבד מאותו עולם הבא.

קע מי שהוא צדיק גמור, ועסק בתורה ימים ולילות, וכל מעשיו לשמו של הקב"ה, ולא זכה לבנים בעולם הזה, או שהשתדל ולא זכה, או שהיה לו בנים ומתו, מה הם לעולם הבא. מעשיו והתורה מגנים עליו שיזכה לעולם הבא.

קעא עליהם ועל אלו צדיקי אמת. עליהם כתוב, כה אמר ה' לְפָרְסִים. מה כתוב אחריו, ונתתי להם בביתי ובחומותי. כי אלו יש להם חלק לעולם הבא.

קעב צדיק גמור, שכל אלו המעלות היו בו, ונשלם כראוי, ומת בלי בנים, והרי הוא יורש מקומו בעולם הבא. אשתו צריכה יבום או לא? ואם צריכה יבום, הרי לריק הוא, כי אינו צריך שאחיו ישלים אותו, כי כבר ירש מקומו בעולם הבא?

קעג אלא ודאי שצריך ליבם את אשתו, משום שאין אנו יודעים אם היה שלם במעשיו אם לא. ואשתו אם נתיבמה, אינה לריק, אפילו אם היה שלם, משום שיש מקום אל הקב"ה בשביל אותם שמתו בלי בנים, וגם אח ליבם אשתו אין להם. כי אדם, שהיה בעולם ומת בלי בנים, וגואל אין לו בעולם. כיון שמת צדיק גמור הזה, ואשתו נתיבמת, והוא כבר ירש מקומו, ואינו צריך לתקון היבום, בא אותו האדם שלא הניח גואל, ונשלם ביבום הזה של אשת הצדיק. ובינתים הקב"ה מכין מקום, להאיש שאין לו גואל, שיהיה שם, עד שימות צדיק גמור הזה וישתלם הוא בעולם. כמ"ש, כי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדול. כי מי שאין לו בנים, הוא ממעט הדמות. ודומה להורג אנשים בשוגג. והמקום

הולכת ומשוטטת, שאין לה מקום מנוחה, והיא עתידה להכנס באותו זרע, שהאדם עסק בה, במצות פריה ורבייה. ואז, יאריך ימים. וחפץ ה', זה התורה. בידו יצלה, אבל אם לא זכה לבנים, אין התורה מסייעתו.

קסג אע"פ שאדם עסק בתורה יום ולילה, ומקורו ומעיניו עומד בו בחנם, שאינו מוליד בנים, אין לו מקום להכנס למחיצתו של הקב"ה. באר המים, אם המעיין לא נכנס בו, אינה באר. כי הבאר והמקור אחד הוא. ומי שאין לו בנים דומה שהמקור שבו לא נכנס בו, שאינו פועל בו.

קסד כמה חביבים הם דברי תורה, שכל מלה ומלה שבתורה, יש בה סודות עליונים הקדושים. כאשר נתן הקב"ה את התורה לישראל, כל סודות עליונים הקדושים כולם נתן להם בתורה, וכולם ניתנו לישראל בשעה שקבלו התורה בסיני.

קסה יחידים שאין להם אשה, שאין הם זכר ונקבה כמו שצריכים, והם משכימים בבקר למלאכתם. מֵאֲחֵרֵי שְׁבֵת, מאחרים המנוחה, שמאחרים לשאת אשה, כי שְׁבֵת פירושו מנוחה, כי האשה אל האיש נחשבת אליו למנוחה.

קסו אוכלי לחם. כי כאשר יש לאדם בנים, הלחם שאוכל אוכל אותו בשמחה בחפץ לב. ואותו שאין לו בנים, הלחם שאוכל הוא לחם העֶצְבִּים.

קסז כן יתן לידיו שְׁנָה. זהו שמקורו מבורך, שיש לו בנים, שהקב"ה נותן לו שינה בעולם הזה. משום שיש לו חלק בעולם הבא. לכן אותו האדם שוכב בקבר, ונהנה בעולם הבא כראוי.

קסט יש אחד ואין שני. יש אחד, זהו אדם שהוא יחיד בעולם. ולא שהוא יחיד כראוי, יחיד בחכמה, אלא שהוא בלי אשה. ואין שני, אין עמו עזר, אשה. גם בן, שיקיים שמו בישראל לא הנית. ואח, שיביאו לתיקון, ביבום, אין לו.

קסט ואין קץ לכל עמלו שהוא עומל תמיד, שמקדים עצמו ביום ובלילה, ואין לו לב להסתכל ולומר למי אני עמל ומחסר

אע"פ שנגזר מיתה על האדם, המפרידה אותו משורש הנצחי, מ"מ לא נפרד לגמרי, כי על ידי הבנים שכל אחד מוליד, נשאר כל אחד דבוק בשורשו הנצחי, כי כל בן הוא חלק מגוף האב. ובוה נמצא כל אדם כמו טבעת אחת בשרשרת החיים, המתחילה מאדם הראשון ונמשכת עד לתחיית המתים, לנצחיות, בלי הפסק. וכל עוד שלא נפסק לאדם שלשלת החיים, כי מניח אחריו בן, אין המיתה פועלת עליו שום פירוד מהנצחיות. וכעודו חי דומה.

מת בלי בנים, צריך תקון, שלא יפרד משורשו הנצחי מחמת המיתה, כי נפסק לו שלשלת החיים. ועל זה צריכים ב' תקונים: א. לתקן הפירוד, השורה עליו מחמת המיתה בלי בנים.

ב. לעשות גולם, גוף שיתלבש בו נפש המת, ויחזור ויתחבר בשלשלת החיים.

קעח וכשנתתקן לאחר כך כראוי על ידי הגלגול הנוכר, הם משובחים בעולם הבא, כי הקב"ה חפץ בהם. ועל כן כתוב, ושבח אני את המתים שכבר מתו, מן החיים אשר המה חיים עֲדָנָה, על ידי מה שמתגלגלים בחיים וחזרו לימי עידון, שחזר להם בסבת הגלגול.

קעט וטוב משניהם את אשר עדין לא היה. שלא שב לימי עלומיו, שלא נתגלגל, כי הוא צדיק גמור, שאינו צריך להתתקן בגלגול, ואינו סובל מעוונות הראשונים, כי המתגלגל סובל מעוונות שעשה בגלגול הקודם. כי הקב"ה נתן לו מקום מתוקן בעולם הבא כראוי.

קפ ובכן ראיתי רשעים קבורים, שבאו בגלגול להתתקן. משום שהקב"ה עושה חסד, ואינו רוצה לכלות העולם. אלא הרשעים מתתקנים על ידי גלגול. וכל דרכיו אמת וחסד להטיב להם בעולם הזה ובעולם הבא.

שהקב"ה מכין לאותו שאין לו בנים ואין לו אה, הוא עיר מקלט. שיושב שם עד שמת אותו צדיק גמור, הוא כהן גדול. ואז יורד ונתתקן ע"י אשתו.

קעד עתידים להיות לצדיקים, בנים במיתתם. אלה הבנים של היבום, המתקנים את מי שמת בלי בנים ואין לו אה. שבחיהם לא זכו, ובמיתתם זכו. ועל כן כל מעשיו של הקב"ה כולם אמת וצדק, ומרחם על כל, גם על מי שאין לו אה. ואין לשאול, הרי לכל המתים בלי בנים, יש להם בנים לאחר מיתתם ע"י היבום. אמנם עיקר חידוש הוא כאן, במה שאומר, לצדיקים. כי המתים בלי בנים, המה בעלי חסרון ולא צדיקים. ולפיכך הוצרך לתירוץ הזה.

קעה טובים השניים מן האחד. אלו הם המשתדלים בעולם הזה להוליד בנים. כי אלו הבנים שהניחו, בשבילם, יש להם שכר טוב בעולם הזה. ובשבילם יורשים אבותיהם חלק לעולם הבא.

קעו הקב"ה נוטע אילנות בעולם הזה. אם מצליחים, טוב, אם לא הצליחו, עוקר אותם ושותל אותם במקום אחר, אפילו הרבה פעמים. וע"כ כל דרכיו של הקב"ה כולם הם לטוב ולתקן העולם.

אם אדם אינו זוכה להשתלם בפעם הראשון בחייו, אז הוא בא בגלגול בעולם הזה פעם שנית, וכן הרבה פעמים עד שמשתלם.

קעז בא אל אשת אחיך. לא היה צריך לומר לו את זה, כי יהודה וכל השבטים היו יודעים את זה. אלא עיקר הדבר שאמר לו, והקם זרע, משום שזרע הוא נצרך, כדי שהדבר יתתקן. ולהכין גולם שיקבל תקון כראוי, שלא יפרד הגזע משורשו. וז"ש ואדם על עפר ישוב.

וירע בעיני ה'

ולזהוהר במעשיו לפני הקב"ה, משום שכמה שליחים וכמה ממונים הם בעולם, ההולכים

קפא בבקר זרע את זרעך וְלַעֲרַב אֶל תַּנְתָּ יָדְךָ. כמה צריך האדם להזהר מחטאיו

לו שכר טוב לעולם הבא. שכתוב, אשרי הגבר... לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער. לא יבושו, בעולם האמת, בזמן שבעלי הדין יבואו לקטרג עליו. כי אין לך שכר טוב בעולם ההוא, כשכרו של המלמד לבנו יראת ה' בדרכי התורה.

קפו אמר באברהם, כי ידעתיו למען. וע"כ זכות ההיא עמדה לו בעולם ההוא כנגד כל בעלי הדין.

קפז וע"כ כתוב, בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ירך, אפילו בימי הזקנה, המכונים ערב, שהאדם זקן, אל תנח ירך, לא ינח מלהוליד בעולם הזה, משום, כי אינך יודע איזה יכשר, הזה או זה, לפני האלקים, שיגיננו עליו בעולם האמת.

קפח וע"כ כתוב, הנה נחלת ה' בנים, זהו צרור החיים של הנשמה, כמ"ש והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים, שהוא בחינת עולם הבא. ולזה קורא הכתוב נחלה. מי מזכה להביא את האדם בנחלת ה' הו? בנים. הבנים מזכים אותו לנחלת ה'. ועל כן, אשרי האדם שזכה לבנים, שילמד אותם דרכי התורה.

ומשוטטים ורואים מעשי בני אדם, ומעידים עליו.

קפב בכל החטאים שאדם נטמא בהם בעוה"ז, חטא זה הוא החטא שאדם נטמא בו ביותר בעולם הזה ובעולם הבא. מי ששופך זרעו לבטלה, ומוציא זרעו בחנם ביד או ברגל, ונטמא בו. כמ"ש, כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע.

קפג משום זה, אינו נכנס למחיצתו של הקב"ה. ואינו רואה פני עתיק יומין. כמו שלמדנו, כתוב כאן, לא יגורך רע, וכתוב, ויהי ער בכר יהודה רע בעיני ה', שאינו רואה פני ה', אף כאן אינו רואה פני ה'. וע"כ כתוב ידיכם דמים מלאו, על המוציא זרעו לבטלה ביד, שהוא כשופך דמים. אשרי חלקו של אדם הירא את ה', והוא נשמר מדרך הרע, ומטהר עצמו לעסוק ביראת רבונו.

קפד בבוקר זרע את זרעך. בבקר, זהו בזמן שאדם עומד בכחו, והוא בימי עלומיו, ישתדל אז להוליד בנים באשה הראויה לו.

קפה כי אז הזמן להוליד בנים, משום שיכול אז ללמד אותם דרכי הקב"ה, ויהיה

ותסר בגדי אלמנותה

יהודה, ומהן באו דוד המלך, ושלמה המלך, ומלך המשיח. ואלו שתי נשים היו שוות זו לזו. והן תמר ורות, שבעליהן מתו מתחילה, והן השתדלו למעשה זה.

קצב תמר השתדלה בחמיה, שהוא הקרוב ביותר לבניו שמתו, הראוי ליבם אותה. מה הטעם השתדלה בו. כתוב, כי ראתה כי גדל שְׁלָה והיא לא נְתַנָּה לו לאשה, ועל כן השתדלה במעשה הזה אצל חמיה.

קצג רות השתדלה במעשה הזה אצל בועז. ואח"כ הולידה את עובד. ומשתי אלה נבנה ונשתכלל זרע יהודה. ושתיהן עשו בכשרות, כדי לעשות טובה עם המתים, להתקן אח"כ בעולם.

קצד ושבה אני את המתים שכבר מתו,

קפט תמר, בת כהן היתה. וכי יעלה על דעתך שהלכה לזנות עם חמיה. הרי צניעות היתה בה תמיד. אלא היא צדקת היתה, ובחכמה עשתה זאת. כי לא היתה מפקרת עצמה אליו. אלא משום שידעה ידיעה והסתכלה בחכמה, וראתה מה שעתיד לצאת מזה, ועל כן באה אצלו לעשות חסד ואמת. וע"כ באה והשתדלה בעסק הזה.

קצ משום שהיא ידעה ידיעה, מה שעתיד לצאת מזה, והשתדלה בעסק הזה, הקב"ה נתן עזרה שם בפעולה ההוא, ונתעברה מיד, והכל היה מן הקב"ה. למה לא הביא הקב"ה בנים האלו מאשה אחרת, למה הביא מתמר. אלא היא נצרכה למעשה הו? ולא אשה אחרת.

קצא שתי נשים היו, שמהן נבנה זרע

כי כשהיו חיים בתחילה, בעליהן של תמר ורות, לא היה בהם שבה, ולאחר כך שמתו, ונתיבמו נשיהם נתגלגל מהם מלכות דוד

ושלמה ומלך המשיח. ושתיהן, תמר ורות, השתדלו לעשות חסד ואמת עם המתים. והקב"ה עזר להם באותו מעשה.

ויוסף הורד מצרימה

בְּרֵן יַחַד פּוֹכְבֵי בְקָר וּוְרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֻקִים. בְּרֵן יַחַד כְּכַבֵּי בְקָר, הַכְּכָבִים שֶׁבְּצַד דְרוֹם, צַד יְמִין חֶסֶד. וּוְרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֻקִים. אֵלּוּ הֵם הַכְּכָבִים שֶׁבְּצַד שְׂמָאל שֶׁנִּכְלָלוּ בִּיְמִין. **ר(א)** וְאֵז הַבּוֹקֵר מֵאִיר, וְיִשְׂרָאֵל לּוֹקָחִים הַשִּׁירָה, וּמִשְׁבַּחִים אֶל הַקְּב"ה ג' פְּעָמִים בַּיּוֹם, כִּנְגַד ג' מִשְׁמֹרוֹת שְׁבַלִּילָה. וְעוֹמְדִים אֵלּוּ מוֹל אֵלּוּ, עַד שֶׁמִּתְעַלָּה כְּבוֹד הַקְּב"ה בַּיּוֹם וּבְלִילָה כְּרֹאזִי. וְהַקְּב"ה מִתְעַלָּה בְּשֵׁשׁ אֵלּוּ, ג' שֶׁל יוֹם וְג' שֶׁל לַיְלָה.

ר(ב) אוֹתָהּ הַחַיָּה הַעוֹמֵדָת עֲלֵיהֶם לְמַעְלָה, שֶׁהִיא הַנּוֹקְבָא, עוֹמֵדָת גַּם עַל יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, כְּדִי לְתַקֵּן הַכֵּל כְּרֹאזִי. וְתַקֵּם בְּעוֹד לַיְלָה וְתַתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ. אֵלּוּ הֵם הַמַּחְנוֹת שֶׁל מַעְלָה. וְחַק לְנַעֲרוֹתֶיהָ. אֵלּוּ מַחְנוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁלְמַטָּה. וְעַל כֵּן כְּבוֹד הַקְּב"ה מִתְעַלָּה מִכֵּל הַצַּדִּדִים, מִלְּמַעְלָה וּמִלְּמַטָּה. וְע"כ הַכֵּל בְּרִשׁוֹתָיו עוֹמֵד וְהַכֵּל הוּא בְּרִצּוֹנוֹ.

ר(ג) הָאוֹמֵר לְחָרֵס וְלֹא יִזְרַח. זֶהוּ יוֹסֵף. בְּשַׁעַה שֶׁמִּכְרוּהוּ לְמִצְרַיִם. וּבְעַד כּוֹכְבִים יַחְתוּם. אֵלּוּ הֵם אָחִיו, שֶׁכְּתוּב בָּהֶם, וְאַחַד עֶשֶׂר כְּכָבִים מִשְׁתַּחֲוִים לִי.

פִּירוּשׁ אַחֵר. לְחָרֵס, זֶהוּ יַעֲקֹב, בְּשַׁעַה שֶׁאִמְרוּ לוֹ, הֲכֵר נָא, הַכְּתוּנָת בְּנֵךְ הִיא אִם לֹא. וְלֹא יִזְרַח, בְּשַׁעַה שֶׁנִּסְתַּלְקָה מִמֶּנּוּ הַשְּׂכִינָה. וּבְעַד כְּכָבִים יַחְתוּם, בְּעַד בְּנֵי נַחְתָּם וְנִסְתָּם מִמֶּנּוּ הָאוֹר שְׁלוֹ. הַשֶּׁמֶשׁ נַחֲשֵׁךְ, וְהַכְּכָבִים לֹא הָאִירוּ, מִשּׁוּם שִׁיוֹסֵף נִפְרַד מֵאֲבִיו. וְבוֹא וְרֹא, מִיּוֹם שֶׁהִיא אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁל יוֹסֵף. נִפְרַשׁ יַעֲקֹב מִתְּשִׁיבַת הַמַּטָּה, וְנִשְׂאָר אֲבָל, עַד הַיּוֹם שֶׁנִּתְּבַשֵּׁר בְּבִשׁוֹרַת יוֹסֵף.

ק(צו) וְיוֹסֵף הָוֵרַד מִצְרַיִמָּה. שֶׁהִסְכִּים הַקְּב"ה בְּאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁל מִכִּירַת יוֹסֵף לְמִצְרַיִם, כְּדִי לְקַיֵּם הַגְּזִירָה שֶׁלּוֹ שֶׁגִּזַּר בֵּין הַבְּתָרִים, כִּמ"ש, יָדוּעַ תִּדְעַ כִּי גַר יִהְיֶה זֶרְעֶךָ. וְע"כ כְּתוּב הָוֵרַד, כְּלוֹמֵר הָוֵרַד מִן הַשָּׁמַיִם. וְיִקְנֶהוּ פּוֹטִיפֶר, כְּדִי לְחַטֵּא עִמּוֹ קִנְיָה אוֹתוֹ, לְמִשְׁכַּב זָכָר.

ק(צו) שְׁבַעַה כּוֹכְבִים עֲשֶׂה הַקְּב"ה בְּרִקִיעַ, כִּנְגַד ז' סְפִירוֹת חֲגִ"ת נְהִי"ם. וְכֵל רִקִיעַ וְרִקִיעַ יֵשׁ בּוֹ כְּמָה מִשְׁמָשִׁים מְמוּנִים לְשִׁמְשׁ אֶת הַקְּב"ה.

ק(צו) אֵין לָךְ מִשְׁמַשׁ אוֹ מְמוּנָה, שֶׁאֵין לוֹ עֲבוּדָה וְשִׁמּוֹשׁ מִיּוֹחַד לְרִבּוֹנוֹ, וְכֵל אַחַד עוֹמֵד עַל הַשֶּׁמֶשׁ שְׁלוֹ, שֶׁנִּתְּמַנָּה עֲלָיו, וְכֵל אַחַד יָדוּעַ אֶת עֲבוּדָתוֹ לְשִׁמְשׁ.

ק(צח) מֵהֶם מִשְׁמָשִׁים בְּשִׁלְיָחוֹת רִבּוֹנָם. וְנִתְּמָנִים בְּעוֹלָם עַל כָּל מַעֲשֵׂי בְּנֵי אָדָם. וּמֵהֶם שִׁמְשַׁבְּחִים לוֹ שִׁירוֹת וְתִשְׁבַּחוֹת, וְהֵם שֶׁנִּתְּמָנוּ עַל הַשִּׁירָה. וְאֵע"פ שֶׁהֵם נִתְּמָנוּ עַל הַשִּׁירָה, אֵין לָךְ כָּל כַּח בְּשָׁמַיִם, וְהַכּוֹכְבִים וְהַמּוֹלּוֹת, שֶׁלֹּא יִשְׁבַּחוּ כּוֹלָם אֶל הַקְּב"ה.

ק(צט) בְּשַׁעַה שֶׁבָּא לַיְלָה, מִתְּחַלְקִים אוֹ ג' מַחְנוֹת לְג' צַדֵּי הָעוֹלָם, וּבְכָל צַד וְצַד אֵלֶּף אֲלָפִים וְרִבֵּי רִבּוּת מִלְּאֲכִים, וְכוֹלָם מְמוּנִים עַל הַשִּׁירָה.

ר(ד) ג' מַחְנוֹת מִלְּאֲכִים הֵם. וְהִיא אַחַת, שֶׁהִיא הַנּוֹקְבָא, מְמוּנָה עֲלֵיהֶם וְעוֹמֵדָת עֲלֵיהֶם. וְכוֹלָם מִשְׁבַּחִים אֶל הַקְּב"ה עַד שֶׁבָּא הַבּוֹקֵר. כְּשֶׁבָּא הַבּוֹקֵר, כָּל אֵלּוּ שֶׁבְּצַד דְרוֹם, וְכֵל הַכּוֹכְבִים, הַמִּלְּאֲכִים, הַמֵּאִירִים, כּוֹלָם מִשְׁבַּחִים וְאוֹמְרִים שִׁירָה לְהַקְּב"ה, כִּמ"ש,

ויהי ה' את יוסף

מִקְרָא זֶה בְּאִרוּהוּ בְּאַבְרָהָם. **ר(ה)** בְּכָל מְקוֹם שֶׁצַּדִּיקִים הוֹלְכִים, שׁוֹמֵר

ר(ד) וְיִהְיֶה ה' אֶת יוֹסֵף. כִּי ה' אוֹהֵב מִשְׁפָּט וְלֹא יַעֲזוּב אֶת חֲסִידוֹ לְעוֹלָם נִשְׁמְרוּ.

ובשבילם שומר גם את הרשעים, כי הרשעים מתברכים בזכותם של הצדיקים. כעין זה כתוב, ויברך ה' את בית עובד אדום. **רח** הצדיקים, אחרים מתברכים בשבילם, והם עצמם אינם יכולים להנצל בזכותם. יוסף, נתברך רבונו בשבילו. והוא עצמו לא יכול להנצל ממנו בזכותו, ולצאת לחירות. **רט** ואחר כך הכניסו לבית הסוהר, כמ"ש, עינו בכבל רגלו ברזל באה נפשו. עד שלאחר כך הוציאו הקב"ה לחירות והשליטו על כל ארץ מצרים. וע"כ כתוב, ולא יעזוב את חסידיו לעולם נשמרו. והקב"ה מגן על הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא.

אותם הקב"ה ואינו עוזב אותם. דוד אמר, גם כי אלך בגיא. כי בכל מקום שצדיקים הולכים, השכינה הולכת עמם ואינה עוזבת אותם. יוסף הלך בגיא צלמות והורידוהו למצרים. השכינה היתה עמו, שכתוב, ויהי ה' את יוסף. ומשום שהיתה עמו השכינה, כל מה שהיה עושה היה מצליח בידו. ואפילו אם כבר היה בידו, ורבונו דרש ממנו באופן אחר, ממה שהיה, היה הדבר מתהפך בידו, לאותו אופן שרבונו היה רוצה בו. **רו** וידע אדניו כי ה' אתו, ללמד, שהיה רואה בעיניו בכל יום מעשה נסים, שהקב"ה עשה בידו. וע"כ, ויברך ה' את בית המצרי בגלל יוסף. הקב"ה שומר את הצדיקים,

ותשא אשת אדניו את עיניה

היצר הרע והקליפות. ע"כ, אחר הדברים, הוא היצר הרע. משום שיוסף נתן לו מקום שיקטרג עליו. כי אמר היצר הרע, ומה אביו, שהוא מתאבל עליו, ויוסף, הוא מפאר את עצמו ומסלסל בשערו. אז גירה בו הדוב, אשת פוטיפר, וקטרג עליו. **ריד** ויהי אחר הדברים האלה. בזמן שהקב"ה משגיח על העולם לדון אותו, ומוצא רשעים בעולם. כי משום עוונות בני אדם נעצרים שמים וארץ, וחוקיהם אינם נוהגים כראוי. **רטו** אלו שאינם שומרים ברית קדש, גורמים פירוד בין ישראל לאביהם שבשמים. כי כתוב, וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחיתם להם. וכתוב, ועצר את השמים ולא יהיה מטר. שזה, שאינו שומר ברית, הוא כמשתחוה לאל אחר, שמשקר באות ברית קודש. **רטז** כשברית קודש נשמר בעולם כראוי, אז הקב"ה נותן ברכות למעלה, שתהיינה מורקות בעולם, כמ"ש, גשם נדבות תניף, גשם נדבות. זהו גשמי רצון, בעת שחפץ הקב"ה בכנסת ישראל, וחפץ להריק לה ברכות. אז, נחלתך וְנִלְאָה אתה כוננתה.

רי כמה צריך האדם להשמר מחטאיו וללכת בדרך מתוקן, כדי שלא יִשְׁטָה אותו היצר הרע, שהוא מקטרג עליו כל יום ויום. **ריא** ומשום שהוא מקטרג עליו תמיד, צריך האדם להתגבר עליו, ולעלות עליו במקום מוצק, שהיצר הרע לא יוכל להזיזו ממקומו, כי צריך להיות גבור ממנו, ולהתחבר במקום הגבורה. משום, כאשר האדם מתגבר עליו, הוא אז בצד הגבורה, ומתדבק, בצד ההוא, כדי להתחזק. ומשום שהיצר הרע גבור, צריך האדם להיות גבור ממנו. ועל כן אלו האנשים המתגברים עליו, נקראים גבורי כח, להיותם נמצאים מין עם מינו, שמשום שנתגברו על גבור, נעשו לבחינת גבורה כמוהו. ואלו הם מלאכיו של הקב"ה, הצדיקים, הבאים מצד גבורה הקשה, כדי להתגבר על היצר הרע, ונקראים גבורי כח עושי דברו. ברכו ה' מלאכיו, הצדיקים, כמו יוסף, שנקרא צדיק וגבור, ושומר ברית קודש שנרשם בו.

ריג ויהי אחר הדברים האלה מהו. מקום זה שהיצר הרע מקטרג שם, היא המדרגה שנקרא, אחר הדברים. מלכות נקראת דברים, שהיא מדרגה אחרונה שבקדושה. ואחריה

לא בריתי. ומשום זה צריכים להזהר בזה. ומשום זה כתוב, ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה. ואח"כ כתוב, ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף. כלומר, כיון שלא נשמר, והיה מפאר את עצמו, שהיה מסלסל בשערו, והיה יפה תאר ויפה מראה, ע"כ ותשא אשת אדניו.

נחלתך הוא ישראל, שהם נחלת הקב"ה, כמ"ש, יעקב חבל נחלתו. וְנִלְאָה, זו היא כנסת ישראל, שהיא נְלָאָה בארץ נכריה, שהיא צמאה לשתות ואין לה. ואז היא נְלָאָה. וכאשר ניתנו גשמי רצון, אז אתה כוננתה. **ריח** ועל כן שמים וארץ וכל צבאם, כולם עומדים על ברית הזוה, כמ"ש, אם

ויהי כדברה אליו יום יום

וכבוד. אַרְךְּ ימים בימינה, מי שהולך בימין התורה, שעוסק בה לשמה, יש לו אריכות ימים לעולם הבא, שהוא זוכה שם לכבוד התורה, שהוא כבוד וכתר להתעטר על כל. כי כתר התורה רק בעולם הבא. בשמאלה עֶשֶׂר וכבוד. בעולם הזה, שאף על פי שלא עסק בה לשמה, זוכה בעולם הזה בעושר וכבוד.

ריט) לשמרך מאשת רע. אשרי הם הצדיקים, היודעים דרכיו של הקב"ה, ללכת בהם, משום שהם עוסקים בתורה יום ולילה, שכל מי שמשתדל בתורה ימים ולילות, נוחל שני עולמות: עולם העליון ועולם התחתון. נוחל עולם הזה, אע"פ שלא עסק בתורה לשמה, ונוחל עולם העליון, בעת שעסק בה לשמה.

רכ) אַרְךְּ ימים בימינה, בשמאלה עֶשֶׂר

ויהי כְּדַבְּרָה אֵל יוֹסֵף

רכו) וכן עומד עליהם, להשטיין ולהזכיר עונותיהם בכל מה שעשו. באלו הזמנים שהקב"ה נמצא עליהם בדיון, בראש השנה ויום הכפורים, אז הוא עומד להשטיין עליהם ולהזכיר עונותיהם. והקב"ה מרחם על ישראל, ונותן להם עצה להנצל ממנו, בשופר ביום ראש השנה, וביום הכפורים, בשעיר המשתלח שנותנים לו, כדי שיפירוש מהם ויעסוק באותו חלק שנתנו לו.

רכז) רגליה יורדות מות. ובהאמונה כתוב, דרכיה דרכי נועם. ואלו הם דרכים ושבילים של התורה. וכולם אחד. כלומר, כל הדרכים הן של הטומאה והן של הקדושה, הם אחד: זה שלום, וזה מות, ולגמרי הם בהפכיות זה מזה, שכל דרך ודרך של הטומאה הוא בהפכיות מן הדרך שכנגדו בקדושה.

רכח) אשרי חלקם של ישראל, שהם מתדבקים בהקב"ה כראוי, ונותן להם עצה להנצל מכל צדדים אחרים שבעולם, משום

רכג) כשאדם רואה, שהרהורים רעים באים אליו, יעסוק בתורה, ואז יעברו ממנו. כשאותו צד הרע בא לפתות את האדם, ימשיך אותו אל התורה, ויפרד ממנו.

רכד) למדנו, כאשר צד הרע הזה עומד לפני הקב"ה להשטיין על העולם, על מעשים רעים שעשו, הקב"ה מרחם על העולם, ונותן עצה לבני אדם להנצל ממנו, שלא יוכל לשלוט עליהם, ולא על מעשיהם. ומהו העצה. הוא להשתדל בתורה, וינצלו ממנו, שכתוב, כי נר מצוה ותורה אור. לשמרך מאשת רע מחלקת לשון נכריה. הרי שהתורה משמרת מפני יצר הרע.

רכה) וזה הוא צד הטומאה, צד האחר, שהוא עומד תמיד לפני הקב"ה להשטיין על עונותיהם של בני אדם. ועומד תמיד להשטות למטה את בני אדם. הוא עומד למעלה, כדי להזכיר עוונות בני אדם ולהשטיין עליהם על מעשיהם, משום שנתנו ברשותו. כמו שעשה לאיוב, שאמר הקב"ה אל השטן, הֲנֹו בידך.

האמת, כדי לדחותם מדרך החיים, ולהמשיכם לגיהנם.

רלד) אשרי מי שעושה מעשים טובים, ושומר דרכיו ושביליו, כדי שלא יתדבק ביצר הרע, כמ"ש, ויהי כדברה אל יוסף יום יום ולא שמע אליה, שלא שמע מה שהיא אמרה לו בכל יום ויום, כי רוח הטומאה, שהוא יצר הרע, מפתה את האדם בכל יום ויום. לשכב אצלה, תוך הגיהנם, ולהיות נידון שם להיות עמה.

רלה) כשאדם מתדבק בצד ההוא, נמשך אחריה ונטמא עמה בעולם הזה, ונטמא עמה בעולם האחר.

צד הטומאה הוא מנוול, טנופת, צואה ממש. ובצואה זו נידון מי שמטה דרכיו מן התורה. ובו נידונו אלו רשעי עולם, שאין להם אמונה בהקב"ה.

רלו) ויהי כהיום הזה. היום שיצה"ר שולט בעולם, ויורד להשטות בני אדם. זהו היום שאדם בא לשוב בתשובה על עונותיו, או שבא לעסוק בתורה ולעשות מצות התורה, ואז באותו זמן יורד יצר הרע כדי להשטות בני העולם. ולמנוע אותם מתשובה מעסק התורה, ומעשיית המצות.

רלז) ויבא הביתה לעשות מלאכתו. כדי לעסוק בתורה ולעשות מצות התורה, שהוא מלאכתו של האדם בעולם הזה. וכיון שמלאכתו של האדם בעולם הזה, הוא מלאכתו של הקב"ה, העסק בתורה ומצוות, צריך האדם להיות גבור כארי בכל צדדיו, כדי שלא ישלוט עליו הס"א, ולא יוכל לפתותו.

ואין איש. אין איש שיקום לפני היצה"ר, ויעשה עמו מלחמה כראוי.

רלח) דרכו של יצר הרע, כיון שרואה שאין איש עומד לנגדו, ולערוך עמו מלחמה, מיד, ותתפסוהו בבגדו לאמר שכבה עמי. ותתפסוהו בבגדו. כי כשהיצר הרע שולט על האדם. ראשית מעשיו הוא מתקן ומפאר את בגדיו. מסלסל בשעריו, כמ"ש, ותתפסוהו בבגדו לאמר, שכבה עמי, התדבק עמי. **רלט**) מי שהוא צדיק, מתגבר כנגדו

שהם עם קדוש לנחלתו וחלקו. ועל כן נותן להם עצה בכל דבר ודבר. אשרי הם בעולם הזה ובעולם הבא.

רכט) כשצד הרע הזה יורד ומשוטט בעולם, ורואה מעשי בני אדם, שכולם הטו דרכיהם בעולם, עולה למעלה ומשטין עליהם. ואלמלא שהקב"ה מרחם על מעשי ידיו, לא היו נשארים בעולם.

רל) ויהי קִדְבָּרָה אל יוסף יום יום. קִדְבָּרָה, צד הרע, שעולה ומסטין בכל יום ויום, ואומר לפני הקב"ה. כי יוסף רומז על הקב"ה, כמה רעות, כמה רכילות, כדי לכלות בני העולם.

רלא) ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה. ולא שמע אליה, משום שהקב"ה מרחם על העולם. לשכב אצלה, כדי שתקבל ממשלה למשול על העולם, וממשלה אינה מושלת, עד שניתן לה רשות.

לשכב אצלה, זווג. היתכן שהקדושה תזדווג עם הטומאה? ומשיב, כי שפע קבלת הכח מן הקב"ה, שצד הרע מקבל כדי להעניש, נבחן כמו זווג. כי שפע נמשך רק ע"י זווג. וע"כ כתוב, לשכב אצלה, להשפיע לה שפע הממשלה.

רלב) ועוד, לשכב אצלה, הוא כמ"ש, ולאיש אשר ישכב עם טמאה. להיות עמה, לתת לה ממשלה וברכות ועזרה, כי אלמלא העזרה שהיה לה מלמעלה, לא נשאר בעולם אפילו אדם אחד. אבל משום שהקב"ה מרחם על העולם, ונותן עזרה לעולם ע"י הס"א, בשעה שהס"א מושלת בעולם, נשאר העולם על קיומו.

קודם אומר, לשכב אצלה הוא השפעת שפע הממשלה, ונתינת רשות לס"א להעניש. ובוזה אומר, שלשכב אצלה סובב על שפע הנהגת העולם, שניתנה לס"א בזמן שהיא מושלת בעולם, כדי שהעולם יתקיים.

רלג) ענין אחד ב' הפירושים. אבל היצה"ר שהולך ומפתה בני אדם, כדי להטות דרכם ולהתדבק בהם, ובכל יום ויום ובכל עת ועת, מטה בני אדם מדרך

לעתיד לבוא הרשעים לראות את יצר הרע, דק כחוט השערה. ויתמהו ויאמרו, איך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הדק כזה. הללו בוכים והללו בוכים. והקב"ה יבער אותו מן העולם, וישחט אותו לעיניהם, ולא ישלוט עוד בעולם, ויראו צדיקים וישמחו. כמ"ש, אך צדיקים יודו לשמך.

ועושה עמו מלחמה. כמ"ש, ויעזוב בגדו בידה וינס ויצא החוצה, יעזוב אותו ויתגבר לנגדו, וינס מפניו, כדי להנצל ממנו, שלא ישלוט עליו.

רמז עתידים לעתיד לבוא הצדיקים לראות את יצר הרע כהר גבוה, ויתמהו ויאמרו, איך יכולנו לכבוש הר גבוה עליון הזה. ועתידים

חטאו משקה מלך מצרים והאופה

בבור האריות, ומשום זה ניצל. הרי כתוב, אלקי שלח מלאכיה. נשמע, שמשום שהמלאך סגר את פיהם לא נחבל, ולא משום צורתו הקדושה.

רמז משום זה לא נחבל, כי אותו הצורה הקדושה של אדם צדיק, הוא מלאך ממש, שסגר פה האריות, וקשרם, לשמרו שלא יחבלו בו. ומשום זה אמר דניאל, אלקי שלח מלאכיה. אותו המלאך, שכל צורות העולם נחקקות בו, והוא הגביר את צורתו בי, ולא יכלו האריות למשול בי, וסגר את פיהם. וע"כ ודאי, ששלח מלאכו.

רמז ומלאך הזה הוא אותו, שכל הצורות נחקקות בו, הנוקבא, שממנה כל הצורות שבעולם, שכתוב, ידין בגוים מלא גויות, שצורותיהם של כל הגויות לפניו. כי כל הצורות שבעולם אינן משתנות לפניו. וע"כ צריך האדם לשמור דרכיו ושביליו, כדי שלא יחטא לפני רבונו ויתקיים בצורת אדם.

רמז יחזקאל שמר את פיו ממאכלות אסורות, שכתוב, ולא בא בפי בשר פגול, זכה ונקרא משום זה בן אדם. דניאל מה כתוב בו, וישם דניאל על לבו, אשר לא יתגאל בפת-בג המלך וביין משתיו. ע"כ זכה הוא ונתקיים בצורת אדם. כי כל דברי העולם, כולם מפחדים מפני צורת אדם, שהוא מושל על כולם, והוא מלך על כולם.

רמז משום זה צריך האדם להשמר מעונותיו, ולא יטה ימין ושמאל. ועם כל זה, אע"פ ששומר את עצמו, צריך האדם לבדוק את עצמו מעונותיו בכל יום ויום. כי כשהאדם קם ממטתו, שני עדים עומדים

רמז ויהי אחר הדברים. כמה יש לבני אדם להשגיח בעבודת הקב"ה, כי כל מי שמשתדל בתורה ובעבודת הקב"ה, פחדו ואימתו מוטל על כל.

רמז כי כשברא הקב"ה את העולם, עשה כל בריות העולם, כל אחד ואחד בצורתו כראוי לו. ואחר כך ברא את האדם בצורה עליונה. והמשילו בכח צורה זו על כל הבריות. וכל זמן שהאדם עומד בעולם, כל הבריות, כשנושאים ראשם ומסתכלים בצורה העליונה של האדם, כולם מפחדים אז ורועדים מפניו, כמ"ש, ומוראכם והתכם יהיה על כל חית הארץ. והדברים נאמרים רק כשסתכלים ורואים בו צורה הזו, והנשמה נמצאת בו.

רמז אע"פ שאין בו הנשמה, הצדיקים, אין צורתם משתנה ממה שהיו בתחילה. וכשהאדם אינו הולך בדרכי התורה, נחלפת לו צורה הקדושה הזו, ואז חיות השדה ועוף השמים יכולים לשלוט עליו. כי משום שנחלפה צורתו הקדושה, נחלפה והלכה ממנו צורת אדם, וקבל צורת שאר בעלי החי. וע"כ אין הבריות מפחדים עוד ממנו, ויכולים למשול עליו.

רמז הקב"ה מחליף המעשים למעלה ולמטה, שמחליף צורה הקדושה שלמעלה ודמות אדם שלמטה, כדי להחזיר הדברים לשורשם, כמו שהיו מטרם החטא דעצה"ד. ובכדי שימצא רצונו בכל מעשי העולם. שעל ידי העונשים, מתתקנים כל מעשי העולם, ואפילו הרחוקים ביותר. דניאל, לא נשתנה צורתו כשהפילוהו

יוסף ראשו בעולם על שהיה צדיק לפניו, הרגיו את האדון על עבדיו, כמ"ש, חטאו מִשְׁקָה מלך מצרים והאופה לאדוניהם למלך מצרים. והכל היה כדי להרים ראש של יוסף הצדיק. על ידי החלום נשפל מאחיו, ועל ידי החלום התגדל על אחיו, והתגדל על כל העולם ע"י חלום פרעה.

רנד ויחלמו חלום. שכל החלומות הולכים אחר הפה. למה יוסף לא פתר לשניהם פתרון טוב. אלא אלו החלומות על יוסף היו. ומשום שידע הדבר בעקרו ושורשו, משום זה פתר להם החלום כמו שצריך, לכל אחד ואחד פתרון, כדי להחזיר דבר למקומו ושורשו.

רנה ויאמר... יוסף... לאלקים פתרונים. אמר כן, כי כן צריכים לפתור החלום, לתלות הפתרון בהקב"ה. כי שם הוא קיום הכל ובו נמצא הפתרון.

רנו למדנו, שמדרגת החלום הוא למטה, והוא מדרגה הששית לנבואה, משום, שממקום שהנבואה שורה, עד מדרגת החלום, הן שש מדרגות. והפתרון עולה ממדרגת החלום למדרגה אחרת. החלום היא מדרגה שלמטה, בגבריאל, והפתרון עומד עליו, כי הפתרון תלוי בדבור, שהיא הנוקבא. ועל כן בדבור תלוי הדבר, שכתוב, הלא לאלקים פתרונים, שהיא הנוקבא, הנקראת אלקים.

לפניו, והולכים עמו כל היום.

רמט רוצה האדם לקום, אלו העדים אומרים לו, בשעה שפתח עיניו, עיניך לנכח יביטו. קם והכין את רגליו ללכת, אלו העדים אומרים לו, פֶּלֶס מְעַגֵּל רגלך. וע"כ כשהאדם הולך, צריך בכל היום להשמר מעונותיו.

רנ בכל יום ויום כשבא הלילה, צריך להסתכל ולבדוק בכל מה שעשה כל אותו היום, כדי שישוב בתשובה עליהם, ויסתכל בהם תמיד, כדי שישוב לפני רבונו, כמ"ש, וחטאתי נגדי תמיד, כדי שישוב עליהם.

רנא בזמן שהיו ישראל בארץ הקדש, לא היה נמצא בידיהם עון, משום שאלו הקרבנות שהיו מקריבים בכל יום, היו מכפרים עליהם. עתה שנגלו ישראל מן הארץ, ואין מי שיכפר עליהם, התורה היא מכפרת עליהם, והמעשים טובים. משום שהשכינה עמהם בגלות. ומי שאינו מסתכל בדרכיו של הקב"ה, גורם לשכינה להשתוּחַח עד עפר, כמ"ש, יִשְׁפִּילֶנָה ישפילה עד ארץ.

רנב ומי שמשתדל בתורה ובמעשים טובים גורם לכנסת ישראל, שהיא השכינה, להרים ראשה תוך הגלות. אשרי חלקם של המשתדלים בתורה יום ולילה.

רנג גלגל הקב"ה גלגולים בעולם, כדי להרים ראשם של הצדיקים. כי כדי שירים

ויהי נא פי שנים ברוחך אלי

שניים ניסים בעולם, ממה שעשה עמו אליהו. **רס** אם תראה אותי. למה תלה לו בקשתו בזה. אלא אמר לו, אם תוכל לעמוד על עיקרו של הרוח, שהנחתי לך בשעה שלוקחתי ממך, יהי לך כן. כי כל עיקרו של הרוח ההוא, הוא בעת שיסתכל בו, ברוח, כשרואה את אליהו, שתהיה הדבקות בו כראוי.

להיות שאליהו הוא שורשו של הרוח, אין הרוח בכל שלמותו, אלא כשהוא מחובר עם שורשו, שהוא אליהו. לפיכך, כשמסתכל

רנח הקב"ה עושה רצונם של הצדיקים תמיד. וכל שכן, רוח הקדוש, שיורש הצדיק אלישע, כי אלישע היה המשמש שלו, וראוי ליורשו.

רנט פי שנים ברוחך אלי. וכי יעלה על דעתך, ששאל על אחד שנים, שיגדל רוחו פי שנים מרוחו של אליהו. איך שאל ממנו, מה שלא היה ברשותו? כי אין לך נותן מה שאין לו? אלא הוא לא שאל רוח על אחד שנים, אלא כך שאל ממנו, שאותו הרוח, שהיה לו, יעשה באותו הרוח, על אחד,

הניצוצין, שעמו מתתקן תכף ל"ב האבן. שאליהו בגי' ב"ן, שכל ענינו היה לתקן את שם ב"ן, שהוא מדת המלכות, ולהוציא ל"ב העשירי מן הקליפות. וכל צדיק וצדיק יש לו תפקידו. וכשגומר תפקידו, תכף נסתלק למעלה. ולפיכך, אע"פ שאליהו הוא המגלה את תקון של ל"ב האבן, מ"מ אינו פועל מאומה בהאורות השלמים המתגלים על ידו, כי תכף נסתלק לשמים, כי נגמר תפקידו.

וזהו שמתרץ הוזהר, שיהיה לו ב' רוחות: אחד מרפ"ח ניצוצין, ואחד מל"ב האבן. כי אין לך נותן מה שאין לו. ובקש ממנו, שאותו הרוח, שהיה לאליהו, הרוח מרפ"ח ניצוצין, יעשה פי שניים. שיגלה לו גם האורות והפעולות של ל"ב העשירי. כי אין כלל רוח מיוחד לל"ב העשירי, אלא הוא מתגלה עם סיום וגמר בירור של רפ"ח ניצוצין. ואע"פ שאליהו עצמו לא גילה האורות והפעולות של ל"ב העשירי, אין זה נבחן שאינו ברשותו. אלא הוא משום שלא היה תפקידו אלא לגלות הבירור והתקון של ל"ב העשירי בכללו. ואלישע ביקש ממנו שמלבד הרוח דרפ"ח שלו, יזכה להשיג ממנו גם את תקון ל"ב העשירי בכללו. וממילא יוכל הוא לגלות מעצמו הפעולות והאורות פי שניים, הן האורות הרפ"ח, והן האורות ל"ב האבן.

ולמה תלה אליו ההשגה של פי שניים, באם יראה אותו לְקַח ממנו? כי זמן הגילוי של תקון הרוח דל"ב העשירי, הוא ברגע האחרון של היותו בעולם הזה, כי תכף אחר שגילה אותו, עלה לשמים, כי נגמר תפקידו. וע"כ אמר לו, אם תוכל לעמוד על עיקר הרוח, הרוח דל"ב האבן, שהנחתה לך בעת שאהיה לְקַח ממך, בדיוק ברגע האחרון של היותי עמך בעולם הזה, אז יהי לך כן, פי שניים.

אבל אם תפסיד רגע הזה מלראות אותי, לא תשיג פי שניים, כי הרוח דל"ב העשירי אינו מתגלה מקודם לכן. הרוח דל"ב העשירי, בשעה שאלישע יסתכל בו, להשיגו,

ברוח, צריך לראות עמו את שורשו, שהוא צורת אליהו. ודוקא, שיראה צורתו בו, בעת שהניח לו את הרוח, בעת שְלָקָה ממנו. וזהו שאמר לו אליהו, אם תראה אותי לְקַח מאתך, יהי לך כן. כי אז יפעל הרוח בכל שלמותו.

אבל בקש שיוכל לפעול ברוח שלו פי שניים משפעל עמו אליהו. הלא בקש ממנו מה שאין לו? כי כיון שאליהו לא פעל, הרי לא היה לו כח הפעולה. ואיך יתן כח הזה לאלישע? ואם תאמר שכל אחד יכול לפעול עם הרוח כמה שרוצה, ואינו צריך לתוספת כח עליון, א"כ לא היה צריך כלל לבקש זה מאליהו? כיון שמעצמו היה יכול לפעול כמה שרוצה?

והענין הוא, כי גודע, שבשבירת הכלים נפלו ש"ך ניצוצין לקליפות, שמכל ספירה שבע"ס דנקודים, נפלו שמונה מלכים: דעת חג"ת נהי"מ, שבכל אחד ד' בחינות חו"ב תו"מ, ל"ב בחינות מכל ספירה, ועשר פעמים ל"ב הן ש"ך בחינות. ורק רפ"ח ניצוצין מהם ניתנו לבירור ולתקון במשך ששת אלפים שנה, שהם רק ט"ס ראשונות שבע"ס דנקודים, שט' פעמים ל"ב הם רפ"ח. אבל ל"ב ניצוצין שבמלכות שלהם, לא ניתנו לבירור, ואסור לנגוע בהם, ונשארו מוטלים בקליפות, בכל משך ששת אלפים השנים שהעולם קיים, עד לגמר התקון. ולפי שכל גוף מעורב בו מל"ב העשירי הזה, שאין לו תקנה, לכן מוכרח כל אדם למות. ובגמר התקון, כשיתברר ל"ב העשירי, אז נאמר, ובלע המות לנצה, כי כל הקליפות יתבטלו, וכל המאורות יתגלו.

ואין לשאול, כיון שאסור לברר ולנגוע בל"ב העשירי הזה, המוטל בקליפות מזמן שבירת הכלים, א"כ איך אפשר שיתוקן לעתיד? והאמת הוא, שאין צורך כלל לברר אותו ולתקנו. כי עם גמר בירורם ותקונם של כל רפ"ח ניצוצין, מתתקן ל"ב העשירי מאליו, ואינו צריך לשום בירור מיוחד. והנה בחינת אליהו, הוא להביא בחינת הסיום והגמר של בירור ותקון רפ"ח

כלומר שמוחין הללו עוד לא נגלו לחוץ, ועודו בתוך ענביו, ע"כ לא יוכלו הקליפות להתאחו בו.

מוחין דהארת השמאל דבינה מכונה יין. והמשכתו ממעלה למטה, שזה החטא דעץ הדעת, מכונה סחיטה. שאמרו בעצה"ד, שחיה סחטה ענבים ונתנה לו.

רסה עד כאן נתבשר יוסף, בחלומו של שר המשקים. מכאן ולהלאה החלום לשר המשקים עצמו. כי יש חלומות, שהם לו ולאחרים, שמקצתם מורים לעתידות של החולם, ומקצתם לעתידות של אחרים. ואקח את הענבים, לו לעצמו ולא בשביל יוסף. **רסו** מי שראה ענבים לבנים בחלום, סימן יפה לו. ענבים שחורים, אינם סימן יפה. משום שהם שתי מדרגות שחור ולבן, טוב ואינו טוב. כי לבן יורה שהוא רחמים, ושחור על דין. וכל הענבים, בין לבן ובין שחור, תלויים בהאמונה, הנוקבא, שמלכות דמדת הדין, הוא שחור, ומלכות הממותקת בבינה, הוא לבן. וע"כ מתבארים בחכמה הן לטוב והן לרע. השחורים מורים שהם צריכים רחמים, שהם צריכים להתמתק במדת הרחמים, שהיא בינה. והלבנים מורים שהם השגחה של רחמים, כי כבר נתמתקה המלכות בבינה, ונעשתה רחמים.

רסז אדם הראשון, אשתו סחטה לו ענבים וגרמה לו מות, ולכל ישראל, ולכל העולם. נח, בא לענבים האלו ולא נשמר כראוי. כתוב, וַיֵּשֶׁת מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְגַּל בַּתּוֹךְ אֶהְיֶה. שכתוב, אהלה בה, ולא, אהלו בו. בני אהרן, שתו יין והקריבו קרבן עם יין ההוא, ומתו. וע"כ כתוב, עֲנַבְמוֹ עֲנַב־רוֹשׁ אֲשַׁפְּלֹת מִרְחֹת, לְמוֹ. משום שהענבים גרמו לכל זה.

רסח שר המשקים ראה בחלומו ענבים שהם טובים, ענבים לבנים. באותו הכרם, שהם מעלים שם נחת וריח במדרגות שלמות כראוי.

ענבים הם מדרגות הנוקבא. כרם, היא הנוקבא עצמה. ובעת שהיא ממותקת בבינה, הענבים שלה לבנים, ומעלים נחת וריח.

בעת שראה את אליהו לָקַח ממנו, יתדבק וישיג אותו כראוי. כי רק ברגע הזה, שראה אותו לָקַח ממנו, אז שעת הגלותו, ולא מקודם לכן.

רסא מי שמשתכל במה שלמד מרבו, ורואה אותו עם החכמה, שלמד ממנו, יכול להתוסף יותר ברוח הווא. כי יוסף, בכל מה שהיה עושה, היה רואה ברוח החכמה את צורתו של אביו, ועל כן הצליח בדבר, ונתוסף לו רוח אחר בהארה עליונה יותר. כי יעקב האיר רק חסדים מכוסים, בהיותו מבחי' מחזה ולמעלה דו"א. אבל יוסף האיר בחסדים מגולים בהארת חכמה, להיותו קו האמצעי, שמחזה ולמטה דו"א. הרי שהאיר יותר מיעקב אביו.

רסב בשעה שאמר לו אותו רשע, והנה גפן לפני, נודעוץ יוסף, כי לא ידע על מה טובב הדבר, שהיה חושש שהמדובר היא בגפן דס"א, הנמשך משמאל, שאינו מיוחד בימין ע"י קו אמצעי. כיון שאמר, ובגפן שלשה שריגים, שפירושו שהשמאל מיוחד בימין ע"י קו אמצעי, מיד נתעורר רוחו, ונתוסף בהארה, והסתכל בצורתו של אביו, שהוא קו אמצעי, אז האיר רוחו וידע הדבר.

רסג אמר יוסף, זה ודאי בשורה משמחת בשלימות, משום, שגפן, זה כנסת ישראל, הנוקבא. ונתבשר יוסף בזה, שהגיע זמנה לשליטה. ובגפן שלשה שריגים, שלשה מדרגות עליונות היוצאות מגפן הזה, כהנים ליום ישראלים, חסד גבורה ת"ת דו"א, המאירים בנוקבא בעת שלמותה.

רסד והיא כפורחת עלתה ניצה. כי בשבילם עולה כנסת ישראל לז"א, ומתברכת מן מלך העליון, מז"א. הבשילו אשכולותיה ענבים, אלו הם צדיקי העולם, שהם כענבים בשלים כראוי.

דבר אחר, הבשילו אשכולותיה ענבים, זהו יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית, המוחין השלמים שמקבלת מו"ק הגדולים דז"א, ששמשו בימי בראשית לפני החטא דעצה"ד, שהם משומרים מכל אחיזה לקליפות, מטעם שעוד לא נסחט היין,

שמתאספים על ישראל, והורגים אותם, ומחריבים ביתם, ומפזרים אותם לארבע רוחות העולם.

והכל נסתכל יוסף, וידע שחלום ההוא יורה על ישראל, כשידונו לחוב לפני המלך. מיד פתר לו פתרון לרע, ונתקיים בו. **רעב** שתי מדרגות ראו. שר המשקים ראה, כשעולה ושולטת מדרגה עליונה, ז"א, והאירה הלבנה, נוקבא. שר האופים ראה, שנחשך ושולט עליה, על הנוקבא, נחש הרע, וע"כ נסתכל יוסף בחלום ההוא ופתר לו פתרון לרע. ע"כ הכל תלוי בפתרון. וזה וזה ראו באלו ב' המדרגות, השולטים על הנוקבא, שהם ז"א או נחש הרע, שזה שולט, ז"א, וזה שולט, הנחש הרע.

יוסף ידע הדבר, והסתכל בשורש הדברים, ופתר החלום על בוריו, משום שנתבשר בחלום הזה, וע"כ פתר פתרון לטוב, ונתקיים כן.

רסט וַיֵּרָא שֵׁר האופים. ארורים הם הרשעים, שכל מעשיהם כולם לרע, וכל הדבורים שהם אומרים כולם לרע ולהרע. **רע** כיון שפתח פיו באף, כמ"ש, אף אני בחלומי, מיד פחד יוסף, וידע שכל דבריו הם להרע, ובשורה רעה בפיו.

והנה שלשה סְלֵי חֲרִי על ראשי. בזה ידע יוסף, שנתבשר על חורבן בית המקדש וגלות ישראל מארץ הקדושה.

רעא ובסל העליון... והעוף אוכל אותם מן הסל מעל ראשי. אלו הם שאר העמים,

לב טהור בְּרָא לי אלקים

רעז ומהו הטעם שאחאב נענש עליו? הרי דין התורה ששם שמואל לפני ישראל היה כן, שכתוב, את שדותיכם וקרמיכם וזיתיכם הטובים יקה. ואם אחאב לקח הכרם מְנַבּוֹת, מן הדין היה. ועוד, שאחאב היה נותן לו כרם אחר או זהב ולא רצה לקחת. ולמה נענש?

רעה זה שאמר, שרות ההוא הוא רוח של נבות. וכי רוחו של נבות היה יכול לעלות ולעמוד לפני הקב"ה, לבקש ממנו שקר? שכתוב ויצא הרוח... והייתי רוח שקר. ואם צדיק היה, איך יבקש שקר בעולם האמת? ואם לא היה צדיק, איך היה יכול לעמוד לפני הקב"ה?

רעט אלא ודאי נבות לא היה צדיק כל כך, שיעמוד לפני הקב"ה. אלא רוח אחר היה השולט בעולם, שזה הוא הרוח העולה, והעומד תמיד לפני הקב"ה. השטן. וזה הוא שמשטה לבני העולם עם שקר, שמשקר בשם הקדוש. ומי שהוא רגיל בשקר עוסק תמיד בשקר. וע"כ אמר, אצא והייתי רוח שקר. אמר לו הקב"ה, צא ועשה כן, כמ"ש, דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. וע"כ הוא רוח שקר ודאי.

רעג לב טהור בְּרָא לי אלקים ורוח נכון תִּדְּשׁ בקרבי. לב טהור. כמ"ש, ונתת לעבדך לב שומע. וכתוב, וטוב לב משתה תמיד, ובשביל זה הוא ודאי לב טהור.

רעד ורוח נכון תִּדְּשׁ בקרבי. כמ"ש, ורוח אלקים מרחפת על פני המים, רוחו של משיח. שעל רוח הזה כתוב, ורוח חדשה אתן בקרבכם. והתפלל דוד, אותו רוח נכון, רוחו של משיח, תִּדְּשׁ בקרבי.

רעה משום שיש מצד האחר, לב טמא ורוח עֲוֵעִים, המסית בני העולם לחטא. וזה הוא רוח הטומאה, הנקרא רוח עוועים, כמ"ש, ה' מִסְךְ בקרבה רוח עֲוֵעִים. ועל כן בקש דוד, ורוח נכון תִּדְּשׁ בקרבי. תִּדְּשׁ, זהו התחדשות הלבנה, התחדשות הזווג של הנוקבא עם ז"א. שבשעה שהלבנה מתחדשת, דוד הוא מלך ישראל, הנוקבא. חי וקיים, שמשגת מוחין דְּחִיתָה. ועל זה אמר, תִּדְּשׁ, שיתִּדְּשׁ הזווג עם ז"א.

רעו והייתי רוח שקר בפיו. זהו הרוח של נבות היזרעאלי. וכי הנשמות, אחר שעלו ועומדות למעלה, תוכלנה לשוב לעולם הזה? ודבר פלא הוא, שאמר, אצא והייתי רוח שקר בפיו.

הם נקראים שניהם קול דברים. וז"ש וכתוב התם איש דברים. איש הוא ז"א. אף קול הנאמר בקול דברים, הוא ג"כ ז"א. ושואל, מהו איש דברים? כלומר מאין לנו שאיש פירושו ז"א? ומשיב, כמ"ש, איש האלקים, שנאמר על משה, הוא ז"א, בעלה של המטרונית, הנקראת אלקים. אף איש דברים, פירושו בעלה של דברים, שהוא ז"א. **רפג** היש מספר לגדודיו. כמה ממונים ושליחים יש להקב"ה. וכולם עומדים להשטין על ישראל. וע"כ נודמן הקב"ה לפני ישראל, כמ"ש, והויה נתן קולו לפני חילו, כדי לשמרם ולא יוכלו לקטרג עליהם.

רפד כי עצום עושה דברו. עצום זה אותו הצדיק, שעוסק בתורה ימים ולילות. פירוש אחר, כי עצום, זהו המקטרג הנמצא לפני הקב"ה, והוא חזק כברול, וחזק כאבן. עושה דברו, שמקבל רשות מלמעלה, מהקב"ה, ומוציא הנשמה למטה.

רפה כי גדול יום ה'. שהוא שולט על כל, ועליון ותקיף על כל, והכל נמצאים תחת ממשלתו. אשריהם הצדיקים, שהקב"ה חפץ בהם תמיד, לזכותם לעולם הבא, ולשמחם בשמחת הצדיקים העתידיים לשמוח בהקב"ה, שכתוב, וישמחו כל חוסי נָא. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

רפ ועוד יש לתרץ, דע"כ נענש. משום שהרג את נבות. ואם לקח הכרם שלו, למה הרג אותו? משום שהרגו בלי דין, ולקח את כרמו. וע"כ כתוב, הרצחת וגם ירשת. כמה הם בני אדם בעולם, שרוח שקר הוה השטה אותם בשקר, והוא שולט על העולם בכמה אופנים ובכמה מעשים.

רפא וע"כ דוד המלך רצה להשמר ממנו, מרוח שקר, ורצה להתרחק מן הטומאה, שכתוב, לב טהור ברא לי אלקים ורוח נכון חדש בקרבי. זה הוא רוח נכון, והאחר הוא רוח שקר. וע"כ שתי מדרגות הן, אחת קדושה, שהוא רוח נכון, ואחת טמאה, שהיא רוח שקר.

רפב וה' נתן קולו. בכל מקום יורה הוא, ז"א, ובית דינו, הנוקבא. נתן קולו, זהו הקול, שכתוב, קול דברים. וכתוב שם, לא איש דברים, איש דברים, הוא כמו שאתה אומר, איש האלקים. לפני חילו, אלו הם ישראל.

הויה, יורה על ז"א ונוקבא, שהם בווג בהארת השמאל, ששם בית דינו דו"א. נתן קולו, הארת ז"א, שהוא קו אמצעי ובחינת חסדים מכוסים, הנקרא קול. הנוקבא נקראת דברים, שהם חסדים מגולים בהארת חכמה, בזמן שז"א שנקרא קול, מתחבר עמה, ואז

וישב

בתורה נברא האדם [באורייתא אתברי בר נש]

(ה) ב' היא צורת שני גגות, וקו אחד המחברם. גג אחד למעלה לשמים, ז"א, גג אחד למטה לארץ, המלכות, והקב"ה, יסוד, אחוז בהם ומקבל אותם.

(ו) ג' אורות עליונים קדושים, ג' קוים, האחוזים יחד, הם כלל התורה, והם פותחים פתחים לכל, פותחים פתחים ומשפיעים לאמונה, מלכות, והם ב'ית לכל. ועל כן נקראים בית, כי אלו ג' קוים שבב', הרומזים על ג' קוים דו"א, הם ב'ית. ומשום זה התחלת התורה היא ב', כי היא התורה, והיא רפואת העולם.

(ז) משום זה מי שעוסק בתורה כאלו עוסק בשם הקדוש. והתורה כולה היא שם קדוש עליון אחד. ומשום שהיא שם קדוש, היא מתחילה בב', כלל השם הקדוש, ג' ויום שבסוד, ויסע ויבא ויט, שהם ג' קוים דו"א, שהם ג' קשרים המשפיעים על האמונה, המלכות.

(ח) כל אלו העוסקים בתורה, מתדבקים בהקב"ה, ומתעטרים בעטרות התורה, ואהובים למעלה ולמטה, והקב"ה מושיט להם ימינו, חסד. ומכל שכן אותם שעוסקים בתורה גם בלילה, שהעמידו, שהם משתתפים בשכינה ומתחברים יחד. וכשבא הבקר, הקב"ה מעטר אותם בחוט אחד של חסד, שהיו נודעים בין העליונים ובין התחתונים.

(ט) וכל אלו כוכבי בוקר, בשעה שכנסת ישראל, המלכות, וכל אלו העוסקים בתורה, באים להראות לפני המלך, ז"א, כולם מזמרים ביחד. כמ"ש, בְּרֶן יחד כוכבי בוקר ויריעו כל בני אלקים. מהו ויריעו? כמ"ש, רָעָה הַתְּרַעְעָה הארץ. לשון שבירה. כי אלו הדינים, הנקראים בני אלקים, נשברים. וכולם נשברים לפני הבוקר, בעת שמתעורר הבוקר, הארת החסד דו"א, בעולם. כמ"ש, וישכם אברהם בבוקר. ואברהם הוא חסד. וע"כ, ויריעו כל בני אלקים.

(א) בְּרֶן יחד כוכבי בוקר ויריעו כל בני אלקים. אשריהם ישראל שהקב"ה נתן להם התורה הקדושה, שהיא שמחת הכל, שמחת הקב"ה, ומקום טיול שלו. שכתוב, ואהיה שעשועים יום יום. וכל התורה היא שם אחד קדוש של הקב"ה. ובהתורה נברא העולם. שכתוב, ואהיה אצלו אָמוֹן, אל תקרא אָמוֹן, אלא אומן, שהיתה כלי אומנות שלו לבריאת העולם.

(ב) ובהתורה נברא האדם. כמ"ש, ויאמר אלקים נַעֲשֶׂה אדם. שכתוב, נַעֲשֶׂה לשון רבים. אמר הקב"ה אל התורה, רוצה אני לברוא אדם. אמרה לפניו, אדם הוזה עתיד לחטוא ולהרגיו אותך. אם לא תאריך אפך עליו, איך יתקיים בעולם? אמר לה, אני ואת נעמיד אותו בעולם. כי לא לחנם אני נקרא ארך אפים.

(ג) תורה שבכתב, ז"א, ותורה שבעל פה, המלכות, העמידו את האדם בעולם. כמ"ש, נעשה אדם בצלמנו כדמותינו. כתוב, לשון רבים. זה הוא צלם ודמות, שעשו שניהם, את האדם. צלם ז"א, דמות מלכות, מלשון דממה, שאין לה מעצמה כלום, אלא מה שמקבלת מז"א. ונשמת אדם נולדה מזווג ז"א ומלכות, ע"כ נאמר, בצלמנו כדמותינו. וע"כ התחלת התורה היא ב', שהיא רומזת על ז"א ומלכות.

(ד) מפני מה האות ב' פתוחה מצד אחד וסתומה מצד אחד? בשעה שאדם בא להתחבר בתורה, הרי היא פתוחה לקבלו ולהשתתף עמו. ובשעה שאדם סוגר את עיניו ממנה, והולך לדרך אחר, הרי היא סתומה מצד האחר, כמו הב'. כמ"ש, אם יום תעובני, יומיים אעזבך, ולא ימצא פתח עד שישוב ויתחבר בהתורה פנים בפנים, ולא ימוש ממנה. וע"כ התורה פותחת, לקרוא לבני אדם ומכרזת וקוראת אותם, אליכם אישים אקרא.

ציון וירושלים

יא יברכך ה' מציון וראה בטוב ירושלים. מציון, שהוא יסוד המלכות, יוצאות ברכות לכל. כמ"ש, כי משם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם. כיון שציון, יסוד המלכות, נתמלא עם ברכות, אז מתברכת ירושלים, המלכות, ונמצאים בה רחמים, וכשמתברכת ירושלים, מתברך כל העם.

יב כל ימי חיך. שלא תהיה נראית קשת בימך, כמו לאביך, כי הקשת מורה על דינים. ועל זה נאמר, וראה בטוב ירושלים כל ימי חיך. שבכל ימי חיך תראה בטוב המלכות ולא יהיו בה דינים. וראה בנים לבניך, שיהיו יראי חטא, חסידים קדושים. אז שלום על ישראל. על ראש ז"א, שנקרא

ישראל, בעת שיש לו ג"ר, ראש, שלא יחסר כלום. כי ישראל אותיות, לי ראש. ושלום על ראש ז"א, כל זמן שצדיקים נמצאים בעולם.

יג עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם. בנים הם חג"ת דו"א, בני בנים הם נה"י, כמ"ש, וכל בניך למודי ה', סובב על נה"י. בני ציון היקרים, נה"י דו"א המתחברים עם ציון, יסוד המלכות. כמ"ש, ותפארת בנים אבותם, הבנים חג"ת, מתעטרים באבות חכמה ובינה. בנים, חג"ת, אינם מתעטרים ואינם מושקים משיקוי הנחל, הבינה, אלא בזמן שהאבות, חו"ב, מתעטרים ומתברכים, מן הכתר. כמ"ש ותפארת בנים אבותם.

וכמה שליחים יש לו לקב"ה [וכמה שליחין אית ליה לקב"ה]

בידי ישראל רשע אחר, אינו עושה בו שליחותו, חוץ מבזמן שהוא אינו מכוון בו. כמ"ש, ואשר לא צָדָה והאלקים אָנָּה לידו. ואשר לא צָדָה, הוא בדיוק, שלא נתכוון להרוג אותו, רק, והאלקים אָנָּה לידו, כדי לענוש את שניהם, את ההורג והנהרג.

יד באיזה דרך עושה הקב"ה את שליחותו בידי אלו, ובידי עכו"ם?

יח והוא ישקיט ומי ירשיע. והוא ישקיט. שבזמן שהקב"ה נותן שקט ושלוה לאדם, מי הוא שיש לו רשות להזיק לו ולקטרג עליו? ויסתר פנים ומי ישורנו. ובזמן שהוא מסתיר עיניו מלהשגיח עליו, מי הוא שישגיח עליו לשמור אותו, ולעשות לו שמירה? ואז באים השליחים ומזיקים לו. ודרכו של הקב"ה על גוי ועל אדם יחד. בין לעולם כולו, ובין לעם אחד, ובין לאחד בלבד.

יט בזמן שמעשי בני אדם טובים למטה, מתעוררת עליהם מלמעלה ימינו של הקב"ה. אז מתעוררים כמה אוהבים, כמה שומרי העולם, כמה שומרי האדם, מימין ומשמאל,

יד פעם היה מתפלל, נכרך ונתקפל נחש אחד סביב רגליו של חמורו, נבהל החמור וגעה שתי פעמים. אחר שגמר תפלתו, אמר, ודאי צער הוא לבהמתי, ונענשה מחמת שביום זה הקדמתי ושפתותיי היו דובבות בתורה, והחמור העביר אותי במקום ששורה טנופת. וע"כ עתה מצערים אותה. קם וראה את הנחש קשור ברגלו של החמור, אמר, נחש נחש, לך והכרך קשריך במדרון החור שלך, בתוך כך ניתק הנחש מרגל החמור, ונפל חתיכות חתיכות.

טו מדקדק הקב"ה עם הצדיקים ושומר אותם, שרוצה להוסיף להם קדושה על קדושתם. וחמור זה, כיון שלא שמר הקדושה שלי, ע"כ נצטער. וזה הנחש היה שליח, וכמה שליחים יש לקב"ה, ובכולם הוא עושה שליחותו, ואפילו בחיות השדה. כמ"ש, ושלחתי בכם את חית השדה וְשִׁפְלָה אתכם. ואפילו ביד עכו"ם, כמ"ש, ישא ה' עליך גוי מרחוק מקצה הארץ.

טז ביד ישראל עושה הקב"ה ג"כ את שליחותו. כגון רשע ע"י צדיק. אבל רשע

שעולם התחתון מתנהג כעין העליון, אין הענפים של ימין יכולים להיות שליחים למעשי השמאל, להרוג ולהעניש. כי למעלה לא יתחלפו הדברים לעולם. ובזמן שהוא של המלחמות בפלגש בגבעה, לא היו נמצאים העולמות שקולים יחד, זה כעין זה. וע"כ היו הצדיקים יכולים להעניש ולהרוג, אע"פ שלא יהיה כזה למעלה.

כג ע"כ רשעי ישראל אל רשעים אחרים, אינם שלוחי המלך, שהרי אינם באים מצד שמאל. משל לבני אדם שחטאו למלך. נתעורר השוטר אליהם לתפשם ולהענישם. קם חכם אחד מבני העיר, ונתערב בין העוזרים של השוטר. נשא השוטר עיניו וראה אותו. אמר לו, מי נתן אותך אצלנו, ואין אתה מאותם שחטאו למלך, הרי אתה תענש בתחילה. לקחו אותו והרגוהו.

כד כך ישראל באים מצד ימין, ולא נדבקו בשמאל, ולא נתערבו עמו לעולם. וכשהרשעים גורמים בעונותיהם להכניע הימין, ומתעורר השמאל, וכל אלו הבאים מצדו להענישם, אם קם אחד מישראל, מימין, להתערב ביניהם, מכיירים אותו ואומרים לו, וכי אין אתה מאותם הבאים מצד ימין, שנכנע מחמת עוונות הרשעים, ואין אתה מאותם שחטאו למלך, מי נתנך אצלנו. ונמצא שהוא נענש תחילה. ושלמה המלך צווח כנגדם, ואמר, עת אשר שלט האדם באדם לרע לו. לרע לו ודאי, משום שאינו שליח המלך, ואין בא מאותו צד השמאל.

כה ימין ושמאל. רחמים ודין. ישראל לימין ועמים עכו"ם לשמאל. ישראל, אע"פ שהם רשעים ונכנעים, הם בימין, ואינם מתדבקים בשמאל, ואינם מתערבים עמו לעולם. ומשום זה כתוב, הושיעה ימינך וענגי. כי כשמתעלה הימין, ישראל הדבקים בו מתעלים ומתעטרים בו. אז נכנע צד השמאל, וכל אלו הבאים מצדו. כמ"ש, ימינך ה' תרעץ אויב.

מצד החסד ומצד הגבורה לשמרו, ואז נכנע השמאל, ואינו יכול לשלוט. ובזמן שמעשי בני אדם אינם טובים למטה, מתעורר עליהם צד השמאל, דינים. וכל אלו הבאים מצד שמאל כולם מתעוררים, וכולם נעשים שליחים להרע לבני אדם. כי אלו שעברו על דברי תורה, כולם רשומים בפניהם, וניכרים לאלו המתעוררים מצד שמאל.

כז ומשום זה החיות ועכו"ם וכל אלו הבאים מצד שמאל, כולם נקראים שליחים אל אלו הרשומים בפניהם, ומתעוררים אליהם. וישראל, אע"פ שאין מעשיהם טובים, כולם באים מצד ימין. ומשום שנכנע הימין ע"י מעשיהם הרעים, של הרשומים בפניהם, ע"כ שולט עליהם השמאל, וכל אלו הבאים מצד שמאל, וע"כ השליחות היא ביד החיות והעכו"ם וכל הדומה להם, שהם מצד השמאל, ולא בידי ישראל, שאע"פ שהוא רשע הוא בא מצד ימין. שצד הזה נכנע ע"י מעשיהם.

כח ורשע שנפל בידי ישראל, רשע רק בזמן שהרשע לא נתכוון להרגו, שאז אינו מטעם שליחות, אלא משום שיענשו שניהם ויקבלו עונש לטהר אותם. הם בימין, ולא נתדבקו בשמאל, ולא נתערבו בו לעולם, כי ישראלים הם שניהם. וע"כ לא יוכל להיות שליח של השמאל, להעניש למי. וע"כ בזמן שהישראלים הרשעים מתכוונים להרוג, נעברו מן העולם.

כט זה לנו מן פלגש בגבעה, שאע"פ שבני גבעה היו רשעים, לא רצה הקב"ה שיתעוררו להענישם רשעים אחרים מבני ישראל, וע"כ מתו כל הפעמים שמתו, במלחמות הראשונות, עד שכל הרשעים שנתעוררו להענישם, מתו ונאבדו ונשארו הצדיקים ביותר. שעשו הדבר בדרך האמת. ואע"פ שהם צדיקים, בשעה שהעולמות שקולים כאחד, שעולם התחתון הוא מתנהג כעין עולם העליון, ניתן הדבר רק לאותם הבאים משמאל, החיות והעכו"ם. כי בשעה

ויהי ביום השמיני

ל ובכל דבר צריכים להראות מעשה למטה. ועל כן נעשה באהרן מעשה למטה, שבעת ימים, שלא יצא מן המשכן והקרבת הקרבן ביום השמיני, כדי שיעורר כך למעלה, וימצא הכל באפן אחד, ואז מתברכים כל העולמות, והברכות נמצאות ע"י הכהן. וכאן נשלם הכהן בכל השלמות כראוי.

לא עגל בן בקר לחטאת, משום אותו החטא שעשה מתחילה, שהוא העגל. ואיל לעולה להקריב, משום האיל שהקריב אברהם במקום יצחק, המיתוק של יצחק, עולה תמימה. והאיל הזה היה ראוי להקריב ולהשלים ולהמתיק את השמאל ולהשלים המלכות מצד יצחק, כי המלכות נבנית מצד שמאל, יצחק, וע"כ צריכים להשלימה משם. ואיל זה נקרב לעולה, משום אֵילו של יצחק, כי עולה, עולה למעלה, לבינה, כדי לעטר המלכות בשלמות. עגל בשבילה, כדי לתקן הפגם במלכות מעשיית העגל. איל להשלים אותה בשלמותו של יצחק, כי יצחק שמאל, שור, והאיל המיתוק והשלמות שלו.

לב וישראל שחטאו עם הכהן יחד בחטא העגל, מקריבים, שכתוב, ושור ואיל לשלמים לזבוח לפני ה'. שור, לתקון הפגם על מה שחטאו בעגל. ואיל, להשלים המלכות בשלמותו של יצחק.

לג למה בכהן כתוב, עגל לחטאת, ובישראל לא כתוב, שור לחטאת? ישראל קבלו עונש מתחילה ובכמה אופנים ע"י בני לוי, והשקאה, ע"כ לא רצה הקב"ה להזכיר להם עונם כמתחילה, וע"כ לא כתוב כאן, לחטאת, אלא לשלמים, כדי להראות שלום, שהקב"ה הוא בשלום עם ישראל על זה.

לד אבל אהרן, שלא קבל עונש על חטא העגל מחמת תפלתו של משה, ועד עתה היה העוון תלוי, ע"כ כתוב, ועגל בן בקר לחטאת, כדי שיתכפר עווננו ויטהר, ויהיה נשלם לגמרי.

לה וביום ההוא נשלמו העליונים

כו ויהי ביום השמיני. כי שבעת ימים ימלא את ידכם.

כז אשרי הם הכהנים שמתעטרים בעטרותיו של המלך הקדוש, ז"א, ועטרותיו הן האורות של בינה. ומשוחים בשמן המשחה הקדוש, שע"ז מתעורר שמן העליון, שהיא שפע החכמה אשר בבינה, המשקה לכל שבע הספירות חג"ת נה"מ, שנמשחות מאותו משחת קודש שבבינה. וכל אלו שבעת הנרות, שהם ז"ס, נדלקים ממנה, ומשחת קדש, בינה, היא כלל של כל השבעה. וע"כ נאמר עליהם, שבעת ימים ימלא. שבעת ימים, ז"ס הכלולות בבינה, הם ימלאו את ידכם משמן המשחה. ע"י שישפיעו בז"ס דו"א. וכל ז"ס דו"א נכללים בבינה.

כח הם, רק ששה ימים, חג"ת נה"י, כלולים בבינה, ובינה כלל כולם, וע"כ נבחנת ליום בפני עצמה. ומשום זה כתוב, שבעת ימים ימלא, שהם חג"ת נה"י דו"א עם הבינה, מפני שהג"ת נה"י דו"א תלויים בבינה, ע"כ היא נמנית עמהם. ועל זה נקראת כנסת ישראל, המלכות, בת שבע, משום שכלולה משש ספירות אחרות. וא"כ היתה צריכה להקרא בת שש. אלא שעם בחינתה עצמה היא שבע. אף כאן, כיון שהבינה כלולה משש אחרות, היא נבחנת ג"כ ליום בפני עצמה להספר עמהם, והם שבעה ימים.

כט כיון ששבעה, בינה עם ששת ימים הכלולים בה, השלים הכהנים, והעטיר אותם, ומשח אותם בכל, כאשר הגיעו לכנסת ישראל, המלכות, שהיא יום השמיני, אחרי בינה חג"ת נה"י, נצטוה אהרן להקריב עגל, בנו של פרה, הרומזת על המלכות, כדי לכפר על עון של עגל האחר שעשה אהרן, וחטא אל הפרה, המלכות, שהיא השמיני לז' ימים, שהיא נקראת, שְׁלֵמֵי אֲמוֹנֵי יִשְׂרָאֵל. ואז נמצא הכהן שלם בכל, בשמונה מיני לבושי כבוד, שלם בכל הספירות, שלם למעלה שלם למטה.

וזהיר את הכהנים, שכתוב, בזאת יבא אהרן אל הקדש. שימצאו זכר ונוקבא. שאם לא כן, לא תשרה זאת, המלכות. וע"כ לא יבא הכהן אל הקדש, עד שישא אשה, כדי שישתתף בקשר של כנסת ישראל. כי מי שלא נשא אשה, הוא משאיר את כנסת ישראל בחוץ, והיא אינה מתחברת עמו. וע"כ נמצא אצלם ביום ההוא ערבוביה.

לט כשושנה בין החוחים כן רעייתי בין הבנות. כשושנה בין החוחים, זוהי כנסת ישראל. שהקב"ה משבח את כנסת ישראל, ואהבת הקב"ה להתדבק בה. ע"כ מי שנשא אשה, צריך לשבח להקב"ה, ולשבח לכנסת ישראל. כי בכל מצוה צריכים להראות אהבה במעשה. כמו שאדם מתדבק בבת זוגו ואהבתו כנגדה, כי כשבא לעבוד לפני מלך הקדוש, הוא מעורר זוג אחר עליון. כי אהבת הקב"ה להתדבק בכנסת ישראל, ומי שמעורר הדבר, הקב"ה מברך אותו, וכנסת ישראל מברכת אותו.

מ וע"כ השבח שהקב"ה משבח את כנסת ישראל, המלכות, הוא כשושנה, שהיא בין החוחים, שהיא טובה ביותר, ועולה על הכל. כך כנסת ישראל בין שאר המחנות, משום שעולה ומתעטרת על כולם. וזוהי, שושנה בין החוחים ואתרוג בין החוחים. כי שושנה ואתרוג הם שמות המלכות, שהיא בין החוחים. להראות שבח כנסת ישראל על כולם.

הכלים דאחוריים של המלכות נפלו לעולם הבריאה, שיש שם לחצונים אחיזה בהם. ובעת הזאת היא בין החוחים. ובגדלות, כשהיא בזווג עם ז"א, היא מעלה אלו הכלים דאחוריים שלה מעולם הבריאה ומהחיצונים, והם נעשים כלים לאור החכמה, כי אין אור החכמה מקובל רק בכלים דאחוריים האלו. ונמצא, שהם עולים על כולם. וזה שמשבח אותה כשושנה בין החוחים. וכן אתרוג הוא בין החוחים, כי כל השבח נוטלת משם.

מא כנסת ישראל מתברכת ע"י הכהן. וישראל מתברכים ע"י הכהן. והכהן מתברך

והתחתונים, ונמצא שלם בכל, שמחה למעלה ולמטה, ואם לא היתה נמצאת ההפרעה של בני אהרן ביום הזה, מיום שעלו ישראל מן הים, לא היתה נמצאת שמחת עליונים ותחתונים כביום ההוא. ביום ההוא נעבר אותו העוון של העגל מן העולם, ונמצאו הכהנים וישראל שנטהרו ממנו. ביום ההוא נעבר כל אלו המקטרגים שלמעלה, והיו הולכים ומשוטטים מסביב ישראל, ולא נמצאו בעת ההיא.

לו עד שגרמה השעה, וקמו נדב ואביהוא, וערבבו שמחת הכל, ונעשה כעס בעולם. כמ"ש, וירא כבוד ה' אל העם. מיד, ויקחו שני בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו.

לז ביום ההוא היתה שמחת כנסת ישראל, המלכות, להתקשר בקשר האמונה בכל הקשרים הקדושים, בכל הספירות דו"א. כי קטורת מקשרת את הכל כאחד, ומשום זה נקראת קטורת. נדב ואביהוא באו וקשרו כל אלו לס"א יחד. והשרו את המלכות מבחוץ, שלא קשרו אותה עם הספירות דו"א. וקשרו במקום המלכות. וע"כ הזהיר אח"כ את הכהנים, שכתוב, בזאת יבא אהרן אל הקדש, שיקשר המלכות הנקראת זאת. **לא/א** בכמה אופנים ערבבו את השמחה של כנסת ישראל:

- שלא נשאו אשה, ולא היו ראויים להקריב, ושיתברכו העולמות על ידיהם,
- שלא היתה ראויה השעה להקרבת קטרת, שלא היה בזמן העלאת הנרות והטבת הנרות,
- שדחקו השעה לרשת הכהונה בחיי אביהם,
- מטרים שנתנו הקטורת, יצא המשפט שלהם, שכתוב, ויקריבו לפני ה' אש זרה, שהס"א נקשר בקשר הזה, והשרו כנסת ישראל, המלכות, מבחוץ.

לב לא השכינו אותה בחוץ, אלא כנסת ישראל לא נקשרה על ידיהם בז"א, כי בכל מקום שלא נמצא זכר ונוקבא, כנסת ישראל אינה שורה ביניהם כלל. משום זה

על עגל שחטא בו, שכתוב, ויעשהו עגל מסכה. בן בקר, ולא בן פרה, כיון שהוא צריך להתתקן אצל הפרה, המלכות, שפגם בה במעשה העגל, ע"כ אינו ראוי להקריב ממנה אליה. וע"כ לא נאמר, בן פרה. המתנה ששולח למלך צריכה להיות מבית אחר, ולא מבית המלך. הרי משלו אל שלו אינו ראוי להקריב. כי חטא בעגל ומקריב עגל, והיה לו להקריב מין אחר. משום זה בן בקר, ולא בן פרה.

בקר רומז על שור, גבורה דו"א. ופרה רומזת על המלכות. וגם המלכות כוללת ג' פנים: פני אריה, פני שור, פני נשר. עגל בן פרה רומז לפני שור הכלול במלכות. כיון שפגם במלכות, צריך להיות התקון ממקום אחר. כי עגל בן בקר רומז על פני שור שבז"א, שממנו ממשיכים תקון אל המלכות. וע"כ אין זה משלו על שלו, אלא ממקום אחר. ולא עגל בן פרה, שהיה רומז על שור שבמלכות.

מז לטהר על עון ההוא שחטא בו. ואיל לעולה תמימים. עגל לא עולה לעולה, אלא עולה לחטאת. א"כ תמימים, לשון רבים, כתוב על איל בלבד?

מח אלא אֵיילוֹ של יצחק, צריכים להקריב אל הפרה, שנזכר ב' פעמים בכתוב: - שכתוב, וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל.

- וילך אברהם ויקח את האיל הרי שניים. וכתוב בהם, ויעלהו לעולה. וע"כ נאמר איל לעולה תמימים, לשון רבים, שני איל. וע"כ גבורות מתחלקים לכמה אחרים.

עקדת יצחק זה מיעוט ג"ר דקו שמאל, כדי שיתחד עם קו ימין, שנקרא אברהם. ב' פעולות נוהגות במסך דחירק שבקו אמצעי, בעת שבא ליחד השמאל והימין יחד: - מגלה המסך דמדת הדין דצ"א, שאז התרוקן קו השמאל כולו מאורותיו.

- גונז את מדת הדין, ומעלה המלכות לבינה, ונמתקת שם במדת הרחמים. כי ע"י מסך זה ממשיך תחילה הקטנות דבינה. ע"י הארה עליונה, מוריד המלכות מבינה,

ע"י הכהן העליון, חסד דו"א. כמ"ש, וְשָׂמוּ אֶת שְׁמֵי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם.

מב זכור רחמיך ה' וחסדיך כי מעולם המה. זכור רחמיך, זה יעקב. וחסדיך, זה אברהם. כי מעולם המה, שמעולם לקחם הקב"ה, והעלה אותם למעלה, ועשה מהם מרכבה קדושה להגן על העולם. ומשום שהם מן העולם, הוא זוכר אותם, להגן ולרחם על העולם. כעין זה לוקח הקב"ה צדיקים מן העולם, ומעלה אותם למעלה, להגן על העולם.

מג יצחק לא נזכר כאן, שנשאר להפרע מאלו שמצירים לבניו. כמ"ש, עוררה את גבורתך. וכתוב, ה' כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה. וזה יצחק, מדת הגבורה, שזכותו שמורה ליום נקם. זכור רחמיך ה' וחסדיך, אלו הם יעקב ואברהם, שצריכים אותם להגן עלינו. אבל יצחק עומד רק לעשות מלחמות, שהוא בהיפך הרחמים והחסדים. ומשום זה לא צריכים אותו אצלם, כדי שלא יעורר הדין.

מד כי כשברא העולם, לקח את יצחק וברא את העולם, שברא העולם במדת הדין. ראה שאין הדין יכול לעמוד בלבדו, לקח אברהם, חסד, וקיים עמו את העולם. זה שכתוב, אלה תולדות השמים והארץ בְּהַפְרָאם. אל תקרא, בהבראם, אלא באברהם. ראה שצריכים יותר קיום, לקח את יעקב, מדת הרחמים, ושתף עם יצחק, דין, וקיים העולם. כמ"ש, ביום עשות הויה אלקים ארץ ושמים, שהויה הוא מדת הרחמים, ואלקים הוא מדת הדין. וע"כ באברהם ויעקב נתקיים העולם. ומשום זה כתוב, כי מעולם המה.

מה אחר שנשלם אהרן באלו שבעת הימים, שהם בינה חג"ת נה"י, ונתעטר בהם, אז יום השמיני, מלכות, צריך להשתלם מן ז' דמילואים ע"י הכהן. וע"כ העבודה היא בשמיני, כדי להתעטר מז', שהם בינה חג"ת ונה"י, ושיתקן הכהן על עון העגל, שחטא מתחילה.

מו ויאמר אל אהרן, קח לך עגל, לכפר

ומתגלה הגדלות דבינה. משיג שוב הקו שמאל בו"ק דג"ר, ומתיחד עם הימין, שהוא ג"ר דפנים. וזה שתחילה נאמר מקו אמצעי, ז"א, לאברהם, חסד וימין, שישחוט את יצחק בנו, מכה פעולה א' דמסך דחירק שבקו אמצעי, גילוי מדת הדין, המסלק כל האורות מקו שמאל, שזה נבחן לשחיטה.

ואח"כ נאמר לו, אל תשלח ידך אל הנער, הגניזה של מדת הדין. ואח"כ נאמר, וירא אברהם, והנה איל אחר נאחו בסבך בקרניו, שראה איך המלכות עלתה ונסתבכה בבינה, שהיא פעולה הב' דמסך דחירק. שע"י ראייה זו נמשכה הקטנות מבינה.

ג קחו שעיר עזים לחטאת, כיון שלא חטאו אלא בהרהורי הלב, שמספיק עולה, משום שהקריבו תחילה לשעירים השולטים על הרים הרמים. וזהו לחטאת, שהיו צריכים חטאת, להטהר מחטא זה. ולא עוד אלא לחידוש הלבנה, היו צריכים חטאת, שהיה אז ר"ח ניסן. ובר"ח מקריבים חטאת.

ואח"כ נאמר, וירא אברהם, והנה איל אחר נאחו בסבך בקרניו, שראה איך המלכות עלתה ונסתבכה בבינה, שהיא פעולה הב' דמסך דחירק. שע"י ראייה זו נמשכה הקטנות מבינה.

נא ושור ואיל לשלמים. שור ולא פר, משום ששור שלם, שרומז על פני שור משמאל, גבורה דז"א. אבל פר ופרה רומזים לזכר ונקבה שבשמאל דמלכות, שאינו שלם. וע"כ השור בא להראות שלום במלכות, שמגבורה דז"א, שהוא שור, נמתקת גבורת המלכות, שהוא פר ופרה, כמ"ש לשלמים. שור ואיל באים מצד שמאל דז"א: שור מצד שמאל, שכתוב, ופני שור מהשמאל. איל, משום האיל של יצחק, שהוא מהשמאל. ועולים לשלמים, להשלים אותם לכנסת ישראל, שהיא המלכות. וע"כ שור ואיל לשלמים.

ואח"כ ע"י הארה העליונה, יורדת המלכות מבינה ומתגלה הגדלות מן הבינה, כמ"ש, ויקח את האיל ויעלהו לעולה תחת יצחק בנו. כי אז נתתקן יצחק בנו ע"י הגדלות מן הבינה.

נב הכל הוא, משום שכנסת ישראל, המלכות, מתעטרת ומתברכת ע"י הכהן במילואים. ויום השמיני שמחת כנסת ישראל בהקב"ה, שמחת עליונים ותחתונים. וכמו שנשלם הכהן למטה, כביכול נשלם הכהן למעלה, שהוא חסד דז"א. חוץ מנדב ואביהוא, שעוררו הפרעה בין המטרונית והמלך. וע"כ, ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם.

הרי שב' פעמים איל שכתוב כאן, הם ב' מיתוקים: אחד לקטנות ואחד לגדלות. וזה אמרו, איל לעולה תמימים, שתי איל, כי בעת שמקריב האיל לעולה, צריך לכוון לב' בחינות איל לעולה, הנזכרים בעקדת יצחק. ועליהם נאמר תמימים לשון רבים. שיש ב' מיני גבורות:

- דקטנות, שאז קו שמאל, גבורה, ו"ק בלי ראש.

- דגדלות, שאז יש לקו שמאל ו"ק דחכמה. ואלו ב' גבורות מתחלקות לכמה בחינות. **מט** ואל בני ישראל תדבר לאמור,

נג ויאמר משה אל אלעזר ואל איתמר, ראשיכם אל תפרעו... כי שמן משחת ה' עליכם. שבהמעשה שלמטה מתעוררים מעשים למעלה. והמעשה שלמטה צריכים להראות כעין המעשה שלמעלה.

קחו שעיר עזים לחטאת. עגל לחטאת היה צריך לומר, כמו בכהן? אלא ישראל כבר קבלו עונשם, ועל כן לא כתוב בהם, עגל לחטאת, אלא עגל לעולה. כי כל אלו שחטאו בעגל בדבור, במעשה, בעבודה קבלו עונש. ואפילו אלו שלא עבדו ממש, אלא שעלה ברצון לבם לעבוד לו, ג"כ נענשו, כמ"ש, וַיִּשַׁק אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שמוזה הגיע עונש לאותם, שעלה ברצונם לעבוד לו. אבל כל אלו, שהעלו ברצונם שלא

נד כל השמחה של מעלה תלויה בשמן הקדוש, חכמה, שמשם יוצאות שמחה וברכות לכל הנרות. והכהן העליון, חסד, מתעטר בשפע השמן הנמשך מחכמה, ומשום זה,

בעולם, לא יעורר אדם עצמו לשום דבר בעולם, כדי שלא לעשות רושם, שיתעוררו עליו בעלי הדין. חוץ אם מעורר עצמו לדבר טוב, ויכול לדחות שעת הדין. כי בזמן ובשעה שדין נמצא בעולם, מי שיפגש בו, לוקטים אותו ויסתלק מן העולם. ומשום זה, ולא תמותו. כתוב, ואחיהם כל בית ישראל יבכו את השריפה. משום שהם אינם באים מצד הכהנים, ואין חשש שיהיו נזוקים. ע"כ מותר להם להתעורר ולבכות את השריפה. ולא לכהנים, אשר הדין שלט או עליהם.

הכהן, ששמן המשחה נמשך עליו כעין שלמעלה, צריך להראות שמחה והארת פנים, ולא יהיה נראה חסרון בראשו, ולא בלבושיו, אלא להיות שלם לגמרי כעין של מעלה, ולא יראה בו פגם כלל, כדי שלא יעשה פגם במקום אחר למעלה.

נה אם אלעזר ואיתמר היו נראים פגומים בשעה ההיא, בלבושיהם או בראשיהם, לא היו ניצולים באותה שעה, שמתו נדב ואביהוא. כי השעה עמדה לעשות דין. ועל כן למדנו, בשעה שיש מגפה

ויקח אהרן את אלישבע

הכולל האבות, חג"ת, ביחד, כי קו האמצעי כולל בתוכו כל ג' הקוים, ונקרא קול. **נט** ב' קולות הם: של המנעול ושל המפתח. כי מתוך קול המנעול יוצא קול המפתח. אבל קול אחד הוא שנקרא קול השופר, קול המפתח, מיתוק המלכות בבינה, הנקראת שופר. ומכאן יוצאים שאר הקולות מתוך השופר, בזווג המחשבה, חכמה עם הבינה. וז' קולות הם, חג"ת נהי"מ דז"א, שיוצאים ע"י זווג המחשבה בשופר, חכמה ובינה. ושופר זה, שהוא בינה, משקה ומרוה בתחילה את האבות, חג"ת, ואח"כ את הבנים, נהי"מ.

ס ויקח אהרן את אלישבע, המלכות, לבשם אותה ולשמה, ולחבר אותה במלך הקדוש, בז"א, בזווג שלם, שתמצאנה ברכות בכל העולמות ע"י אהרן. משום זה צריך הכהן להמצא בהארת פנים, בשמחה, כעין של מעלה, כי על ידו נמצאות ברכות ושמחה. וע"כ נתרחק ממנו דין ורוגז ועצבות, כדי שלא יהיה נפגם מאותו מקום שנקשר בו, המלכות, וע"כ, ואחיהם כל בית ישראל יבכו את השריפה ולא כהן. עליהם כתוב, ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה.

נו ויקח אהרן את אלישבע. ויקח אהרן, כעין של מעלה. ראויה היתה בת שבע, המלכות, לדוד, מיום שנברא העולם. ראויה היתה אלישבע, המלכות, לאהרן, מיום שנברא העולם.

נד כיון ששתיהן הן מלכות, מה ההפרש בין בת שבע לאלישבע? הכל אחד, שתיהן הן מלכות, אבל לדין ולרחמים. כשנתחברה בדוד, היא בדין, לעשות מלחמות ולשפוך דם. באהרן, היא לשלום, לשמחה, להארת פנים, להתברך ממנו. וע"כ נקראת שם בת שבע וכאן אלישבע, שנתחברה בחסד. כי היא אותיות אלי שבע, ואל הוא חסד. בת שבע, היא לדין, לרשת המלכות, ולהתחזק.

נז קול השופר יפה הוא, זה הוא יעקב, שעלה במחשבה, חכמה, עם האבות, בכללות חג"ת, ויצאו יחד מתוך השופר, מבינה, אמא עלאה. כי כמו שתוקעים בשופר והוא מוציא מים ורוח ואש יחד, שהקול נעשה מהם, כך אמא עלאה, המכונה שופר, הוציא את האבות, חג"ת, בקול אחד, קו האמצעי, ת"ת. ומתוך המחשבה עלו יחד בקול אחד, וקול ההוא נקרא קול שופר, וזהו יעקב, קו האמצעי,

יין ושכר אל תשת

ולהמצא בהארת הפנים יותר מהכל, למה אסור לו יין, הרי בו נמצאת שמחה, והארת

סא נדב ואביהוא שתויי יין היו. ויין ישמח לבב אנוש. אם הכהן צריך לשמוח

פנים נמצאת בו?

סב תחילת היין היא שמחה, וסופו הוא עצבות. והכהן צריך להיות תמיד בשמחה. ועוד, היין בא מצד הלויים, משמאל, כי התורה ויינה של תורה הוא מצד הגבורה. וצד הכהנים הוא מים צלולים ומאירים, שהוא חסד.

סג השמאל כלול מימין והימין מהשמאל. וע"כ יין, שהוא משמאל, מתחיל בשמחה, משום שכלול ממים, שהוא מימין, ואח"כ חוזר למקומו, לשמאל, והוא נעצב ונרגז ודן דין, כדרך השמאל.

סד ממקום אחד יוצאים יין, ושמן, ומים. מים ושמן שמימין, לוקחים הכהנים ויורשים אותם. שמן, חכמה, יותר מכל, שהיא שמחה בתחילה ובסוף, ולא כמו יין שבסופו עצבות. שכתוב, כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן. ויין, שהוא לשמאל, יורשים הלויים, להרים הקול ולזמר, ולא לשתוק. כי יין אינו שותק לעולם. ושמן הוא תמיד בלחש.

סה ההפרש בין שמן ליין. שמן בחשאי ובלחש תמיד, בא מצד המחשבה, חכמה, כמו מחשבה שאינה מגולה לחוץ. ועל כן השמן מימין. יין הוא להרים הקול ואינו שותק לעולם, כי השתוי יין אינו יכול לשתוק, בא מצד אמא, מצד שמאל דבינה, יורשים אותו הלויים, שהם לצד שמאל, שעומדים לזמר ולהרים קול, ונמצאים בדין. וע"כ כתוב, ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע. ואע"פ שזה נאמר על הכהנים, אמנם כתוב שם, הכהנים בני לוי. שיורה שמצד שהם לויים, יהיו על פיהם כל ריב וכל נגע.

סו משום זה, כהן שנכנס למקדש לעבוד עבודה, אסור לו לשתות יין, כי מעשיו הם בחשאי, ובחשאי בא ומכוון היחודים, ומזווג למי שמזווג, לזוין, ממשיך ברכות לעולמות כולם, והכל בחשאי, שכל מעשיו הם בסוד. וע"כ אסור לשתות יין, המגלה סוד, כי שנכנס יין יצא סוד, ואשר בכל מעשיו עומד להרים הקול.

השמן נמשך מחכמה, ימין, ואו"א הם תמיד בחסדים מכוסים, והשמן בחשאי ובסוד, שאינו מתגלה בהארות החכמה. ומשם נמשכים הכהנים. והיין משמאל דבינה שחזרה להיות חכמה, הארת החכמה, המגלה את החסדים ומשמיעם לחוץ. לכן היין מגלה סוד. והוא להרים הקול, כי קול, חסדים, והיין מגלה החסדים, שהגילוי לחוץ נבחן כהרמת קול. וע"כ הכהן, שכל מעשיו בחשאי ובסוד, להיותו נמשך מחכמה וחסד, כולו ימין וחסדים מכוסים, ע"כ אסור לו לשתות יין, שצריך להיות כמו שורשו למעלה.

סח וחפך כ"ן הטוב הולך לדודי למישרים. וחפך כ"ן הטוב, זה יינה של תורה. הוא טוב, כי יין דס"א אינו טוב, ויינה של תורה טוב לכל, טוב לעולם הזה, וטוב לעולם הבא. וזהו יין, שנוח לו להקב"ה יותר מכל. ובזכות זה, מי שמרוה עצמו מיינה של תורה, יתעורר לעולם הבא ויזכה לתחיית המתים, כשיקים הקב"ה את הצדיקים.

סט אם היה כתוב, וחפך מיין הטוב, היינו אומרים כך, שפירושו מיינה של תורה, אבל, כ"ן הטוב, כתוב, ולא מיין.

ע מי שעוסק בתורה ודבוק בה, ודבר תורה שהוא נשמע מפיו, ואינו אומר בלחש, אלא מרים בו קולו, כי כך צריכים להרים קול בתורה, כי כתוב, בראש הומיות תקרא, להרים רינה של תורה ולא בלחש, הוא, כ"ן הטוב, דהיינו, כ"ן הטוב שאינו שותק, והוא עתיד להרים קול כשיצא מעולם הזה. הולך לדודי למישרים, שלא יטה או לימין ולשמאל, ולא ימצא מי שיעכב בידו. דובב שפתי ישנים, שאפילו בעולם ההוא, שפתי דובבות תורה.

עא ועוד, וחכך כ"ן הטוב, נאמר לכנסת ישראל, המלכות, בתשבתה. מיהו המשבח אותה בזה? אם הקב"ה משבחה, מהו, הולך לדודי למישרים, הולך אלי היה צריך לומר?

עב אלא ודאי הקב"ה הוא שמשבח כנסת ישראל, כמו שהיא משבחת לו, שכתוב, חכו ממתקים, כך הקב"ה משבח כנסת ישראל,

בימין חסד, וזה מִיִּשְׁרָיִם. שבשביל השמחה של יין הטוב ההוא, נכלל השמאל בימין, והכל שמחים, כי הכל מתעוררים בשמחות וברכות, וכל העולמות נמצאים בשמחה, ומתעוררים להשפיע ברכות למטה.

וחפך כייך הטוב. יין הטוב, הוא יין המשומר, הארת חכמה שבבינה. הולך לדודי, זה יצחק, קן שמאל דו"א, שנקרא ידיד מבטן. למישרים, כמ"ש, אתה כוונת מִיִּשְׁרָיִם, שהם חסד וגבורה, לכלול השמאל גבורה,

ויברא אלקים את התנינים

הכל, ושימצא בו מזון לכל. **עח** פירוש אחר. החיה הרומשת, היא מלכות, דוד המלך. שכתוב בו, לא אמות כי אחיה. ואת כל עוף כנף למינהו, אלו הם כל אלו המלאכים הקדושים, הנמצאים לקדש שם אדונם בכל יום ויום. שכתוב בהם, שש כנפים שש כנפים לאחד. ומהם מעופפים בעולם לעשות רצון אדונם, בשליחותו, כל אחד ואחד כראוי.

עט ודאי החיה הרומשת, היא חיה עליונה על הכל, בינה, כי האחרת, מלכות, קוראה הכתוב, ארץ. כמ"ש, והעוף ירב בארץ, במלכות. ולא במים, שהם חסדים של הבינה. כי נהר, בינה, נמשך ויוצא ומשקה בלי פירוד עד מקום שהוא שנקרא ארץ, מלכות. ומשם ולמטה כתוב, ומשם יפרד, כבר עולמות הפירוד. והעוף, המלאכים מעולם הפירוד. העוף תלויים בארץ, המלכות, ונשקים ממנה. שכתוב, והעוף ירב בארץ.

עו ויברא אלקים את התנינים הגדולים. כל מקום הדין נקרא אלקים. ומקום העליון, בינה, מקום שהדינים יוצאים ממנו, אלקים. ואע"פ שהבינה היא רחמים, ממנה יוצאים דינים ובה הם תלויים. ע"כ נקראת אלקים. **עז** התנינים הגדולים הם האבות, חג"ת, נשקים תחילה מהבינה, ונשרשים להשפיע לכל. ואת כל נפש החיה הרומשת. ואת כל נפש החיה, זו היא נפש של אדם הראשון, שארץ עליונה, מלכות, הוציאה מחיה עליונה, שהיא בינה. שכתוב, תוצא הארץ נפש חיה, וזו היא נפש של אדם הראשון, שמשך לתוכו. הרומשת, החיה, בינה. השורצת ומשפעת בכל ההרים, שהם חג"ת, למעלה ולמטה, לז"א ולמלכות. ושיעור הכתוב, תוצא הארץ, מלכות, נפש של אדה"ר, מן, חיה הרומשת, בינה. אשר שרצו המים, החסדים של נהר העליון, בינה, הנמשך ויוצא מעדן, חכמה, ומשקה לאילן, ז"א, שישתרש בשרשיו על

אשיות ותפוחים

אבות. וכשמקבלים יין המשומר, נקראים אשיות. וכשהם מתמלאים, הרי הברכות נמצאות בתוך המלכות. ע"י מדרגה אחת, שהיא צדיק, יסוד, המקבל מאבות ומשפיע למלכות. ומיחד השם הקדוש, מלכות, בז"א, שתקבל מאלו האשיות, אע"פ שהברכות אינן נמצאות בעולם, שעודנה בגלות, הוא היסוד. סומך ותומך כנסת ישראל בגלות. וע"כ אמרה, סמכוני באשיות.

פב רפדוני בתפוחים. תפוחים ואשיות שניהם הם האבות, שמשפיעים ליסוד, והיסוד למלכות. ההפרש ביניהם, אשישה, מכניסה

פא סמכוני באשיות רפדוני בתפוחים. מקרא זה למדנו ויפה הוא. אבל כנסת ישראל אומרת זה בגלות. סמכוני, מי שנפל צריכים לסמוכו. כמ"ש, סומך ה' לכל הנופלים. ומשום זה, כנסת ישראל, המלכות, שנפלה, שכתוב, נפלה לא תוסיף קום, צריכים לסמוך אותה. וע"כ היא אמרה, סמכוני. אמרה לישראל בניה, שהם בגלות עמה.

פא כמה סומכים את המלכות הנופלת? באשיות, האבות, שהם מתמלאים תחילה, מיין הטוב המשומר, הארת החכמה מקן שמאל של הבינה, המקובלת תחילה בחג"ת,

בצלו חמדתי וישבתי. אישיות נקראים מצד שליטת השמאל של החג"ת, המקבל יין המשומר, הארת החכמה, מצד שמאל דבינה. בעת שחג"ת דו"א בשליטת השמאל, שאז מקבלים יין, והם כלים לקבלת היין, אז נקראים אישיות. כשנמשך הארת השמאל בלי התכללות בימין, נמשכים דינים מן השמאל, והם מזיקים, וע"כ לתפוחים צריכים, שהם הארת החסדים, ואז אין האישיות מזיקים. כמ"ש, האישיות, שהם דינים, עם התפוחים, שהם רחמים.

היין. תפוח, מוציא היין ומכוון הרצון. ועל כן נאמר, אישיות ותפוחים. אישיות לרוות מיין. תפוחים לכוון הרצון, שלא יזיק היין. וכל זה, כי חולת אהבה אני, בגלות. ומי שמיחד השם הקדוש, צריך ליחד דין ברחמים, לכלול אותם כראוי, להתבשם ולתקן הכל כראוי. וזה, סומך את כנסת ישראל בגלות. האבות, חג"ת דו"א, נקראים תפוחים, כי ז"א נקרא תפוח, כמ"ש כתפוח בעצי היער. אמנם תפוחים נקראים מצד החסדים, שהם בשליטת הימין של החג"ת, כמ"ש,

יין המשומר [יין דמנטרא]

למטה הוא כעין של מעלה, אלא כל מה שעושים ישראל למטה, הכל הוא כעין דוגמא של מעלה, כל שכן יין העומד במקום עליון, בדומה ליין המשומר.

פה משום זה, ישראל שותים יין של ישראל, שנעשה כראוי בקדושה. כעין ישראל למעלה, ז"א, ששותה ומשתרש ומתברך ביין ההוא העליון הקדוש, הנמשך מן הבינה ממטה למעלה. ואינם שותים יין שנעשה בטומאה ומצד הטומאה. כי בו שורה רוח הטומאה, ומי ששותה אותו נטמא רוחו, והוא נטמא. ואין הוא מצד ישראל, ואין לו חלק לעולם הבא. כי עולם הבא, שהוא בינה, שם הוא יין המשומר, הנמשך ממטה למעלה.

פו וע"כ ישראל הקדושים צריכים לשמור זה יותר מהכל, משום שנקשר במקום של עוה"ב. ומשום זה ביין מתברך הקב"ה יותר מבכל, משום שהוא משמח צד שמאל דו"א, מכח יין המשומר שממשיך לו מבינה, ובתוך שמחתו נכלל בימין דו"א, והחסדים שבימין, נכללים מהארת חכמה שבשמאל. וכשנעשה הכל ימין בז"א, שהימין מתגבר בו, אז השם הקדוש, המלכות, בשמחה והברכות נמצאות בכל העולמות. ובהמעשה שלמטה בשתיית היין, מתעורר המעשה שלמעלה, שהארת החכמה, יין המשומר, נמשך מבינה לקו השמאל דו"א, כמ"ש,

פג אשר קלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם. אשרי הם ישראל שהם קדושים, והקב"ה רוצה לקדשם. ישראל הקדושים, כל חיי עולם שירשיים, הכל תלוי בעולם הבא, בינה, משום שהוא חיים של הכל, למעלה ולמטה, והוא המקום שיין המשומר שורה שם, בקו שמאל שלה, ומשם, מן הבינה, יוצאים חיים וקדושה לכל. ויין של ישראל למטה, הוא קדוש בשביל היין של ישראל אחר למעלה, שהוא ז"א, המקבל יין המשומר מן הבינה. וזה בזה תלוי, שיין שלמטה תלוי ומכוון כנגד יין שלמעלה. כי ישראל למעלה, ז"א, לוקח ביין חיים, הארת חכמה, הנקראת חיה. ומשום זה נקרא עץ חיים, עץ מאותו מקום שנקרא חיים, ויוצא משם חיים. וע"כ מברכים להקב"ה ביין, כי יין של ישראל למטה, הוא כמו זה היין של מעלה.

פד עובד עכו"ם, שהוא טמא, ומי שיקרב אליו יטמא, כשיקרב ויגע ביין של ישראל, נטמא היין ואסור לשתותו. כל שכן היין עצמו, שהוא עושה, הוא טמא. כי היין שלהם הוא מבחינת הס"א, שהם ממשיכים יין המשכר, המשכת הארת החכמה מן השמאל ממעלה למטה, שהוא טומאה חמורה המזין את הקליפות. משא"כ יין המשומר, יין של ישראל העליון, ז"א, נמשך ממטה למעלה. וע"כ, אל תאמר שזה בלבד, יין של ישראל

המשומר שהוא שורה בו. וכיון שהוא לא שמר היין למטה, אינו משומר לעולם הבא. הוא טימא את היין, יטמאו אותו בעולם ההוא, ולא יהיה לו חלק ביין ההוא של עולם הבא. אשרי הם ישראל, המקדשים עצמם בקדושה עליונה, ושומרים מה שצריך להיות משומר, ומקדשים את המלך בשמירה עליונה הזו. אשרי הם בעולם הזה ובעולם הבא.

שתו ושיכרו דודים. וע"כ מזמנים יין למטה, כנגד יין שלמעלה.

פז ומשום שהוא יין המשומר למעלה בבינה, צריכים לשמור אותו למטה ממגע נכרי, וכל השמירה שלו הוא קדושה לישראל, ומי שפוגם אותו למטה בצד הטומאה, יטמא הוא בעולם הזה, ואין לו חלק לעולם הבא, בינה, ששם המקום שיין

ואיש תרומות

כמ"ש, ויש נספה בלי משפט, להיותו דין בלי רחמים. ועל כן, ואיש תרומות יהרסנה.

פט הרי דוד המלך היה איש תרומה, וכי דוד המלך היה מרכבה למלכות מבחינת השמאל שלה? אלא ברחמים, שלא למלכות דשמאל בלבד, כמו עשו, אלא שמאל דמלכות המלוכש ברחמים. ולא עוד, כי כתוב, חסדי דוד הנאמנים. הרי כמו שנתדבק במלכות דשמאל, נתדבק ג"כ בחסדים.

צ כל ימיו של דוד המלך היה משתדל שתרומה זו, המלכות, תתקשר במשפט, בז"א, קו האמצעי, ויזדווגו יחד. בא שלמה וזווג אותם יחד, ועמדה הלבנה, המלכות, במילואה. ועמדה הארץ, המלכות, על קיומה. בא צדקיהו והפריד אותם, ונשארה הארץ, המלכות, בלא משפט, ז"א, ונפגמה הלבנה ונחרבה הארץ. אז נאמר, ואיש תרומות יהרסנה. שהוא צדקיהו.

פח מלך במשפט יעמיד ארץ, ואיש תרומות יהרסנה. מלך, זהו הקב"ה. במשפט, זהו יעקב, שהוא כלל האבות, קו האמצעי, הכולל חסד וגבורה, אברהם ויצחק. כי בקו אמצעי יעמיד ומקיים הארץ, מלכות. ואיש תרומות, תרומת כתוב בלא ו', שהוא קו האמצעי, הנקרא משפט. תרומה מלכות, כמ"ש, וזאת התרומה, המלכות הנקראת זאת. ואיש תרומות, זהו עשו, ששאל על תרומות ומעשרות בכל יום ולא עשה כלום. שהיה שואל לאביו, איך מעשרים את התבן, ואת המלח ולא עישר אפילו מה שמחויב במעשר. והוא איש תרומות שאינו משפט, כמו יעקב, שהוא קו אמצעי. אלא שהוא מקו שמאל בלבד, שאינו נכלל בימין. כי התרומה, מלכות, היא מצדו הסתלקות הרחמים, מבחינת דין בלבד, שהוא שמאל בלי ימין. ועל כן אין המלכות באה במשפט הכולל ימין ושמאל, ועל כן יהרסנה.

שמן ויין

צב מי שרצונו מתדבק בהתכללות ימין ושמאל, הוא שלם בעולם הזה ובעולם הבא, וימצא כל ימיו שנתדבק בתשובה, שהיא בינה, המקום שיין ושמן נמצאים, שהם יחוד ימין ושמאל. ואז לא יתדבק אחר עולם הזה, לא לעושר ולא לחמדה שלו. ושלמה המלך צווח על זה ואמר, אוהב יין ושמן לא יעשיר, בעולם הזה, כי עושר אחר מזומן לו, שיהיה לו חלק בו. ושיהיה לו חלק בעולם

צא שמן, ימין, הוא לכהנים. ויין, שמאל, הוא ללויים. לא משום שהם צריכים לשתות יין, אלא שנמשך להצד שלהם מיין המשומר, שפע החכמה שבקו שמאל דבינה, לחבר הכל יחד ולשמח כל העולמות, שימצא בהם ימין ושמאל כלולים לגמרי זה בזה, שתמצא בהם חביבות הכל, ואהבה של בני האמונה. כי מהתכללות ימין ושמאל זב"ו נשלמות כל המדרגות.

כל היום. שכתוב, לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה כלי פז. זהו בעולם הזה, ולאח"כ בעולם הבא, להנחיל אוֹהֲבֵי יֵשׁ ואוצרותיהם אמלא.

הבא, שהוא המקום שיין ושמן שורים, בעולם הזה ובעולם הבא. ומי שאוהב מקום הזה, אינו צריך עושר, ואינו רודף אחריו. אשרי הם הצדיקים, המשתדלים בעושר העליון

תורה שבכתב ותורה שבעל פה

ודאי, חכמה ובינה, שהם ספר וכתובה, שהם הורתם דו"א.

צד תורה אחרת, העומדת ומתקיימת על פה, שהוא דעת, וז"א, המכריע בין חכמה ובינה, שהוא פה של ספר וכתובה, שהם חכמה ובינה, כי הדעת, שהוא ז"א, מכריע ומגלה החכמה ובינה, שהם ספר וכתובה. דוגמת פה של אדם, המגלה מה שנעלם במחשבתו. ותורה זו, היא תורה אחרת מתורה שבכתב, שהיא נקראת תורה שבעל פה, שהיא עומדת ומתקיימת על פה ההוא, הנקראת תורה שבכתב, שהוא ז"א, כי המלכות עומדת ומתקיימת מז"א. ומשום זה נקראת תורה שבעל פה. ומשום זה נתעלה משה בכל דבר על כל שאר נביאים הנאמנים, שכתוב, ואתנה לך. לך, הוא להוציא שאר הנביאים. כי משה הוא מרכבה אל הדעת, שממנו תורה שבעל פה.

צג ויאמר ה' אל משה, עלה אלי ההרה וְהִקֵּה שם ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם. והתורה, זו תורה שבכתב, שהוא ז"א. והמצוה, זו תורה שבעל פה, המלכות. להרתם, כתוב חסר ו'. להורתם של מי? אם הורתם של ישראל, שהם זו"ן, שישראל הם בנים שלהם, כמ"ש, בנים אתם לה' אלקיכם, אינו כן, כי ישראל אינם נזכרים במקרא הזה, שיאמר עליהם, להורותם אתם. אלא הורתם של תורה ומצוה. זה הוא יין המשומר, בינה, שהיא אמם של זו"ן, הנקראים תורה ומצוה. משום שכל כתיבה של ספר העליון, שהוא חכמה, הנקרא ספר העליון, שם שורה, בבינה, כי ספר העליון, שהוא חכמה, נעלם, ותחלת הגילוי שלו, הנבחן לכתובה, הוא בבינה, ומשם, מבינה, יוצאת תורה שבכתב, שהוא ז"א, וע"כ אנו קוראים לז"א תורה שבכתב, משום שז"א נאצל ויצא מן הכתב, שהוא בינה. וזה הוא, אשר כתבתי להורתם

ויכון בחסד כסאו

התחתון, יתקן אותו בחסד ולא בדין. פירוש, שיתקן אותו בחסד, כאשר הכהן נכנס לבית המקדש, המלכות שיכנס בחסד, יכנס במים, ולא יכנס בדין ששתה, שהוא גבורה.

כי עתה גילה כוונתו, אשר חסד ודין, שנאמר על, ויכון בחסד כסאו, מים ויין, חסדים והארת חכמה. ושיעור הכתוב הוא, הָגוּ רשע לפני מלך, שע"י המשכת היין, הארת חכמה הנמשכת בדינים, המעבירים הרשעים מן העולם, שע"י הָגוּ רשע לפני מלך. ואחר שעברו הרשעים, אין צורך עוד

צה הָגוּ סיגים מכסף ויצא לצורף כלי, הָגוּ רשע לפני מלך ויכון בחסד כסאו. בשעה שמתרבים רשעים בעולם, מתתקן הכסא של המלך הקדוש, שהוא המלכות, בדין, ונשאב בדין, ולהבותיו שורפות העולם. ובשעה שיעברו הרשעים מן העולם, אז, ויכון בחסד כסאו ולא בדין.

צו משמע, שעולם התחתון, המלכות, תלוי בעולם העליון, ז"א, ועולם העליון משפיע לעולם התחתון, כפי דרכיו של העולם התחתון. וע"כ, ויכון בחסד כסאו, שמי שרוצה לברכו ולתקן כסאו, שהוא עולם

להמשיך בחינת יין, אלא חסדים בלבד, שהם מים. שכבר המשיכו בחינת יין לבער הרשעים והס"א, כדין ויכון בחסד כסאו, שאין צריך עוד להמשיך בחינת יין, אלא מים לבד, שהוא חסד.

זאת החיה

מדברי לשון הרע, שלא יטמא בהם, ויתרחק מהם, ולא יהיה לו חלק בהם. **קא** המלכות נקראת פה וז"א נקרא לשון. לא יפגום אדם פיו ולשונו, משום שהוא פוגם בפה ולשון העליונים. וכל שכן לטמא נפשו וגופו כולו, משום שנטמא בעולם האחר למעלה.

קב זאת החיה... מכל הבהמה. אמר הקב"ה, בכל זמן שישראל שומרים נפשם וגופם שלא לטמא אותם, ודאי זאת החיה אשר תאכלו, שיהיו נמצאים בקדושה עליונה להתדבק בשמי, מלכות, הנקראת זאת, ונקראת החיה. ע"י בחירת בהמה ההיא, שבחרתי לכם אשר תאכלו, לא תטמאו בהם, ותהיו דבקים בשמי, במלכות, זאת החיה. פירוש, תהיו דבקים במלכות, הנקראת זאת החיה, אשר תאכלו מכל הבהמה, כאשר תאכלו בהמה טהורה שבחרתי לכם.

קג וכל זמן שאינם שומרים עצמם וגופם ממאכל ומשתה, יתדבקו במקום אחר הטמא, להטמא בהם. ומשום זה כתוב, זאת החיה אשר תאכלו מכל, שהוא סוד השם הקדוש להתדבק בו. מכל רומז על היסוד, שנקרא כל, שממנו סוד הדבקות בשמו. כמ"ש, כי כל בשמים ובארץ, שהיסוד מחבר ז"א ומלכות, הנקראים שמים וארץ. מכל הבהמה אשר על הארץ. פירוש, אשר האכילה של הבהמה תהיה נמצאת בטהרה, ולא תטמא אתכם. או יהיה לכם חלק בשמי, שנקרא כל, להתדבק בו.

קד זאת החיה אשר תאכלו. בפרעה כתוב, בזאת תדע כי אני ה'. זאת, מלכות, כנגדך, להפרע ממך. זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה. הרי זאת, כנגדכם להפרע מכם אם תטמאו נפשכם. שמלכות ביחוד תענוש אותם, משום שהנפשות של בני אדם באות

צח וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר אליהם, זאת החיה אשר תאכלו. כתוב כאן אהרן, משום שהוא עומד תמיד להבדיל בין הטמא ובין הטהור. כי אהרן חסד, והארת חכמה חיה. וכל ההבדל בין חיה הטמאה והטהורה הוא רק בחסד לבד. כי הטמאים נאחזים בקו שמאל, הנפרד מימין, חכמה בלי חסדים, שממנו נמשכים או כל החשכות וכל הדינים. והטהורים נאחזים בקו שמאל הכלול בימין, שהחכמה מלובשת בחסד, שממנו נמשך כל הברכות וכל הקדושות. והכתוב, זאת החיה, הארת החכמה, שנקרא אור החיה, אשר ההבדל בין חיה טהורה לטמאה הוא רק בחסד, בחינת אהרן, ע"כ, נאמרה פרשה זו אל משה ואל אהרן.

צט מי האיש החפץ חיים, חיים נקראים עולם הבא, בינה, ששם שרויים חיים. עץ חיים הוא אילן, ז"א, מאלו החיים, אור הבינה, אילן שניטע באלו החיים. וע"ז, מי האיש החפץ חיים, כתוב.

ק אוהב ימים לראות טוב. ימים הם שם המלך הקדוש. המלכות נקראת שם, נאחזת בימים העליונים, חג"ת נה"י דז"א, ומקבלת אותם. ועליהם נאמר, אוהב ימים. שהם נקראים, כימי השמים על הארץ, ימי השמים חג"ת נה"י דז"א. המקובלים למלכות הנקראת ארץ. ומי שרוצה חיים שלמעלה, שיהיה לו חלק בהם, שהם אור הבינה, המקובל בעץ חיים, ז"א. ומי שרוצה ימים עליונים, חג"ת נה"י דז"א, המקובלים במלכות, להתדבק בהם ולאהוב אותם, ישמור פיו מכל דבר, ישמור פיו ולשונו, ישמור פיו ממאכל וממשתה, המטמא את הנפש, ומרחיק האדם מאלו החיים דבינה שבז"א, הנקרא לשון, ומאלו הימים דז"א, שבמלכות, הנקראת פה. וישמור לשונו

נושאים עיניהם ורואים הרשימות שלהן שמצד הטהור, ונפרדים מהן, אבל עוד נראים לפניהם. וע"כ אינן אסורות לנו לאוכלן.

קט בין בבהמות, בין בחיות, בין בעופות, ובין בדגת הים, בכלם נראים ימין ושמאל. וכל מי שבא מצד הימין, מותר לנו לאכול, וכל אלו שבאים מצד השמאל, כולם אסור לנו לאכול. משום שמדרגת כולם היא בטומאה, וכולם טמאים, ורוח הטומאה שורה בהם, ושוכן בהם. ועל כן רוח הקדוש של ישראל לא יתערב בהם, ולא יטמא בהם, כדי שישראל ימצאו קדושים, ויהיו ניכרים למעלה ולמטה. אשרי חלקם של ישראל, שהמלך הקדוש רצה בהם, ורצה לטהרם ולקדשם על הכל, משום שאחוזים בו.

קי ישראל אשר בך אתפאר. ואם הקב"ה מתפאר בהם בישראל, איך יבואו להטמא ולהתדבק בצד הטומאה? וע"כ כתוב, והתקדשתם, והייתם קדושים, כי קדוש אני, ולא תשקצו את נפשותיכם. מי שהוא בצלמו של המלך, אינו צריך להפרד מדרכיו של המלך. ומשום זה רשם הקב"ה לישראל כל אלו שבאים מצד הטהור, וכל אלו שבאים מצד האחר. אשרי חלקם של ישראל שכתוב בהם, כל רואיהם יכירום, כי הם זרע ברכ' ה'. **קיא** כל מי שאוכל מאלו מאכלות האסורים, מתדבק בצד האחר, ומתעב נפשו וגופו, ורוח הטומאה שורה עליו, ומראה עצמו שאין לו חלק באל העליון, ואינו בא מן הצד שלו, ואינו דבוק בו. אם יוצא כך מעולם הטהור, נאחזים בו כל אלו האחוזים בצד הטומאה, ומטמאים אותו, ודנים אותו, כאדם שמתועב מאדונו, מתועב בעולם הטהור, ומתועב בעולם הבא.

כי הנפש נמשכת ממלכות, והרוח מז"א. ואם אתם תטמאו לאותה הנפש שהיא שלה, הרי זאת, המלכות, לנגדכם. אם לטוב, היא עומדת לכם, שתדבקו בה ותהיה לכם כל טוב. ואם לרע, היא עומדת לכם, שתענוש אתכם.

קה זאת החיה, אשר תאכלו מכל הבהמה. מכל אלו הנאחזים בצד הטהור, מותר לכם לאכול, וכל אלו, שאינם באים מצד הטהור, אסור לכם לאכול. משום שיש בהמות הבאות מצד הטהור, ויש הבאות מהצד האחר הטמא. והסימן שלהם הוא שכתוב, כל מפרסת פרסה. וכולם רשומים, והכתוב רושם אותם כולם. ומשום זה, כל מי שאוכל מאלו הבאים מצד זה הטמא, נטמא בהם, ומטמא את נפשו הבאה מצד הטהור.

קו כלל הכל הוא, כי כמו שיש עשר ספירות האמונה למעלה, כך יש עשר ספירות דכשפים הטמאים למטה, וכל מה שיש בארץ, מהם אחוזים בצד זה, ומהם אחוזים בצד האחר. והתיר לנו הכתוב אותם בעלי חיים, הנאחזים בצד עשר ספירות הקדושה, ואסר לנו כל בעלי חיים, הנאחזים בצד עשר ספירות הטומאה.

קז עו הוו ששורה עליה רוח הטומאה, ומותר לנו לאוכלה? אינו כן. כי אם רוח הטומאה היה שורה בה, היה אסור לנו לאכול אותה, אלא רוחות הטומאה עוברים בתוכן, ונראים כנגדן, אבל אינם שורים לשכון בהן, כי כשהם באים לשרות בהן, רוח אחר, מצד הטהור, עובר עליהן, ורוחות הטומאה נפרדים מהן. וע"כ הם רק נראים כנגדן, לקטרג מתוכן על בני אדם, ואינם שולטים בהן עצמן, ועל כן מותר לנו לאוכלן.

קח כיון שבאים רוחות הטומאה, לשלוט בהן, עובר רוח אחד מצד הטהור, והם

ונטמתם במ

ואוי לנפשיהם, שלא יתדבקו בצרור החיים לעולם, כי נטמאו. אוי לגופם. עליהם כתוב, כי תולעתם לא תמות, והיו סרחון לכל

קיב ועל זה כתוב, ונטמתם במ. בלי א', להורות שלא נמצא רפואה אל התיעוב שבו, ואינו יוצא מטומאתו לעולם. אוי להם

בשר. וגרם להם זאת צד ההוא שנתדבקו בו.
קיג ישראל באים מצד הימין. אם מתדבקים בצד שמאל, הרי פוגמים לצד הימין, ופוגמים את גופם ופוגמים את נפשם, פוגמים בעולם הזה ופוגמים לעולם הבא. כל שכן מי שמתדבק בצד הטומאה, הנמשך מצד שמאל, נפגם כולו, שצד הטומאה וצד שמאל אחוזים זה בזה, הקו שמאל שלמעלה שבפירוד מן הימין, שמשם נמשך הטומאה. וכמ"ש, כי עם קדוש אתה לה' אלקיך.

קיד כל עמל האדם לפיהו. הסתכלתי בדברי שלמה המלך, וכולם אחוזים בחכמה עליונה. והכתוב, כל עמל האדם לפיהו. בשעה שדנים לאדם בעולם ההוא, כתוב, שכל דין וכל מה שסובל בעולם ההוא, שנוקמים ממנו נקמת העולם, כל זה הוא, לפיהו, משום פיהו, שלא שמר אותו, וטימא את נפשו, ולא נתדבק בצד החיים בצד ימין. וגם הנפש לא תמלא. שלא יושלם הדין שלה לעולם ולעולמי עולמים. פירוש אחר, לא תמלא. שלא תהיה נשלמת לעולם לעלות למקומה, משום שנטמאת ונתדבכת בצד האחר.

קטו כל מי שנטמא בהם, הוא כאלו עבד עבודה זרה, שהוא תועבת ה'. וכתוב, לא תאכל כל תועבה. מי שעובד עבודה זרה יוצא מצד החיים, יוצא מרשות הקדושה, ונכנס ברשות אחרת. כן מי שנטמא באלו המאכלות, יוצא מצד החיים, ויוצא מרשות הקדושה, ונכנס ברשות אחרת. ולא עוד, אלא שנטמא בעולם הזה ובעולם הבא. וע"כ, ונטמתם בם, כתוב בלי א'.
קטז וכתוב, ולא תשקצו את נפשותיכם בבהמה, ובעוף, ובכל אשר תרמוש האדמה, אשר הבדלתי לכם לטמא. מהו לטמא? הוא, לטמא בהם העמים עכו"ם. כי הם טמאים, ובאים מצד הטומאה, וכל אחד מתדבק במקומו. ישראל בהבאים מצד הקדושה, והעמים עכו"ם בהבאים מצד הטומאה.
קיז עתיד הקב"ה לטהר את ישראל. במה יטהר אותם? במה שכתוב, וזרקתי עליכם מים טהורים, וטהרתם. שהם מימי החסד המלבישים וכוללים את הארת השמאל, שמשם בא הטהרה. וכיון שנטהרים הם מתקדשים, שמתדבקים בקדושת ז"א, שבו המוחין דאו"א, הנקראים קדש. וישראל שמתדבקים בהקב"ה, נקראים קודש. שכתוב, קודש ישראל לה', ראשית תבואתה. וכתוב, ואנשי קודש תהיון לי. אשרי הם ישראל, שהקב"ה אומר עליהם, והייתם קדושים כי קדוש אני ה'. משום שכתוב, ובו תדבק, וכתוב, לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום הללויה.

קיד כל עמל האדם לפיהו. הסתכלתי בדברי שלמה המלך, וכולם אחוזים בחכמה עליונה. והכתוב, כל עמל האדם לפיהו. בשעה שדנים לאדם בעולם ההוא, כתוב, שכל דין וכל מה שסובל בעולם ההוא, שנוקמים ממנו נקמת העולם, כל זה הוא, לפיהו, משום פיהו, שלא שמר אותו, וטימא את נפשו, ולא נתדבק בצד החיים בצד ימין. וגם הנפש לא תמלא. שלא יושלם הדין שלה לעולם ולעולמי עולמים. פירוש אחר, לא תמלא. שלא תהיה נשלמת לעולם לעלות למקומה, משום שנטמאת ונתדבכת בצד האחר.

קטו כל מי שנטמא בהם, הוא כאלו עבד עבודה זרה, שהוא תועבת ה'. וכתוב, לא תאכל כל תועבה. מי שעובד עבודה זרה

קיד כל עמל האדם לפיהו. הסתכלתי בדברי שלמה המלך, וכולם אחוזים בחכמה עליונה. והכתוב, כל עמל האדם לפיהו. בשעה שדנים לאדם בעולם ההוא, כתוב, שכל דין וכל מה שסובל בעולם ההוא, שנוקמים ממנו נקמת העולם, כל זה הוא, לפיהו, משום פיהו, שלא שמר אותו, וטימא את נפשו, ולא נתדבק בצד החיים בצד ימין. וגם הנפש לא תמלא. שלא יושלם הדין שלה לעולם ולעולמי עולמים. פירוש אחר, לא תמלא. שלא תהיה נשלמת לעולם לעלות למקומה, משום שנטמאת ונתדבכת בצד האחר.

קטו כל מי שנטמא בהם, הוא כאלו עבד עבודה זרה, שהוא תועבת ה'. וכתוב, לא תאכל כל תועבה. מי שעובד עבודה זרה

דגים וחגבים אין צריכים שחיטה

קיה דגים וחגבים אינם צריכים שחיטה, אלא אסיפתם היא המתרת אותם. כך הם ראשי הישיבה, אינם צריכים שחיטה, בשעת מיתתם, כשאר בני אדם שנשחטים בחרבו של מלאך המות, אלא שנאמר בהם, ויגוע ויאסף אל עמיו. שנאספים בלי שחיטה, המנוולת את המת. מה דגת הים חיותם בים, אף תלמידי חכמים בעלי המשנה, חיותם בתורה. ואם נפרדים מן התורה, מיד מתים. תנאי המשנה מגודלים בהתורה, פְּדָגַת הים בים. ואם אלו שביבשה עולים למים, ואינם יודעים לשוט, הם מתים. אבל אדם, שהם

בעלי קבלה, הוא למעלה מכולם, ונאמר בו, ויִרְדּוּ בדגת הים ובעוף השמים, שהם בעלי המשנה.
קיט בעלי המשנה הם התנין הגדול נחש בְּרִית, כנגד והַבְּרִית התיכון בתוך הקרשים, שהוא ת"ת. ובזמן שבין התנינים בעלי המשנה יש מחלוקת, ומקשים זה לזה, בולע אחד לחבירו, אם זה הוא תלמיד קטן, שלא הגיע להוראה ומורה, חייב מיתה. ואם הם שוים זה לזה, ויש בהם מחלוקת וקושיה, נאמר בהם לבסוף, אֶת-וְהַבּ בְּסוּפָה. והעמדנו, אהבה בסופה.

בשר. וגרם להם זאת צד ההוא שנתדבקו בו.
קיג ישראל באים מצד הימין. אם מתדבקים בצד שמאל, הרי פוגמים לצד הימין, ופוגמים את גופם ופוגמים את נפשם, פוגמים בעולם הזה ופוגמים לעולם הבא. כל שכן מי שמתדבק בצד הטומאה, הנמשך מצד שמאל, נפגם כולו, שצד הטומאה וצד שמאל אחוזים זה בזה, הקו שמאל שלמעלה שבפירוד מן הימין, שמשם נמשך הטומאה. וכמ"ש, כי עם קדוש אתה לה' אלקיך.
קיד כל עמל האדם לפיהו. הסתכלתי בדברי שלמה המלך, וכולם אחוזים בחכמה עליונה. והכתוב, כל עמל האדם לפיהו. בשעה שדנים לאדם בעולם ההוא, כתוב, שכל דין וכל מה שסובל בעולם ההוא, שנוקמים ממנו נקמת העולם, כל זה הוא, לפיהו, משום פיהו, שלא שמר אותו, וטימא את נפשו, ולא נתדבק בצד החיים בצד ימין. וגם הנפש לא תמלא. שלא יושלם הדין שלה לעולם ולעולמי עולמים. פירוש אחר, לא תמלא. שלא תהיה נשלמת לעולם לעלות למקומה, משום שנטמאת ונתדבכת בצד האחר.
קטו כל מי שנטמא בהם, הוא כאלו עבד עבודה זרה, שהוא תועבת ה'. וכתוב, לא תאכל כל תועבה. מי שעובד עבודה זרה